

VATRA NOASTRĂ ROMÂNEASCĂ

ISSN 2360-218X • ISSN-L 2360-218X • ANUL XVII • NR. 21 (42) • SERIE NOUĂ • IANUARIE-MARTIE 2016

PERIODIC AL FILIALEI JUDEȚENE BOTOȘANI A UNIUNII VATRA ROMÂNEASCĂ

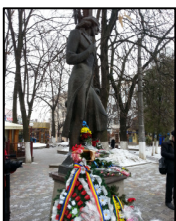
MEMBRII FONDATORI, IN MEMORIAM : IONEL BEJENARU, ION FETCU

15 IANUARIE – ZIUA CULTURII NAȚIONALE
1850 – Ziua de naștere a lui MIHAI EMINESCU

24 IANUARIE – ZIUA UNIRII

157 ani de la Unirea Principatelor Române, Moldova și Valahia la 1859

27 MARTIE – ZIUA UNIRII BASARABIEI CU ROMÂNIA
Aniversarea Hotărârii din 1918 a SFATULUI ȚĂRII

Ziua Culturii Române la Cernăuți – 2016

În cursul dimineții, la ora 9.00, s-a desfășurat un pelerinaj la Casa memorială “Aron Pumnul”, unde s-au evocat Poetul Național precum și profesorul lui de la Cernăuți, Aron Pumnul...

La ora 10,00, la statuia lui Mihai Eminescu, din centrul orașului Cernăuți, consulul României la ...

Continuare pag. 2

Mihail Sadoveanu – vocație de etnograf

Întreaga operă sadoveniană ne oferă o amplă frescă a satului tradițional românesc, prezentându-ne, fragmentar, aspecte ale civilizației, materială și spirituală, surprinse de scriitor în decursul timpului. În mod special, referințele sunt făcute la realitățile Moldovei ...

Continuare pag. 17

Acad. Nicolae Dabija: Iată ce a însemnat Eminescu pentru noi...

...Căutam pentru o nuvelă de-a mea, *Îngerul păzitor*, mai multe izvoare și am găsit la Enoh – Enoh a fost unul dintre primii profeți; a fost nepotul lui Cain, deci între primii oameni; Enoh are 36 de cărți – și am găsit la Enoh un lucru care m-a cutremurat, într-un fel: este unicul om care l-a ...

Continuare pag. 4

Cooperarea transfrontalieră Botoșani-Cernăuți

În ziua de 15 ianuarie 2016, o delegație din Botoșani a făcut deplasarea la Cernăuți și Hliboca, pentru a participa la întâlnirea cu autoritățile de stat și locale din Hliboca – reg. Cernăuți, Ucraina –, în vederea promovării programului de cooperare transfrontalieră ...

Continuare pag. 24

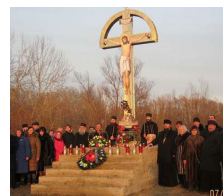
Avem nevoie de Luchian

Dar, cine a fost Luchian?...

“Simpatice și bunule cititor – este alături de Grigorescu (despre care sper că vei fi auzit vorbindu-se în trecut): O GLORIE A PICTURII ROMÂNEȘTI.” - Nicolae Tonitza.

“Pentru a înțelege, prețui și judeca

Continuare pag. 6

Masacrele de la Lunca din iarna anului 1941

În noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1941 – dorind să scape de odiosul regim stalinist, instaurat prin ocuparea Basarabiei și Bucovinei de Nord la 28 iunie 1940 –, peste 150 de locuitori din regiunea Cernăuți, conduși de către profesorul școlar Vasile MORAREAN, ...

Continuare pag. 26

Elena Cuza – Prima Doamnă a Principatelor Unite

Afirmația că în spatele unui conducător puternic a stat întotdeauna o femeie / soție puternică, mai mult sau mai puțin discretă / implicată în actul guvernării a fost valabilă și în cazul perechii Alexandru Ioan Cuza - Elena Cuza.

Elena Rosetti, căsătorită Cuza, s-a născut la ...

Continuare pag. 9

Sărbătoarea Marii Uniri - 1 Decembrie 2015

“Botoșani, 1 Decembrie 2015, Piața 1 Decembrie 1918: un sobor de preoți ai Bisericii Ortodoxe Române – Protopopiatul Botoșani oficiind ceremonia religioasă dedicată Zilei Naționale a României” ...

Continuare pag. 28

Ziua Culturii Române la Cernăuți – 2016

În cursul dimineții, la ora 9.00, s-a desfășurat un pelerinaj la Casa memorială “Aron Pumnul”, unde s-au evocat Poetul Național precum și profesorul lui de la Cernăuți, Aron Pumnul.

La ora 10.00, la statuia lui Mihai Eminescu, din centrul orașului Cernăuți, consulul României la Cernăuți, împreună cu lideri ai societăților culturale românești nord-bucovinene și reprezentanți ai administrației locale cernăuțene, au depus coroane și jerbe de flori. La manifestare a participat și o delegație a municipiului Botoșani, care a depus buchete de flori la monument.

La ora 11.00, la sediul Societății culturale “Mihai Eminescu”, Institutul Cultural Român a organizat o manifestare dedicată Zilei Culturii Naționale. Au vorbit: Eleonora Moldovan, consulul general al României la Cernăuți; Vasile Băcu, președintele Societății culturale “Mihai Eminescu”; Florin Simion Egner, din partea delegației din Botoșani; scriitorul Dumitru Covalciuc; Lora Bostan –catedra de limba română a Universității Cernăuți; alți reprezentanți ai comunității românești din nordul Bucovinei. În continuare, spicuim din intervențiile participanților la manifestare.

Cernăuți, 15 ianuarie 2016: Eleonora Moldovan, Consulul General al României la Cernăuți, adresându-se celor prezenți la statuia poetului Mihai Eminescu, la aniversarea a 166 ani de la nașterea acestuia

Eleonora Moldovan, consulul general al României la Cernăuți:

... Mă bucur că, de Ziua Culturii Române, avem prilejul să ne întâlnim, prin intermediul acestei expoziții (o expoziție cu foto și desene, inspirate din viața și creația literară a lui Mihai Eminescu și Liviu Rebreanu, n.r.), cu geniul și spiritualitatea acestor mari personalități, cum sunt Mihai Eminescu și Liviu Rebreanu. Iată că, în această expoziție, care ne-a fost trimisă de la Institutul Cultural Român “Mihai Eminescu” din Chișinău, prin asistența domnului director Valeriu Matei, avem posibilitatea – expoziția rămânând deschisă timp de o lună – să cunoaștem mai bine personalitatea scriitorului și cititorului romanului românesc modern, Liviu Rebreanu și conștiința națională a lui Rebreanu. Mă bucur că astăzi, aici la Cernăuți, cultura românească, prin prezența participanților la manifestare, reprezintă un balsam pentru conștiința națională a fiecăruia. Salutăm și prezența delegațiilor sosite, cu acest prilej – din Suceava, din Botoșani, din Iași ș.a. – alături de care vom împărtăși valorile noastre culturale, astăzi, la ceas de sărbătoare. (...) Relevanța gândurilor sacre împărtășite nouă de înaintașii noștri ne va ajuta, și-n aceste vremuri, să trecem mai bine peste dificultățile pe care viața noastră le are în acest moment; Astăzi, când solidaritatea internațională se confruntă cu spețe serioase, mesajul înaintașilor este un îndemn la împărtășirea valorilor naționale, la cultură, la valori istorice naționale și identitare – acestea fiind un remediu pentru a putea depăși dificultățile de moment. (...) Momentul de astăzi îl considerăm de bun augur pentru anul 2016. Să dea Dumnezeu ca acest început să deschidă un an mai bun decât 2015, să ne înfrățească în gândurile noastre bune, să aducă mai multă pace și liniște în țările noastre și în lumea întreagă! Apelarea la valorile naționale este calea pe care trebuie să mergem, creștinește, spre valorile europene! (...) La mulți ani Eminescu!; La mulți ani Liviu Rebreanu!; La mulți ani tuturor celor care cred în valorile naționale românești!; La mulți ani ucrainenilor care, deasemenea, împărtășesc și respectă valorile noastre spirituale! La mulți ani 2016!

Lora Bostan, profesor la Catedra de filologie română și clasică a Universității din Cernăuți:

... Ziua Culturii Române, din acest an, are o desfășurare amplă la Cernăuți, prin cele două expoziții cât și prin succesiunea de manifestări organizate. (...) Dacă încercăm să conturăm imaginea acestui scriitor, putem spune că Liviu Rebreanu este un mare prozator român: romanul “Ion”, cât și celelalte romane, ne aduc în față destinul omului și problemele vieții, iar romanul “Pădurea spânzuraților”, așa cum spunea acad. Tudor Vianu, este unul dintre marile romane psihologice, roman obiectiv dar și de analiză psihologică. La geneza multor romane au stat fapte adevărate. (...) Romanul “Răscoala”, care continuă tema pământului, a destinului țaranului român, este clar că are la origine anul 1907. La fel, “Pădurea spânzuraților” este inspirat din drama fratelui lui Rebreanu, Emil, aflat în armata austro-ungară și imaginea acelei păduri în care erau spânzurați cei ce dezertau din armata austro-ungară. (...) În toate școlile românești, de aici, se studiază doar romanul “Ion”, dar noi, la facultate, studiem aproape toată proza lui Liviu Rebreanu. E clar că Rebreanu se situează alături de ceilalți doi mari prozatori, Slavici și Agârbiceanu – Liviu Rebreanu fiind vârful acestei piramide a prozatorilor din această parte a României. Liviu Rebreanu scoate la suprafață problema păstrării identității etnice, pentru că, dacă ne referim la romanul “Pădurea spânzuraților” – când Apostol Bologa susține că el nu poate să întoarcă tunurile spre satul lui, pentru că acolo se află mama lui, casa lui – vedem transformarea spirituală a eroului principal, care ajunge la înțelegerea apartenenței la neamul său, cât și la perceperea drumului greșit urmat până atunci.

Rebreanu începe cu întunericul, dar finalizează cu lumina. Semnificative, în acest sens, sunt cuvintele lui Bologa din fața spânzuraților: “Lumină... Ce lumină, Doamne!”. Era lumina recăpătării conștiinței naționale și împăcarea cu destinul tragic al eroului. (...) Noi, aici, (în spațiul expozițional din sediul Societății Culturale “Mihai Eminescu”, n.r.) vom ține prelegeri cu studenții, pentru a cerceta amănunțit fiecare stand și a ne apropia și mai mult de opera acestui scriitor. Mulțumim, pe această cale, Institutului Cultural Român, pentru a fi readus pe Liviu Rebreanu în spațiul cultural din Nordul Bucovinei. Sperăm ca, în fiecare an, aici la Cernăuți, Ziua Culturii Naționale să fie înobilată cu spiritualitate românească, prin acest gen de acte culturale – pentru că aducerea acestor valori ale spiritului înseamnă cunoașterea lor!

Florin Simion Egner, director al Zonei Metropolitane Botoșani:

... Delegația din Botoșani este animată de frățietate, fiind alături de dumneavoastră, aici la Cernăuți, iar din partea Primăriei municipiului Botoșani, cât și a Zonei Metropolitane Botoșani, vă dăruim câteva cărți – citez doar unele titluri: vol. 17 din colecția *Studii eminesciene*; o carte despre mitologia românească a morții – *Tanatos*, de Dumitru Lavric; o culegere de folclor autentic, din zona Botoșanilor; volumul *Scriitorul – destin și opțiune*, de Petruț Pârvescu; tot de Dumitru Lavric, o carte deosebită, *Epistolarul românesc – 500*, o panoramă cuprinzătoare a genului epistolar în cultura română; volumul: *Cuvântul ca spectacol*, de Mircea Oprea; o mapă cu manifestările ce au loc, astăzi, la Botoșani – anual, la 15 ianuarie, se decernează *Premiul Național pentru poezie “Mihai Eminescu”*... Domnul Paul-Mircea Iordache, președintele filialei Botoșani a Uniunii Vatra Românească și directorul revistei *Vatra Noastră Românească* – realizată cu colaborarea unor istorici, scriitori și profesori din Ucraina, R. Moldova și România – vă va oferi câteva exemplare din recentul număr, 20/41, al revistei, o revistă cu apariție trimestrială, difuzată și în forma electronică, românilor de pretutindeni.

Vasile Băcu, președintele Societății de Cultură Românească Mihai Eminescu, din Cernăuți:

... Mulțumim delegației din Botoșani, care, azi, va ajunge și la Hliboca, în cadrul unui program de colaborare transfrontalieră. Dăm acum cuvântul scriitorului Dumitru Covalciuc, un pasionat de Liviu Rebreanu, fiind laureatul unui premiu *Liviu Rebreanu*, din țară...

Cernăuți, 15 ianuarie 2016: coroane de flori cu panglici tricolore, în zi aniversară eminesciană

Dumitru Covalciuc, scriitor, director al Societății Culturale „Arboroasa”: ... Așa a dat Dumnezeu, să vin în contact mai întâi cu opera lui Liviu Rebreanu, decât cu scrierile lui Mihai Eminescu – știți dvs., cei de-aici, ce biblioteci bogate în carte românească aveam noi prin anii '50. Asta până în 1969, când cărțile românești au fost arse prima dată pe ruguri, iar în 1972, a doua oară! Noi am rămas și astăzi să cersim carte românească. Opera lui Liviu Rebreanu, găsindu-se în biblioteca sătească din Opișeni – romanele: *Ion, Răscoala* ș.a. –, s-a citit în casa noastră, în prezența vecinilor – a femeilor, care torceau, serile, a bărbaților care așteptau să audă ce spune *Europa Liberă*, despre când vor veni americanii sau englezii. Se citea, cu glas tare, Liviu Rebreanu. Abia peste doi ani, în '57, în manualele pentru clasa a VII-a, au apărut, pentru prima dată, patru poezii de-ale lui Eminescu: *O, mamă; Împărat și proletar; Dorința și Floare albastră*. Astfel am rămas cu Rebreanu în suflet, pentru toată viața. A dat Dumnezeu ca, în 2003, la 28 noiembrie – o zi mare pentru Bucovina – să obțin Premiul „Rebreanu”, la Bistrița-Năsăud, participând la salonul literar “Liviu Rebreanu”, pentru romanul *Tineretea lui Doxachi Hurmuzachi*. Acest roman apăruse cu un an înainte, la Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților. A fost un moment emoționant, deoarece în suflet păstram acea dată de 28 noiembrie 1918, și chiar acolo s-a întâmplat această minune. Nu am avut asemenea premii mari, în viață, dar am rămas, pentru întreaga viață, pasionat de Rebreanu...

Aș mai cuteza să vă spun astăzi că, pe data de 24, luna aceasta, noi vom marca 150 de ani de la moartea lui Aron Pumnul. Văd că e o liniște totală!... Probabil nici nu se va duce la mormânt, cu o coroană sau cu o lumânare. Hai să ne amintim că, la acel mormânt, Mihai Eminescu a scris prima poezie!... Hai să ne amintim că, după moartea lui Aron Pumnul, Eminescu a plecat spre Ardeal, tot de aici!... Deci, la acești 150 de ani, avem trei aniversări... Dacă ar fi posibil, tot așa frumos să mergem la mormântul lui Aron Pumnul... Și-i și Unirea Principatelor Române, tot la 24 ianuarie... Câte aniversări frumoase le-am putea face noi pe 24 ianuarie!... Hai să mergem la Aron Pumnul, să-l pomenim! Vedeți că tineretul vine pe urmele noastre, dar nu tot. Văd că nici toți scriitorii nu sunt prezenți la Ziua lui Eminescu. Cântăm: “Eminescu să ne judece!”, dar nu venim la ziua lui... Mai avem o mare ocazie de a-l omagia pe Eminescu, pe 24 ianuarie.

Vă chemăm pe toți, fiindcă este încă o posibilitate unică de a vorbi despre Eminescu!

Octavian Voronca, profesor, fost director al școlii din Mahala, Cernăuți:

... Despre Eminescu în anul 2016 – el fiind și patronul societății noastre pentru cultură românească, din Bucovina (Societatea “Mihai Eminescu”, n.r.). Am fost la casa memorială Aron Pumnul – muzeul încă nu este deschis! Despre deschiderea acestui muzeu vorbim din 2014... Eu zic că anul 2016 este anul lui Eminescu... și vă spun și de ce: în primul rând, la 24 ianuarie se împlinesc 150 de ani de la trecerea în veșnicie a lui Aron Pumnul, personalitate care l-a format pe Mihai Eminescu – dar, până să vină Mihai în gazdă, încă patru frați ai lui Eminescu au fost găzduiți de Pumnul, la Cernăuți; Gheorghe Eminovici, tatăl lui Eminescu, a fost bun prieten cu Aron Pumnul. De aici vine legătura dintre Aron Pumnul și familia lui Eminescu. Noi apreciem că această personalitate a jucat un rol fundamental în formarea lui Mihai Eminescu – mai ales, atunci când a fost pus să se îngrijească de bibliotecă: el citea zi și noapte. Pentru tineretul de azi, este un exemplu strălucit, de cum să pornim în viață. În al doilea rând: 150 de ani de la prima poezie scrisă de Eminescu: *La mormântul lui Aron Pumnul*, atunci când avea doar 16 ani. Și încă o aniversare – de 140 de ani: în 1876, la 25 februarie, Iosif Vulcan, la Oradea, schimbă numele de Eminovici în Eminescu. Tot în acest an, în august, se împlinesc 145 de ani de când Eminescu a trecut, ultima dată, prin satul Crasna, raionul Storjineț. Învățătorul de religie al lui Eminescu, Veniamin Ilihuț, s-a născut în Crasna, iar în vara aceasta se împlinesc 210 ani de la nașterea acestui preot, căruia i se datorează educația religioasă primită în gimnaziul cernăuțean de Mihai Eminescu. Învățătorul de limba și literatura română, Zbera: în toamnă, anul acesta, se împlinesc 150 de ani de la nașterea lui, respectiv, 100 de ani de la moarte. Aceste date, ce spun?... Spun despre aceea că, în orașul Storjineț, trebuie ridicat bustul lui Mihai Eminescu!... Noi ne mândrim că în raioanele Noua Suliță, Herța, Hliboca și, în primul rând, la Cernăuți se petrec manifestări culturale omagiale dedicate lui Eminescu, dar în Storjineț nu se petrec!... De aceea, eu consider că toate societățile culturale românești, de-aici, trebuie să-și dea concursul la ridicarea monumentului eminescian de la Storjineț.

(transcriere de **Paul-Mircea Iordache**)

Cernăuți, 15 ianuarie 2016: cernăuțenii – cu mic, cu mare – alături de oaspeții lor, omagiind poetul național al românilor, de ziua Eminescului

Cernăuți, 15 ianuarie 2016: delegația din Botoșani, participantă la manifestări, alături de lideri ai societăților culturale nord-bucovinene (de la stg. la dr.): Nicolae Șapcă, Ilie Popescu, Paul-Mircea Iordache, Vasile Băcu, Gheorghe Ciobanu, Florin Simion Egner

Cernăuți, 15.01.2016 – Societatea culturală „Mihai Eminescu”: Eleonora Moldovan, alături de Lora Bostan și Vasile Băcu deschizând simpozionul dedicat

Zilei Culturii Naționale Române

Cernăuți, 15.01.2016 – Societatea culturală „Mihai Eminescu”: Lora Bostan, profesor la Catedra de filologie română și clasică a Universității din Cernăuți, vorbind despre opera lui Liviu Rebreanu... “Mulțumim, pe această cale, Institutului Cultural Român, pentru a fi readus pe Liviu Rebreanu în spațiul cultural din Nordul Bucovinei”

Cernăuți, 15.01.2016 – Societatea culturală „Mihai Eminescu”: Florin Simion Egner și Gheorghe Ciobanu oferind gazdelor cernăuțene pachete cu cărți ale unor scriitori botoșăneni, editate recent

Cernăuți, 15.01.2016 – Societatea culturală „Mihai Eminescu”: scriitorul Dumitru Covalciuc vorbind despre menirea de astăzi a intelectualității românești nord-bucovinene

Cernăuți, 15.01.2016 – Societatea culturală „Mihai Eminescu”: Octavian Voronca, profesor, vicepreședinte al Societății... “Eu zic că anul 2016 este anul lui Eminescu... la 24 ianuarie se împlinesc 150 de ani de la trecerea în veșnicie a lui Aron Pumnul, personalitate care l-a format pe Mihai Eminescu...”

Cernăuți, 15.01.2016 Societatea culturală „Mihai Eminescu”: participanți la manifestarea dedicată Zilei Culturii Naționale Române

Acad. Nicolae DABIJA

Iată ce a însemnat Eminescu pentru noi...

Extras din alocuțiunea rostită la 11 dec. 2015 în sala Bibliotecii Județene Botoșani, cu ocazia lansării volumului de nuvele *“Nu vă îndrăgostiți primăvara”*

Acad. Nicolae Dabija vorbind despre volumul de nuvele „Nu vă îndrăgostiți primăvara”, lansat cu ocazia acestei întâlniri

...Căutam pentru o nuvelă de-a mea, *Îngerul păzitor*, mai multe izvoare și am găsit la Enoh – Enoh a fost unul dintre primii profeți; a fost nepotul lui Cain, deci între primii oameni; Enoh are 36 de cărți – și am găsit la Enoh un lucru care m-a cutremurat, într-un fel: este unicul om care l-a văzut pe Dumnezeu!... Și, când a stat de vorbă Dumnezeu cu Enoh, Dumnezeu a rămas impresionat de înțelepciunea acestui om și i-a spus îngerului Pravuil: “Du-l în biblioteca mea să-și aleagă o carte!”... Și Enoh s-a dus în biblioteca lui Dumnezeu și a ales “Cartea viitorului”, unde este scrisă toată istoria omenirii... Și eu am stat și m-am gândit: oare ce cărți are Dumnezeu în biblioteca Lui?... Stă Dumnezeu și scrie cărți?...

Când trăia Enoh, pe Pământ erau numai câteva sute de oameni. Dar, iarăși, am găsit în “Facerea” (“Geneza”, n.r.) că, atunci când Dumnezeu l-a făcut pe om, după chipul și asemănarea Lui, omul n-avea moarte!... După păcatul original, Dumnezeu a creat pentru oameni moartea: deci, a creat timpul! Dumnezeu se află în afara timpului și în toate timpurile... Și concluzia mea: în biblioteca lui Dumnezeu sunt toate cărțile care se vor fi scris și care se vor scrie până la sfârșitul veacurilor. Sunt foarte convins că acolo erau și cărțile lui Shakespeare, ale lui Homer, Eminescu, Lucian Blaga, Grigore Vieru – toate cărțile mari... Și am spus într-un eseu că nu noi scriem cărțile, că Dumnezeu doar se folosește de mâna și de mintea noastră. Să fim demni de cărțile pe care le scriem și să visăm că acele cărți vor fi păstrate în biblioteca lui Dumnezeu!...

Și tot la Enoh, este un lucru extraordinar despre îngerul păzitor: fiecare lucru – nu numai oamenii – are câte un înger păzitor – spre exemplu, un pod, sau un copac pot să aibă un înger păzitor!... Și-atuncea mi-am zis: cărțile, mai ales cele care au influență asupra destinului oamenilor, cărțile vii, trebuie să aibă și ele un înger păzitor!...

La un liceu pedagogic din Chișinău, o adolescentă mi-a spus: “Noi – generația lor – visăm pe *facebook*, rădem pe *book*, ne dăm întâlnirile pe *mess*, ne scriem mărturisirile de dragoste prin *s.m.s.*-uri și ne amăgim că am fi

fericiți”; Și eu am spus: “În generația noastră, ce noroc pentru noi, că nu am avut internet!... Ce noroc pentru noi, că nu am avut televizor!... Noi am avut cărți! Noi am crescut cu cărțile!”... Am mai spus-o și cu altă ocazie: eu m-am născut într-o bibliotecă – atunci când am deschis ochii, eu i-am deschis pe niște cărți. Țin minte și-acum: cărți pe sub pat; cărți pe sub masă; casa-mare plină cu foarte multe cărți. Ce s-a-ntâmpat?... Arhimandritul Serafim Dabija – unchiul meu, starețul mănăstirii Zloți – înainte de a fi arestat, în 1947, a salvat uriașa bibliotecă a mănăstirii Zloți și a adus-o în casa bunicilor mei – unde am văzut eu lumina zilei – și, iată, lângă acea carte am crescut și eu și frații mei...

Când m-am dus în clasa întâi, primele note pe care le-am avut au fost de unu – pentru că eu îl corectam pe învățător și îi spuneam: asta nu este litera “R”, este litera “P” (în alfabetul chirilic, litera “p”, cunoscută din alfabetul latin, se citește “r”, n.r.); și el îmi tot pune note de unu. M-am dus la bunica și-i spun: “Bunică, alfabetul matale nu este bun!” și ea mi-a răspuns: “Alfabetul vostru nu este bun! Alfabetul meu este cel în care au scris marii noștri scriitori!”... Am învățat, după aceea, ambele alfabete...

Aveam șapte ani când învățătorul nostru, Nicolae Bucur – un transnistrean venit de dincolo de Nistru – îmi spune (eu cred că eram și un elev bun): “Nicolae, vine Ziua Armatei Sovietice – asta era pe 23 februarie – învață o poezie despre armata sovietică, ca s-o spui de pe scena casei de cultură!”, “De unde s-o iau?”; “Păi, de la taică-tu” – tatăl meu, eu am scris despre el, era țăran cu bibliotecă. Am căutat la tata, dar n-am găsit nicio poezie cu armata sovietică. Atunci, m-am dus în biblioteca mare, de la bunica – o paranteză: când a murit părintele Serafim Dabija, a vrut să-mi lase drept moștenire o casă, dar i-am spus: “Lasă-mi bibliotecă!” Și mi-a lăsat biblioteca (eu am cărți-manuscrite din sec. XVI-XVII), asta este adevărata mea avere, ca să spun așa... Deci, mă duc la bunica și încep să răsfoiesc cărțile și, în revista *Luminătorul*, din 1942, am găsit o poezie, care mi s-a părut a fi foarte potrivită – ea se intitula “Armatei române!”. Am învățat poezia – îi schimbam titlul în “Armatei sovietice!” – și am ieșit pe scena casei de cultură și am spus poezia, îmi amintesc și acum: “Dragi feciori ai țării mele / Stați de pază la hotare / Noi cu regele în frunte / Facem România Mare”... Sala a aplaudat furtunos – am avut mare succes cu poezia dedicată armatei sovietice. Mi-amintesc că mă duceam spre casă și tata-mi spune: “De unde-ai învățat poezia?”... “De la bunica!”... “Să n-o mai spui!”. Dar nu înțeleg, pentru ce să n-o spun?... Doar am avut succes!... În zilele imediat următoare, trecând prin sat, pe lângă magazinul satului, câte un om mai în vârstă mă oprea: “Măi țâcă, ia vină încoace! Ia spune, încă odată, poezia aceea cu armata sovietică!”... Și eu o luam de la capăt: “Dragi feciori ai țării mele...” (îmi mai dădeau câte o rublă, câte o bomboană). Abia mai târziu am aflat că cele

două armate nu sunt una-și-aceeași, că s-au și confruntat pe câmpul de bătaie, inclusiv pentru țara de dincolo de Prut!...

La o recentă întâlnire cu copiii din școli – care nu prea înțeleg ce-i cu istoria asta a noastră – le spuneam că poporul nostru, poporul român este cel mai risipitor popor din lume: numai noi avem trei Moldove (eu nu știu dacă știți, dar și Moldova de dincolo de Nistru este și ea Moldovă); numai noi avem două Bucovine – pe hărți; două Maramureș-uri; două Dobroge; două Banat-uri; trei Timoc-uri (și în Bulgaria este un Timoc și în Serbia); Marele Nicolae Iorga spune că România este unica țară din lume înconjurată tot de români! Și rămâne, și în acest secol, înconjurată de români!... Cea mai rușinoasă graniță din Europa este granița dintre români și români!... Și iată, prietenii noștri scriitori și oameni de cultură din România încearcă să construiască niște poduri peste Prut.

Mă întreba cineva, zilele astea, dacă am mai fost în vizită la Botoșani și zic: “Nu, n-am fost!”... “Niciodată?”... “Niciodată! La Botoșani am fost de multe ori, dar, niciodată în vizită!”... Cum pot să vin în vizită la părinții mei, acasă?!... Cum pot să vin în vizită acolo unde a văzut lumina cel mai mare poet român: Eminescu?... Cum pot să vin în vizită acolo unde a văzut lumina cel mai mare istoric al nostru, care a scris atât de frumos despre Basarabia, Nicolae Iorga?... Cum pot să vin în vizită în județul în care s-au născut George Enescu, Ștefan Luchian, Ioan Hozevitul?... Ioan Hozevitul, care este unicul sfânt aproape de noi – în timp – și care a învățat la Lipcani, în Basarabia (acolo, la liceul din Lipcani, am fost de mai multe ori și le-am spus: “Pune-ți numele școlii: *Ioan Hozevitul!*”... “Dar cine-i ăsta?”)... Noi nu ne cunoaștem valorile noastre și dorim ca alții să le cunoască!...

Vorbam despre Eminescu, despre ce a însemnat pentru noi Eminescu... Aud și pe la București: “Dar lăsați-mă domnule cu Eminescu!”... La Congresul Unirii Scriitorilor de la București, cineva spune: “Basarabienii au rămas la Eminescu!”... Replica mea a fost următoarea: “Basarabienii n-au rămas la Eminescu, au ajuns la Eminescu!... Vă așteptăm, dragi prieteni, să ajungeți și voi! Noi vă așteptăm acolo! Vă așteptăm la Eminescu!”...

Scriitorul basarabean Iulian Filip, alături de acad. Nicolae Dabija, prezentându-și propria carte „Cartea-n miez și-n rădăcină”

Anul ăsta, la Ziua Internațională a Poeziei, am fost la Recanat, Italia, patria unde s-a născut Leopardi, marele poet italian. Și, prima dată m-au dus, noaptea, să-mi arate casa lui Leopardi. Acolo este un basorelief Leopardi și, alături, Eminescu – pentru că cei doi seamănă între ei, creațiile lor sunt reprezentative pentru curentul romantismului din sec. XIX. Eu am citit ce scrie Leopardi. Eu nu știu dacă cunoașteți dar, după canoanele de azi, Leopardi este xenofob... El critică pe austrieci, care au ținut sub jug partea de nord a Italiei. Poate fi considerat și antisemit, pentru critica adusă unor evrei – ca și Eminescu!... La o întâlnire cu primarul orașului, am întrebat: “Bine, dar îl critică cineva pe Leopardi, în Italia?”... “Cum să-l critice?”... “Păi, pe Eminescu îl critică, în România și Republica Moldova: că-i antisemit; că-i xenofob etc.”... Și atunci mi s-a replicat: “Nu poate fi un mare poet, xenofob – el și-a apărat libertatea!.. Pentru că erau alții care-i îngreădeau libertatea, el i-a criticat... Nu poate să fie etichetat antisemit – el putea să critice niște exploataori, așa cum a făcut-o și Eminescu – el avea prieteni evrei!...” și eu i-am spus: “La noi Eminescu este criticat, și în România și în rep. Moldova”. Atunci, primarul mi-a spus următoarea frază: “La noi, dacă cineva l-ar critica pe Leopardi, care este cartea de vizită a neamului nostru, noi l-am da afară din republică! Voi de ce nu-i dați afară din republică pe cei care-l critică pe poetul vostru național, Eminescu?”...

„Și de-aceea eu, de câte ori vin la Botoșani, am impresia că fac un pelerinaj la locuri sfinte”...

Sigur, Eminescu trebuie citit, trebuie cunoscut... Vorbeam tot cu niște elevi și unul din ei îmi spune: “Nu-mi place Eminescu” și-l întreb: “Dar l-ai citit pe Eminescu?”... “Nu l-am citit!”... “Dar, de ce?”... “Pentru că nu-mi place!”. Ți-a ier cercul vicios al ignoranței: el nu citește pentru că nu-i place și nu-i place pentru că nu citește...

În mișcarea noastră de eliberare națională, cu ce mergeau mulțimile, înainte?... Cu icoana lui Eminescu!... Și cei care ne așteptau cu bastoane – milițienii sovietici, erau și moldoveni acolo – nu îndrăzneau să lovească cu bătele în portretul lui Eminescu. Noi cu el am izbândit!...

Eu am avut probleme, când eram student la universitate. Eu m-am dus la universitate cu o geantă de cărți. Eu nu știam de sistemul securității de stat sovietice; nu știam că suntem urmăriți; eram curajos. Când profesorul de literatură spunea: “Cine știe să recite din Eminescu?”, eu mă ridicam și începeam a recita: “Auzi, departe strigă slabii / Și asupriții către noi, / E glasul blândeii Basarabii / Ajunsă-n ziua de apoi...” Atunci, profesorul îmi spunea: “Ia așează-te matală jos, că asta nu-i poezia lui Eminescu! Ia citește aici, la Chișinău și vezi unde e această poezie?... Nu

este!”... Și, la alt seminar: “De la Nistru până la Tisa / Tot românul plânsu-mi-sa...” “Ia așează-te matală!”... Și, în anul III, m-au dat afară de la universitate: pentru Eminescu!... Pentru că citeam cărți – citeam pe Iorga, de exemplu. Profesorul: “Ia lasă-l că-i ‘fascist’!... Eu nici nu știam că Iorga e ‘fascist’ – la noi, în R.S.S. Moldovenească, așa se spunea... Eu nu știu dacă cunoașteți, dar, în 1940 și 1944 au fost arse toate bibliotecile din Basarabia, pentru că volumele de cărți erau tipărite cu grafie latină! Toți autorii erau ‘fasciști’! Alfabetul latin era considerat ‘alfabet fascist’!...

Și, iată, noi prin Eminescu, deci cu ajutorul lui am recuperat Limba Română!... Alfabetul nostru!... Istoria noastră!... Pentru că veneticii, cei care s-au lăsat peste noi, ne-au luat totul: limbă, istorie, nume, alfabet... și dintr-o eroare a lor – care a fost binecuvântată de Dumnezeu, cred eu – ni l-au lăsat pe Eminescu!... Și noi, prin intermediul lui Eminescu, am descoperit: limba română; istoria noastră; alfabetul nostru și numele nostru de român!... Iată ce a însemnat Eminescu pentru noi!...

Eu nu știu dacă se cunoaște în țară – eu povestesc aceste lucruri și, s-ar putea, ca lumea să nu prea creadă, pare de domeniul absurdului, dar așa a fost!...

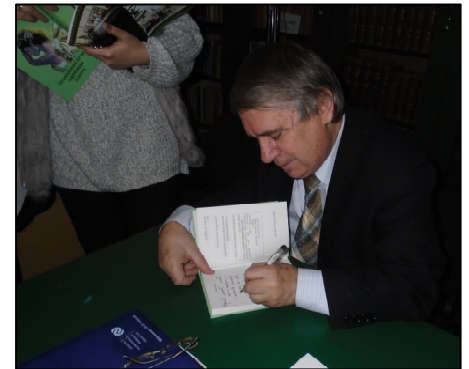
În 1937, toți scriitorii din Republica Autonomă Moldovenească (enclavă creată de sovietici în 1924, în stânga Nistrului, pentru a constitui un cap de pod propagandistic în politica stalinistă de reanexare a Basarabiei – obiectiv atins la 28 iunie 1940, ca urmare a Tratatului Molotov-Ribbentrop, n.r.) de dincolo de Nistru, de la Tiraspol, au fost împușcați... Toți lingviștii au fost împușcați pentru că – citez din sentință: “au îngunoioșat (de la cuvântul gunoi, n.a.) limba moldovenească cu cuvinte românești”!... Care erau acele cuvinte?... Au folosit în loc de cuvântul moldovenesc “norod”, cuvântul “popor”; în loc de cuvântul moldovenesc “vreme”, au folosit cuvântul “timp”; în loc de “omăt”, au scris “zăpadă”; în loc de “băgare de seamă” – “atențiune”; în loc de “steag” – “drapel”!... Gândiți-vă cât de absurdă este această situație: să fie împușcat cineva pentru motivul că a folosit unele sinonime, în locul altor sinonime!...

Iată, eu am fost și în Canada – am fost la Câmpul Românesc, erau basarabeni de-ai noștri și alți români de-acolo – și am avut o întâlnire separată cu basarabienii noștri și mi-au spus: “Noi nu putem să vorbim așa corect limba română, precum românii din țară, pentru că ne-a fost interzisă limba, dar noi ținem mai mult la limba română, decât ei”. Și i-am întrebat: “Cum țineți?” Și mi-au spus: “Copiii noștri toți vorbesc românește, dar copiii românilor din țară, iată, de-acum vorbesc altă limbă – sau engleza, sau franceza!”... Iată ce înseamnă suferința: noi am plătit pentru dreptul de a vorbi limba română! De aceea, eu îi înțeleg pe unii din țară care “s-au săturat de Eminescu” sau “s-au săturat de Blaga” sau “nu-l mai citiți pe Iorga, citiți-l pe Boia” sau mai știu pe cine-l mai aveți la modă... Dar nouă încă ne este sete de Eminescu!... de Blaga!... de Nichita Stănescu!...

Noi cu cărțile voastre am supraviețuit. Prin cărțile de poezie ne-am păstrat limba română! Am păstrat limba română, așa cum a fost scrisă de marii noștri scriitori, iar atunci când la “podul de flori” ne-am recunoscut – un milion de români, de o parte și de alta a Prutului – ne-am recunoscut prin intermediul cuvintelor limbii române!... Cuvinte care aveau ochi, urechi, inimă...

Iată de ce, atunci când vorbesc la Botoșani de Eminescu, eu aduc un omagiu literaturii române!...

Vă mai dau un exemplu cu Eminescu. Noi am avut un scriitor, Nicu Stegaru: el m-a remarcat pe mine. Eram elev, a citit o poezie de-a mea și mi-a spus: “Vină la Chișinău!”. Mi-a făcut o prezentare pe o pagină întreagă din *Tinerimea Moldovei* și, tot atunci, l-a chemat și pe Iulian (Iulian Filip, scriitor basarabean, prezent și el la Botoșani, cu o proprie lansare de carte, alături de Nicolae Dabija, n.r.), suntem colegi de generație, și noi împreună am venit la Chișinău. Acest scriitor, Nicu Stegaru, mi-a povestit o întâmplare extraordinară. El a fost arestat la 23 de ani. De ce: pentru că știa limba engleză!... “Dacă știi engleză, înseamnă că ești spion american și englez!”. I-au dat 25 de ani de închisoare, pentru că “era spion” a două state. L-au dus într-un lagăr din zona polară (gulagul, n.r.) și el îmi povestea: “A venit primăvara – el era un bărbat zdravăn – și am evadat. Aveam de făcut 3.000 de km până în Basarabia, dar mi-am zis că, încetișor-încetișor, am să ajung până în Basarabia”. Dar, după vreo trei-patru zile, este prins de soldați și, un ofițer le spune soldaților: “Avem ordin să-l împușcăm pe loc!”. Un soldat îl întreabă: “Dar de ce?”. Răspuns: “Pentru că trebuie să căutăm alți fugari”!...

Scriitorul Nicolae Dabija oferind, cu generozitate, autografe iubitorilor de carte românească

Și-mi spune poetul Nicu Stegaru: “Nu știu ce mi-a venit atunci, știam *Luceafărul* pe de rost, și-am început să urlu în taiga: *Cobori în jos Luceafăr blând / Alunecând pe-o rază...* și-atunci, ofițerul le spune soldaților: “Să ne fumăm câte-o țigară, lasă să-și spună el rugăciunile!” – el vorbea în română, militarii erau ruși și ei credeau că-și spune rugăciunea – “Las’ să se roage!”. Și spune mai departe poetul Nicu Stegaru: „Când am ajuns la strofa ultimă – *Ce-ți pasă ție chip de lut / De oi fi eu sau altul...* au auzit strigătul meu alți soldați, care căutau alți fugari, și-au venit, m-au preluat și m-au dus în lagăr... Ce noroc pe mine că știam *Luceafărul* pe de rost!... Ce noroc de noi că avem *Luceafărul* de 96 de strofe! Dacă *Luceafărul* avea doar trei-patru strofe, eram împușcat demult”. Uitați-vă ce a putut să însemne *Luceafărul*!...

Există un deținut politic, îl cheamă Nicolae Istrate. Acest Nicolae Istrate a fost arestat și condamnat la moarte pentru o epigramă. În 1947, acesta scrie: “De mărțișoare, acest martie e plin / În astă cea mai tristă primăvară / Și-aș vrea să-i prind un mărțișor și lui Stalin / De gât, o piatră grea de moară!”... Și el îmi spunea: “Așa-mi plăcea epigrama asta – ea circula în toată Basarabia – și eu am transcris-o de vre-o sută de ori și-am dat-o și la alții. Și când

m-au arestat și când m-au întrebat dacă am scris-o eu, eu am răspuns cu mândrie: «Da, eu am scris-o!» și m-au condamnat la moarte». Atunci, l-am întrebat: dar de ce nu ai spus că nu ai scris-o mata?... «Mi-era rușine! Îmi plăcea prea mult epigrama»... Și spune mai departe: «Când am ajuns în Siberia, am mai găsit încă zece oameni care au fost condamnați tot pentru această epigramă: toți au spus că ei au scris-o». După aceea, pedeapsa cu moartea i-a fost comutată la 25 ani de închisoare...

Cu trei ani în urmă, acest poet martir a fost decorat de Mihai Ghimpu, fostul Președinte, cu cea mai înaltă decorație a Republicii Moldova, *Ordinul Republicii*. Și era scris acolo: «Se decorează post-mortem»... El locuiește în Ruseștii Noi, raionul Hâncești și a venit la redacție să ne roage: «Cum să facem să-l anunțăm pe Ghimpu că eu trăiesc și să-mi deie medalia aceea?» – el este un om foarte modest, iar pentru acest ordin se majorează pensia cu 500 lei. Atunci, eu i-am spus să publicăm în ziar această epigramă, dar

el mi-a spus: «Prea mulți oameni au avut de suferit pentru această epigramă: nu mai este a mea, este a întregului nostru popor!»...

Și, tot atunci, mi-a relatat o scenă din lagăr, legată de poezia eminesciană. El era într-o închisoare de dincolo de Urali, pentru basarabeni – Ivdel, așa se chema. Peste 20.000 de basarabeni au trecut prin această închisoare – veneau cu trenul și erau internați în acest lagăr. Am mai scris despre asta (*Ivdel – Katynul Basarabiei*; Ivdel, închisoare din regiunea Saratov a actualei Federații Ruse – "Ivdellag", cum i se mai spunea acestui lagăr al morții stalinist, unde majoritatea basarabenilor arestați după 28 iunie 1940, "pentru trădare de patrie", erau internați; acest penitenciar este situat dincolo de munții Ural, n.r.).

Când armata română a trecut Prutul, la 22 iunie 1941, au fost împușcați 1.000 de basarabeni – ca pedeapsă; atunci când românii au trecut Nistrul, au mai fost împușcați alți 1.000 de basarabeni; atunci când Armata Română a ocupat Odessa – încă 1.000 de

basarabeni; când a ajuns la Cotul Donului – încă 1.000 de basarabeni. Ca pedeapsă! Și el spunea: «Auzeam țâcănitul mitralierelor – era un zid, acolo – și le auzeam din camerele noastre. Și la una din execuții am auzit ceva cu totul deosebit: cei din fața plutonului de execuție au intonat cântecul *Vezi rândunelele se duc* – pe versurile lui Eminescu! Și călăii au tras în cântec și cântecul se auzea tot mai slab, prin unele voci care încă nu erau împușcate... Eminescu era cu ei, acolo, le lumina ultimile clipe ale vieții!...

Eminescu i-a ajutat pe basarabeni să supraviețuiască spiritual!

Iată de ce, pentru Basarabia, Eminescu este mai mult decât un poet. Este un simbol al supraviețuirii noastre, ca neam, ca limbă, ca istorie!...

Și de-aceea eu, de câte ori vin la Botoșani, am impresia că fac un pelerinaj la locuri sfinte...

(transcriere de **Paul-Mircea Iordache**)

Imagine din penitenciarul Ivdel, unde au fost împușcați mii de români basarabeni

Așa arată închisoarea Ivdel azi

Centenarul trecerii în eternitate a pictorului Ștefan Luchian Avem nevoie de Luchian

Fotografie inedită cu iscălitura pictorului – se găsește în camera-atelier a pictorului, Fundația "Ștefan Luchian" Botoșani.

Dar, cine a fost Luchian?...

«Simpatice și bunule cititor – este alături de Grigorescu (despre care sper că vei fi auzit vorbindu-se în treacăt): O GLORIE A PICTURII ROMÂNEȘTI.» - Nicolae Tonitza.

«Pentru a înțelege, prețui și judeca arta unei țări, spiritul simte nevoia să se apropie de un exemplu tipic, de un om eroic, de o operă reprezentativă, atât în detalii cât și în caracteristicile sale specifice; opera lui Luchian, plină, directă, pozitivă, care rămâne de o simplitate în alchimiile ei cele mai savante nu era făcută decât pentru a emoționa, zgudu, înălța.»

«Luchian, cel dintâi mare pictor modern al României...»

«A fi primul în România înseamnă să te integrezi în scara valorilor universale, Luchian fiind cu mult deasupra lui Grigorescu care a contribuit în mod hotărâtor în a-l releva sie însuși.»

«La Luchian se întâlnește în momentele existenței sale ca și în fiecare parte a operei, o dragoste de viață, de natură, de lumină, atât de puternică, proaspătă și mereu uimită.»

«Luchian a știut să rămână în întregime român, adaptând în același timp tonul cel mai universal; orice progres e zadarnic dacă nu izvorăște din însuși sufletul țării. Tânărul român creează o opera întrutotul particulară, originală și totuși profund actuală, legând arta românească de toate curentele, cele mai autentice ale artei moderne. Avea o poziție revoluționară, un temperament reformator. Fixează o anumită eternitate a lucrurilor, grija pictorului era să descopere în natură nu aparența, ci ritmul vieții.»

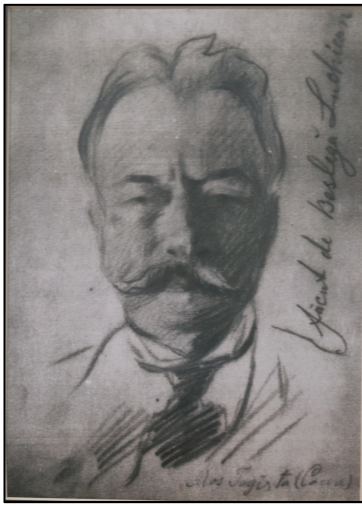
«El a știut să armonizeze exigențele evoluției universale a artei și posibilitățile, particularitățile geniului țării sale» – Jacques Lasaigne, critic de artă francez;

«Rezultatele meditațiilor lui Jacques Lasaigne sunt cu atât mai prețioase cu cât vin din partea unui străin care avusese prilejul să cunoască bine valorile artistice» – Theodor Enescu.

Organizarea Zilelor Ștefan Luchian, la Ștefănești și Botoșani, în 26-28 iunie

În acest an, 2016, se împlinesc 100 de ani de la moartea genialului Ștefan Luchian, născut în localitatea Ștefănești, jud. Botoșani, luminoasă personalitate a picturii moderne românești. Cu acest prilej, fundația «Ștefan Luchian» din Botoșani organizează Zilele Ștefan Luchian, la Ștefănești și Botoșani, în zilele de 26-28 iunie. Printre acțiuni, amintim:

- un concert comemorativ – susținut de Filarmonica de Stat Botoșani; manifestre muzicală în amintirea momentului în care un alt geniu al Botoșanilor – George Enescu – i-a cântat lui Ștefan Luchian, la patul de suferință. Ștefan Luchian a spus despre acest moment unic: «simțeam că nu mai sunt bolnav, am vrut să strig și nu am putut». Cuvinte consemnate de Tudor Argezi. La plecare, străinul i-a căutat pe sub așternut mâna, așa cum își dau bărbații mâna, iar Luchian ar fi spus «eu nu mai aveam nici mâini, nici degete».

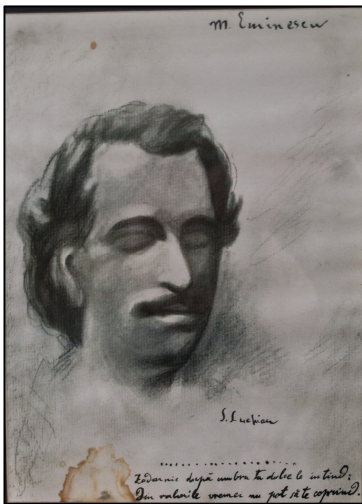
Desen realizat de Ștefan Luchian, iscălit "Beșleagă", Ernest Cocea – numit de Luchian "Moș Tăgârță"

Unirii, cunoscând faptul că la baza operei pictorului stă elementul popular.

La Ștefănești, ca și la Botoșani se va așeza câte un banner – pentru a face cunoscute locuitorilor celor două orașe manifestările privind evenimentul comemorării celor 100 de ani de la moartea pictorului Ștefan Luchian.

Ne-am propus să așezăm pe clădirea vechii Garnizoane din Ștefănești o placă comemorativă, amintind că tatăl pictorului, maiorul Dumitru Luchian, a condus batalionul 3 de grăniceri, unde a funcționat înainte de nașterea pictorului.

Împreună cu domnul arhitect Mihai Mihăilescu, arhitectul Muzeului Județean, am căutat locul casei în care s-a născut pictorul Ștefan Luchian, în Ștefănești. Ajunși la fața locului, am văzut că acolo nu se poate înălța nimic. E trist și dureros acest lucru. Este remarcabil că un alt geniu al Botoșaniilor, George Enescu, are trei case memoriale – la Dorohoi, Liveni și Mihăileni – iar, prin contrast, Luchian, pe locul nașterii – la Ștefănești – nu are nimic. S-a convenit cu domnul arhitect Mihai Mihăilescu să înălțăm o stâncă comemorativă în parcul vechiului muzeu "Ștefan Luchian" – stâncă pe care am fi dorit s-o ridicăm pe locul nașterii. De ce o stâncă?... Fiindcă, în accepția noastră, Ștefan Luchian a fost ca o stâncă în calea loviturilor vieții – cu cât trupul i se degrada în urma paraliziei, cu atât dorința pictorului de a lucra era mai mare. Cunoaștem că, atunci când mâna nu-i mai răspundea, a cerut să i se lege pensula de mână, continuând, cu niște eforturi inimaginabile, să picteze (acest lucru ni-l face cunoscut Nicolae Tonitza, care l-a vizitat și chiar i-a legat pensula de mână).

Desen realizat de Ștefan Luchian pe când se afla la studii în München, aflând de moartea tragică a lui Eminescu – lucrare trimisă în țară lui Titu Maiorescu (actualmente lucrarea se află în camera-atelier a pictorului Luchian, dăruită de regizorul Nicolae Mărgineanu; apare și în filmul "Ștefan Luchian").

- comemorarea propriuzisă, care va avea loc la 28 iunie 2016, la sediul fundației Ștefan Luchian din Botoșani. În cadrul Zilelor Ștefan Luchian vor mai avea loc:

- o masă rotundă, la Muzeul Județean Botoșani, cu participarea unor pictori și critici de artă, cunoscuți pe plan național. Se va lansa totodată albumul "Pe urmele lui Ștefan Luchian", realizat de criticul și istoricul de artă Valentin Ciucă;

- o expoziție cu picturile lui Ștefan Luchian, la Galeria de Artă "Ștefan Luchian" din Botoșani.

- un concert al orchestrei Rapsozii Botoșanilor, care va avea loc pe Pietonalul

și opera lui Luchian, cu un bogat material biografic, pe măsura unui geniu al Botoșanilor și al țării întregi. Fundația "Ștefan Luchian" dăruiește bibliotecilor din județ, școlilor generale și liceelor, dar și școlii generale "Ștefan Luchian" din Moinești, Bacău, câte două albume "Pe urmele lui Ștefan Luchian". Fundația noastră dăruiește Muzeului Județean autoportretul "Un Zugrav" și "Anemonele", de la 1908 – în copie – pentru viitorul muzeu de la Ștefănești, la care sperăm să se lucreze, cât de curând. Tot pentru acest muzeu de la Ștefănești, vom dăruii tabloul lui Scheletti, în copie, numit "Concert intim" – în care este reprezentat George Enescu, cântându-i la patul de suferință lui Ștefan Luchian. În 28 iunie – fiind chiar ziua stingerii din viață a marelui artist – la sediul Fundației "Ștefan Luchian" se vor comemora cei 100 de ani de la moartea pictorului, cu o mică slujbă religioasă, ținută de părintele Dumitru Butnariuc, paroh al bisericii "Sf. Antonie". Vom avea o expoziție de pictură și o surpriză pentru copiii prezenți: tineri de la Grupul Școlar "Ștefan Luchian" din Ștefănești; un grup sportiv cu numele lui Ștefan Luchian din Ștefănești; un grup vocal și instrumental condus de domnul profesor Schibinschi; elevi de la Liceul de Artă "Ștefan Luchian" Botoșani – care vor cânta la flaut (instrument la care a cântat și Ștefan Luchian), elevii fiind conduși de doamna profesoară Alina Dumbrăveanu; elevi de la Școala Generală "Ștefan Luchian" din Moinești, Bacău; elevi ai clasei a IV-a de la Școala nr. 6 "Grigore Antipa" Botoșani, conduși de Georgeta Iulia Popa, profesoară pentru învățământul primar; elevi ai Liceului Teoretic "Nicolae Iorga" Botoșani; Asociația "Educativi creativi – copii inventivi", președinte Florentina Dănilă, profesoară pentru învățământul primar. Va fi un schimb de experiență util, între profesorii acestor școli și elevii lor.

Vor mai participa: Asociația "Nicolae Iorga", condusă de Violeta Damaschin din Botoșani; doamna inginer Elena Chipocă, de la Muzeul de Etnografie din Trușești; reprezentanți ai poliției de frontieră; profesori, preoți și elevi din localitatea Stâncă, unde tatăl lui Luchian a funcționat, cu 100 de ani în urmă.

Regretăm faptul că muzeul închinat pictorului, la Ștefănești, nu va fi terminat până la evenimentul comemorării celor 100 de ani de la moartea pictorului. Meritoriu este faptul că proiectul se va finaliza, fiind asigurați, în acest sens, de Consiliul Județean Botoșani, Muzeul Județean Botoșani, Direcția Județeană pentru Cultură. Activitatea la Ștefănești se va încheia cu un concert susținut de corala "Lira", condusă de domnul profesor Dragoș Boicu.

Vom avea invitați de marcă: Ion Caramitru – care a jucat rolul principal în filmul "Ștefan Luchian", regizor Nicolae Mărgineanu, film care a câștigat un important premiu CIDALC la Festivalul internațional de film de la Karlovy Vary; Sperăm să participe și Maria Ploaie – în film, iubita pictorului, soția regizorului Mărgineanu. Mai sunt invitați: Ștefan Alexandru Cornescu, din Suedia – fiul strănepotului lui Ștefan Luchian – împreună cu domnul inginer Vasile Galupa, care reprezintă familia Cornescu în țară. Avem numeroși parteneri care își aduc aportul substanțial pentru reușita acestei comemorări.

Dar, la comemorare, cu siguranță, vor fi mult mai mulți iubitori ai marelui Luchian. Cu toții vom fi uniți în iubirea pentru acesta, convingși fiind că, pentru noi, Luchian nu a murit și că avem nevoie de el.

Ne închinăm în fața celor ce îl iubesc pe blândul Luchian!

Conducerea Fundației "Ștefan Luchian"
Dan Lucan, Reta Aniței, Georgeta-Iulia Popa,
Liviu Marfievici, Aglaia Corneanu

Radu Alexandru Cornescu, strănepotul pictorului Ștefan Luchian – prezent la festivitatea de inaugurare a sediului Fundației "Ștefan Luchian", an 2002.

Cecilia Vasilescu – iubita pictorului.

Actualul mormânt realizat de Ministerul Culturii

Actualul mormânt al lui Ștefan Luchian, realizat de Ministerul Culturii pe Aleea Pictorilor – Cimitirul Bellu.

Frații Luchian

„Pe măsură ce Luchian se vede respins de viață, el afirmă cu mai multă forță că a înțeles sensul lumii, frumusețea binecuvântată în fiecare din pânzele sale. Opera sa este o lucrare de grație tot mai conștientă, mai pură, mai convingătoare.” Jacques Lassaigne

32

Ultimul peisaj pictat de Ștefan Luchian la Moinești

„Eu simt că locurile acestea mă iubesc...” Ștefan Luchian

„Sunt foarte mulțumit și lucrez cu atâta dragoste cum nu-mi aduc aminte să fi lucrat vreodată. Dar numai eu știu cu câtă greutate pot să înjgheb câte un peisajel. Drumurile sunt rele și lungi, și sunt silit să le fac cu carul cu boi. Vezi și tu acum, cum îți vine, după trei ceasuri în căruță, cu genunchii la gură. Când mă dau joc nu mai simt picioarele de amorteală. Cred că e ultima încercare pe care o mai fac cu peisajele, e prea greu, prea peste puterile mele. Și ce lucruri frumoase, nu te mai saturei uitându-te la ele!” Ștefan Luchian

34

Ultimul peisaj pictat de Ștefan Luchian la Moinești

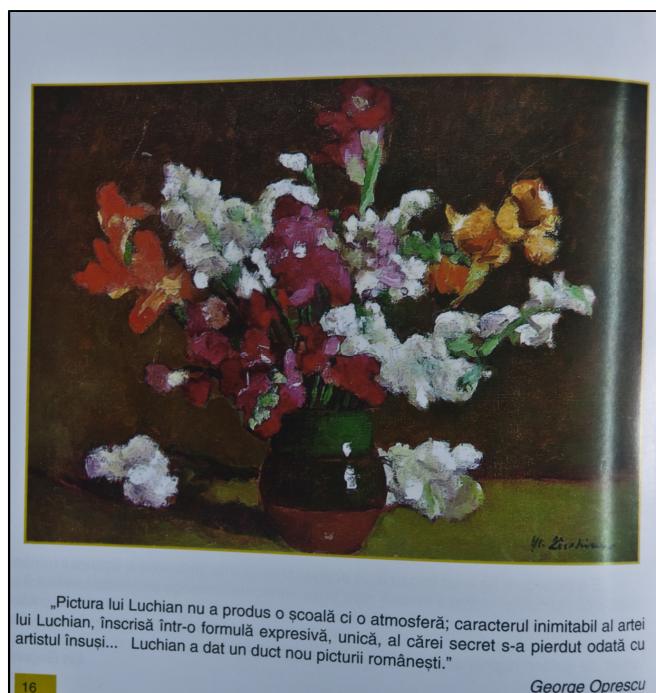
„Luchian aduce o soluție personală a problemei reprezentării simbolice a naturii prin suprafețe pictate, o soluție mai modestă, blândă, ca pământul care a inspirat-o, dar autentică și pură.” Jacques Lassaigne

Jacques Lassaigne

„De aceea, florile lui au o expresie atât de stranie și de aceea Luchian va rămâne artistul lor, ca și stăpânul lor.” Tudor Argezi

Tudor Argezi

29

„Pictura lui Luchian nu a produs o școală ci o atmosferă; caracterul inimitabil al artei lui Luchian, înscrisă într-o formulă expresivă, unică, al cărui secret s-a pierdut odată cu artistul însuși... Luchian a dat un duct nou picturii românești.” George Oprescu

George Oprescu

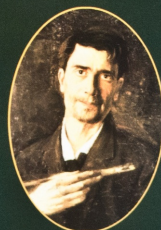
16

„Un buchet de crizanteme aduna toată lumina toamnei, iar în roșul smâltuit al câtorva garoafe pictorul deslușea speranțe noi.”

Valentin Ciucă

17

Ștefan Luchian
1868-1916

- artist genial, Luchian reprezintă în pictura modernă românească ceea ce este Eminescu în poezie, Enescu în muzică, Brâncuși în sculptură.
- continuator al înaintașilor realiști- Aman, Andreescu, Grigorescu
- îmbogățește pictura românească cu teme noi
- prin viziunea și tehnica sa, deschide drumuri noi în pictura modernă românească
- unul dintre cei mai străluciți coloriști ai picturii noastre

arta lui Luchian exprimă trăsături esențiale ale specificului nostru național

Casa Ceomac Cantemir, sediul Fundației „Ștefan Luchian” adăpostește obiecte care au aparținut pictorului Ștefan Luchian din ultimul domiciliu-București.

Editorul materialului:
Fundația Ștefan Luchian, Botoșani

Publicație realizată în cadrul proiectului „Ștefan Luchian -pictorul florilor”; album lansat în cadrul zilelor „Ștefan Luchian” la Botoșani și Ștefănești, 26-28 Iunie 2010

Proiect finanțat de Primăria Botoșani, care nu este răspunzătoare de conținutul materialului.

Afișul comemorativ „Ștefan Luchian 1868 – 1916”

Prof. Dr. DAN PRODAN

Elena Cuza – Prima Doamnă a Principatelor Unite

Afirmația că în spatele unui conducător puternic a stat întotdeauna o femeie / soție puternică, mai mult sau mai puțin discretă / implicată în actul guvernării a fost valabilă și în cazul perechii Alexandru Ioan Cuza - Elena Cuza.

Elena Rosetti, căsătorită Cuza, s-a născut la 17 iunie 1825 la Iași, ca fiică a postelnicului Iordache Rosetti și a Ecaterinei (Catinca) Sturza, părinții provenind din ramuri colaterale ale familiilor domnitoare / de caimacami Ruset (Rosetti) și Sturza (Sturza) din Principatele Române din ultimul pătrar al secolului al XVII-lea - prima jumătate a secolului al XIX-lea. Mama viitoarei Prime Doamne, Ecaterina (Catinca) Sturza, o femeie cultă, vorbitoare de limbi străine europene, a asigurat copiilor săi (Constantin, Dimitrie, Teodor, Elena, Zoe) o educație aleasă, de factură și de finalitate europeană, cu însușirea obligatorie a unor limbi europene. Copila Elena și-a început educația la Palatul familiei de la Solești (Vaslui), sub directa supraveghere a mamei sale, apoi la Școala - pension a moșiei Șcheia (jud. Iași) a unchiului său Constantin Sturza, cu profesori străini.

Adolescenta Elena Rosetti era o persoană retrasă, aparent închisă în sine,

melancolică, timidă, blajină, măsurată în gesturi și fapte, neîncrezătoare în propriile-i capacități și planuri. Familia i-a aranjat căsătoria cu tânărul și energicul Alexandru Ioan Cuza, născut la 20 martie 1820, fiul postelnicului Ioan Cuza și a Sultanei Cozadini, cu case și moșii în zona și în orașele Bârlad - Galați. Viitorul mire era o fire și un caracter opuse structurii psiho - comportamentale a Elenei Rosetti: persoană de societate, activă, cu liberă exprimare a gândurilor, concepțiilor și sentimentelor, curtenitor cu femeile, rațional în general, uneori vulcanic, legist, integru, dezinteresat material, cu înțelegere și simpatii pentru țărâtime, liberal moderat în concepții și acțiuni politice. La prima vedere, o incompatibilitate între cei doi viitori soți. Dar, după căsătoria încheiată la 30 aprilie 1844 la Iași (mirele având 24 de ani iar mireasa 19 ani neîmpliniți), cei doi soți s-au completat reciproc caracterial și atitudinal, el ocupând diferite funcții de răspundere la Iași și Galați, iar ea devenind stăpâna casei, desfășurând activitățile domestice ale vremii și fiind factor de socializare în societatea moldavă din deceniile V - VI ale secolului XIX.

După dubla alegere a soțului său ca domnitor al Moldovei, la 5 / 17 ianuarie 1859, și al Țării Românești, la 24 ianuarie / 5 februarie 1859, Elena Cuza a devenit Prima Doamnă / Înalta Doamnă a Principatelor Unite, cu noi și variate atribuții și obligații în „fișa postului / funcției”, pentru care nu era pregătită fizic și psihic, care au speriat-o și au îngrijorat-o pe tânăra soție de domnitor. Mica Unire din 1859 a aruncat-o pe liniștita femeie din fotoliul comod al unui salon de conac pe fotoliul unei funcții cu orizont și implicare națională. În acest sens, în scrisoarea din 28 ianuarie / 9 februarie 1859 trimisă mamei sale, Ecaterina (Catinca) Sturza, veșnica confidentă și dârza sfătuitoare a fiicei sale domnești, Elena Cuza

recunoștea cu teamă că „Măine dau o serată și-ți mărturisesc că nu-mi mai văd capul [de treburi - compl. DP]. Am trăit mai todeauna departe de societate și nu știu nici eticheta, nici îndatoririle pe care trebuie să le am acum. Sper totuși că vor fi generoase cu mine compatrioatele, și-mi vor ierta naivitatea și simplitatea”. Serata era partea a doua a unei zile oficiale, la începutul căreia delegația munteană condusă de C.A. Rosetti a înmănat oficial domnitorului Unirii actul solemn al alegerii lui A.I. Cuza ca domnitor al Valahiei. În prima parte a domniei lui Cuza (24 ianuarie 1859 - 24 ianuarie 1862), domnitorul Unirii Mici a rezidat în palatele domnești din capitalele Iași și București (Cotroceni), făcând „naveta de servicii” între ele, cu o anumită periodicitate sau în funcție de „agenda de activitate” / atribuții domnești / diferite evenimente regionale etc.

Doamna Elena Cuza

Conacul Rosetti-Solescu de la Solești – Vaslui

Elena Cuza a rezidat mai mult la Palatul domnesc din Iași, în timp ce domnescul său soț a guvernat la Palatul Cotroceni din București. În condițiile în care A.I. Cuza nu a avut, până în 1859, copii cu soția sa legitimă Elena Cuza, domnitorul a dezvoltat o legătură amoroasă cu tânăra și frumoasa Maria Obrenovici, fiica cea mare a lui Costin Catargiu (latifundiar și antiunionist) și a Smarandei Balș, căsătorită anterior cu principele sârb Miloș Obrenovici (1858 - 1860), văduvă a acestuia, mama viitorului principe (1868 - 1882) și rege (1882 - 1889) sârb Milan I Obrenovici, bunica viitorului rege Alexandru I Obrenovici (1889 - 1903). Maria Obrenovici, mai feminină, mai atractivă, cu 10 ani mai tânără decât modesta, dar devotată pe viață Elena Cuza, s-a mutat în Palatul Cotroceni, unde a primit o aripă a clădirii, fiind foarte apropiată, din toate punctele de vedere, domnitorului Unirii, care a avut inabilitatea de a nu ascunde această legătură extraconjugală colaboratorilor, cunoscuților, opiniei publice și, mai ales, presei potrivnice lui A.I. Cuza. Din acest motiv, atmosfera din jurul lui A.I. Cuza era foarte încordată, provocând și reacția, firească și ortodoxă, a soției legitime, Elena Cuza. Pentru detensionarea situației, pentru liniștirea opoziției anti-cuziste, pentru calmarea spiritelor din familiile Rosetti - Sturza, pentru salvarea multor aparențe, majoritatea diplomatice, A.I. Cuza a sfătuit-o pe placida sa soție să plece într-o călătorie de durată la Paris, în toamna anului 1860, ocazie cu care va rezolva și diverse probleme ale familiei sale.

Sejurul parizian al Primei Doamne Elena Cuza a însemnat și o intensă „perfecționare” a soției domnitorului român în domeniul „standardelor” lumii mondene - diplomatice pariziene, ceea ce-i va folosi foarte mult în anii următori bucureșteni, din vara anului 1862 înainte, ca stăpână a Palatului Cotroceni, pentru onorurile Curții domnești diplomatice - mondene. De la Paris s-a întors o altă Elena Cuza, pe care nimeni nu o mai recunoștea, nici soțul său domnesc, nici mai frumoasa sa rivală la inima lui Al. I. Cuza, Maria Obrenovici, care a fost nevoită, în fața noii „personalități” a Primei Doamne legitime, să se retragă discret, să părăsească camerele sale din Palatul Cotroceni și să se mute într-o casă de pe Str. Amzei, lângă Podul Mogoșoaii (astăzi Calea Victoriei). Elena Cuza Doamna, stăpâna feminină și fermă a Palatului Cotroceni, organiza primiri și serate diplomatice - mondene, desfășura activități politico - socialo - filantropice - pioase „de culoare roșie”, adică liberal - radicale, ceea ce l-a determinat pe Cuza să-i precizeze clar lui C.A. Rosetti:

Alexandru Ioan Cuza

„Măi Rosetti, am aici în palat o persoană mai roșie decât tine, pe Domnița mea!”. În calitatea de Prima Doamnă a Principatelor Unite, așa cum impunea protocolul și uzanțele diploma-tice, Elena Cuza a avut la Palatul Cotroceni tronul său, cu stema statului și monogramă, sigilii de bronz și de argint cu stema de stat, coroana princiară și inițialele „E(lena) D(oamna)”, „E(lena) C(uză)” și „H(elène) C(ouza)” pe obiectele personale, de la vestimentație la vesela de masă.

De-a lungul anului 1863, Prima Doamnă a Principatelor Unite s-a implicat mai intens în activitatea publică - mondenă, a luat parte activă la desfășurarea balului organizat de Municipality București la Primărie și la Palatul Cotroceni, la 24 ianuarie / 5 februarie (stil nou) 1863, cu ocazia sărbătoririi a 4 ani de la alegerea lui A.I. Cuza ca domnitor al Valahiei. La acest bal domnesc, Elena Doamna a purtat, conform informațiilor mondene ale vremii, o rochie albă, împodobită cu dantele albe, pe mai multe juupoane, cu buchete de camelii naturale, albe și roșii, în păr și în mâini, a dansat cinci cadriluri, primul cu decanul Corpului consular de la București, ambasadorul austriac, contele Eder, cu care a conversat în limba germană.

În paralel cu activitatea politico - diplomatico - mondenă, Elena Cuza a desfășurat activități sociale - filantropice - pioase, punând bazele și finanțând Azilul „Elena Doamna” din București (din 1862 înainte) și impulsivând reorganizarea și finanțarea Orfelinatului de fete din Galați, orașul în care a locuit în tinerețea sa, așezământ social - educativ înființat de Elena Ghica încă din 1860. Referitor la clădirea Așezământului „Elena Doamna”, principesa Cuza a scris președintelui Consiliului de Miniștri al Principatelor Unite, d-rul Nicolae Kretzulescu, precizând că „(...) m-am convins de neapărata trebuință de a se da acestui stabiliment mijloacele trebuincioase pentru a se putea dezvolta și corespunde prin urmare, cu adevăratul scop pentru care este creat. Doresc cu tot dinadinsul, domnule președinte al Consiliului, ca fundamentele unui nou azil să poată fi lângă acela ce există astăzi, cu anexul lui, pe costița de lângă Palatul Cotroceni. Cu chipul acesta voi avea sub ochii mei tinerii copii deveniți protejații mei, pe care-mi propun a-i vizita adesea, rezervându-mi supravegherea personală și specială a acestui stabiliment, unde vor găsi îngrijirile părintești și căldura sâmului familiei”.

Palatul Familiei Cuza de la Ruginoasa – Iași

De asemenea, Elena Doamna l-a însoțit pe domnescul său soț în călătorii prin regiunile Principatelor Unite, cum a fost călătoria din Moldova, din martie - aprilie 1863, pe ruta: București - Brăila - Galați - Bârlad - Iași. Din capitala Moldovei, probabil la propunerea locotenent - colonelului - aghiotant domnesc Nicolae Pisoschi, botoșănean de origine, A.I. Cuza a vizitat și târgul Botoșani, cum rezultă dintr-o scrisoare a prefectului de Botoșani, Teodor Buzdugan, din aprilie 1863, către Comunitatea armeană din localitate, prin care se anunța domneasca vizită și era invitată etnia conlocuitoare la manifestările respective.

În perioada octombrie - noiembrie 1863, Doamna Elena Cuza a efectuat o nouă călătorie la Paris, în perioada în care rivala sa, Maria Obrenovici, l-a născut pe Alexandru, primul fiu al lui A.I. Cuza cu ea. A revenit în decembrie 1864 la București, reluându-și atribuțiile de Prima Doamnă a Principatelor Unite și de stăpână legiuită a Palatului Cotroceni. În consecință, la 1 ianuarie 1864 Alexandru și Elena Cuza au primit în audiență solemnă pe membrii Senatului și Camerei deputaților, la ora 14,00, ulterior pe membrii corpului diplomatic acreditat la București, împreună cu șefii cultelor religioase din țară, la ora 15,30. În ziua următoare, la 2 ianuarie 1864, ora 14,00, Elena Doamna a primit, singură, în Sala Tronului Palatului Cotroceni, pe reprezentanții autorităților publice centrale și locale din București. Doamna Elena Cuza s-a deplasat frecvent și s-a îngrijit de moșia și Palatul de la Ruginoasa (jud. Iași).

În toamna anului 1864 s-a născut al doilea fiu al lui Cuza cu Maria Obrenovici, Dumitru, numit astfel în amintirea fratelui mai mic al domnitorului, mort tânăr într-un accident de călărie. Orgoliul și furia Elenei Cuza, incapabilă de a fi mamă, s-au împletit cu resemnarea și sentimentul matern al Primei Doamne, care i-a luat în grijă pe cei doi băieți ai lui Cuza, adoptați de acesta, pe care ea însăși nu i-a putut dăruii domnitorului, crescându-i ca pe proprii săi fii. În noaptea de 11 / 23 februarie 1866, când Alexandru Ioan Cuza a fost silit să abdice de pe tronul Principatelor Unite (pe care poporul român îl așezase prin voința națională), ca urmare a uneltirilor „Monstruoasei Coaliții”, Elena Obrenovici s-a aflat în dormitorul princiar, în timp ce Elena Doamna veghea la somnul inocent al fiilor domnitorului. La sfârșitul lunii februarie 1866 fostul domnitor A.I. Cuza a părăsit Muntenia și a plecat, prin Transilvania, la Viena, însoțit de Elena Doamna și de cei doi fii ai săi, Alexandru și Dumitru.

Elena Cuza, împreună cu cei doi fii adoptați, l-a însoțit aproape tot timpul pe soțul său în exilul acestuia din Austria (Viena), Polonia (Lemberg), N Italiei (Florența), Germania (Heidelberg), cu excepția drumurilor în Moldova, la Ruginoasa - Iași, unde avea de rezolvat treburile moșiei / ale familiei.

Maria Obrenovici

După moartea soțului său, la Heidelberg, la 3 / 15 mai 1873, victimă a unei galopante afecțiuni cardiace, Elena Cuza l-a înmormântat pe fostul domnitor în cimitirul de la Ruginoasa, apoi, în 1880, în cavoul

bisericii moșiei. A avut grijă să orânduiască creștinește pomenirile canonice necesare, să păstreze vie memoria Domnitorului Unirii și să o aperse de orice calomnie. În ultimele decenii de viață, Elena Cuza desfășurată și a finalizat diverse activități filantropice - caritabile, atât pentru ajutorarea unor copii defavorizați social, cât și pentru conservarea amintirii personalității și „faptelor cele mari” ale fostului său soț domnesc. S-a stabilit în liniștitul, pitorescul și patriarhalul oraș Piatra Neamț, unde a trăit într-un veșnic doliu, în solitudine și în semi-anonimat. A avut fericirea să sărbătorească, la 24 ianuarie 1909, în universul ei comemorativ și în cadrul manifestărilor omagiale locale, semicentenarul Unirii Principatelor Române și a întronării soțului său. A murit la 2 aprilie 1909, la Piatra Neamț, la aproape 84 de ani, fiind înmormântată, conform propriei dorințe ferm exprimate, la conacul de la Solești - Vaslui al familiei sale, Rosetti, fără funeralii naționale (la care avea dreptul prin lege!), fără persoane și discursuri oficiale, transportată cu carul cu boi, slujită de un singur preot, condusă pe ultimul drum de țărani moșiei, cu lacrimile omagiului și recunoștinței în ochi.

Concluziile acestui medalion comemorativ sunt ale lui Nicolae Iorga, care a evocat personalitatea principesei Elena Cuza, la moartea sa din aprilie 1909, în seria *Oameni cari au fost*.

Doamna Elena Cuza

A murit la Piatra - Neamț femeia ideal de bună și de modestă care a fost Măria Sa Doamna Elena, tovarășă lui Vodă Cuza.

Sunt sicrie pe care nu se depun nici florile cele mai din inimă închinat. Orice laudă, orice semn de durere par nepotrivite față de măreția simplicitate a ființii pământești care, trăind între noi, cei plini de neajunsuri și păcate, a dus curată vieață cerească, asemenea îngerilor.

Odihnească în pace în acel pământ al țării despre care spunea că numai cine s-a născut în cuprinsul lui poate să-l iubească!

Pentru noi, cei ai pământului acestuia, ea n-a murit: icoana ideală s-a ridicat numai, prin cea din urmă, dacă nu și cea mai grea suferință, ceva mai sus, și un glas din timpurile mai bune a tăcut.

Alexandru Ioan și Elena Cuza – ctitorii bisericii de la Ruginoasa

(...) *Ea primi găzduirea unei familii din Piatra - Neamț, care-i puse la dispoziție o căsuță curată și veselă, în care ai fi crezut mai degrabă că se sălășluiește primăvara unei familii de funcționari săraci decât că în ea se adăpostește aceea care a fost Doamna țării. Multă simplitate și la primirea de către personalul strein care înconjură pe Măria sa. Și multă cuviință rezervată, multă liniște rece. Mi se părea că intru într-un cavou și că dincolo de ușa închisă, în odaia pe care o prevedeam tăcută și înghețată, voi găsi o umbră din acelea care multă vreme încă flutură în jurul mormintelor mari, fără plâns, fără glas.*

Și nu, în aceea odăiță neagră, în care se deslușia, în fundul unui fotoliu, dintr-o săracă rochie de doliu veșnic, supț un cauc de călugăriță acoperit cu un vâl simplu de lână, o figură mărunțică săpată fin în fildeș palid - în odaia aceea era o vieață care știa, ceea, afla, care uea amintirea întreagă a trecutului cu cunoștința desăvârșită a celor de astăzi, era o cugetare singură și cuminte, era o inimă care cătea pentru tot ce e nobil și ochi în cari nu secase izvorul lacrimilor aceluia care țin vii durerile cele mari, ascunse de lume, pe care ele n-o privesc.

(...) *Doamna se ridică, sprijinindu-se greu pe bielele mâni bătrâne, care făcuseră odată atâta bine și care tremurau slăbite în mânecele de lână neagră. O vedeam acum limpede: era o femeie micuță de stat, foarte delicată, pe care o simțeam însă că putuse sta odinioară alături de un Domn - și ce Domn! Îndrăznii a mă uita în ochii ei - mari, luminoși, adânci în vechile portrete, care răzima de fotoliul scump, stema țării. În orbitele adânc săpate, pline afund de o umbră tristă, ochiul rămăsese, în liniștea lui împăcată, viu și puternic, uneori cu căutătură stăpânitoare, alteori înduioșat, bun, plin de binecuvântare.*

Când se auzi pomenindu-se numele și faptele aceluia [Cuza - Vodă - n. DP] pentru care avuse toată iubirea femeii și o iertare pe care puține o pot da, acest ochi privi undeva, departe, unde mergea și gândul tuturor celor de față. Apoi, în arcuitura de jos a orbitei adânci, o lacrimă mare se strecură încet.

Mormântul Elenei Cuza de la Solești - Vaslui

Piatra funerară de pe mormântul Elenei Cuza

Botoșani, 24 ianuarie 2016:

statua Domnitorului Alexandru Ioan Cuza - străjuită de garda de onoare și a cărei soclu este acoperit de coroane cu flori și panglici tricolore - este inima unui lanț uman antrenat într-o gigantică Horă a Unirii

După patruzeci de ani ea putea să plângă încă pentru dânsul [Cuza - Vodă - n. DP]. (...) Și, în felul ei de a vorbi, știa să amestece două elemente care nu mai merg împreună azi, dar care prin unirea lor făceau și marele farmec al elocvenței marelui ei soț: cea mai desăvârșită simplitate și cea mai autentică maiestate. (...) Firește, a pomenit de mai multe ori pe Domnul Unirii, îl înfățișa ca pe un om lipsit de toată iubirea pentru pompă, simplu ca orice om de rând dintre supușii săi; nu, mai simplu, mult mai simplu, străbătând stradele, pierdut în mulțime.

(...) *Și a mai spus altele pe care le țin pentru mângâierea și îmbărbătarea mea în luptă, precum țin cu sfințenie rândurile dictate de dânsa și iscălite cu mâna ei tremurătoare, în care, ca amintire pentru o intervenție în vederea serbării după cuviință a semicentenarului Unirii [în 1909 - n. DP], ea dădea binecuvântarea ei, de octogenară și de doamnă, copiilor mei. Așa am cunoscut o clipă, o lună de zile înaintea bolii care a răpus-o, pe soția lui Alexandru Ion I-ii, pe Doamna Elena a României. Am crezut că nu am dreptul să mă opresc de la comunicarea acestei amintiri.*

(Text preluat din: Nicolae Iorga, „Doamna Elena Cuza”, în vol. *Oameni cari au fost*, I, Ediție critică, note și comentarii de Valeriu Râpeanu și Sanda Râpeanu, Studiu introductiv de Valeriu Râpeanu, București, pp. 216 - 219.)

În încheiere, și *Portretul în cuvinte* al lui Nicolae Iorga conduce la concluzia că *Sufletele mari trăiesc în trupuri mici, firave*, că Prima Doamnă a Principatelor Unite, *Elena Cuza* a fost o *femeie emblematică a familiei și a țării sale*, Epoca Unirii și a reformelor lui Alexandru Ioan Cuza având și o componentă feminină, uitată sau ignorată astăzi.

Bibliografie selectivă:

- Borș Lucia, *Doamna Elena Cuza*, ediția a III-a, București, 1940, 345 p.;
- Giurescu Constantin C., *Viața și opera lui Cuza Vodă*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Științifică, București, 1970, 509 p.;
- *Istoria României în date*, coordonare: Dinu C. Giurescu, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007;
- Iorga Nicolae, „Doamna Elena Cuza”, în vol. *Oameni cari au fost*, I, Ediție critică, note și comentarii de Valeriu Râpeanu și Sanda Râpeanu, Studiu introductiv de Valeriu Râpeanu, București, 2009, pp. 216 - 219;
- Dinu Ștefania, „Doamna Elena Cuza”, în *Magazin Istoric*, anul XLIX, serie nouă, nr. 1 (586) - ianuarie 2016, București, pp. 21 - 26;
- *Elena Cuza*, în *Wikipedia*, preluare fotografii;
- *Maria Obrenovici*, în *Wikipedia*, preluare fotografii;
- *Alexandru Ioan Cuza*, în *Wikipedia*, preluare fotografii.

Prof. Dr. Gică MANOLE**Hannah Arendt și minciunile sale***(Eichmann la Ierusalim, Editura Humanitas, București, 2007)***I. De Adolf Eichmann am auzit încă de la 12 ani.**

Cum așa? De unde putea un copil din clasa a șasea, dintr-un sat din nord-estul extrem al României, devenită Republică Socialistă de curând, să știe cine a fost Adolf Eichmann? Iată de unde. Într-un colț din fundul clasei mele, cum priveai dinspre catedră, pe stânga, se afla un dulap banal, din lemn și fără geamuri. Două belciuge și un lacăt îl păzeau de curiozitatea noastră. Rar, foarte rar, vreun profesor umbra la dulap, de unde scotea câte-o carte. Așadar, acolo erau cărți!

La 12 ani, cărțile nu-mi spuneau nimic. Îmi ajungeau cele date de școală. Unele, cu adevărat interesante, cum ar fi cele de geografie, istorie și română. Joaca, doar joaca cu colegii în curtea școlii, scăldatul la iaz, munca pe dealuri cu vitele sau vizitele stranii și tainice la *Curtea* lui Nicu Rosetti erau preocuparea principală a mea și a copiilor din jurul meu. La mine acasă, în afara Bibliiei și a cărților de școală, nu exista nicio altă carte. Apoi, împins de curiozitate, am forțat ușile dulapului cu cărți și, prin intervalul apărut, am privit în interior. Erau cărți cu coperti roșii și albastre. Încă simt tăcerea, liniștea ce izvora din ele. Cu o privire lacomă, le scrutam. Știam că în ele se ascund mari taine, mari aventuri. Am băgat mâna până la umăr în dulap și așa mi-am dat seama că pot să ajung la ele. Am luat câteva zeci, pe care le-am dus acasă. Printre ele, una cu totul neobișnuită: *SS în acțiune*, cu coperti negre și o zvastică mare pe prima copertă. Habar nu aveam ce însemna zvastica. Nimic nu știam despre naziști. Auzisem, nu de la școală, ci de la taică-meu, vorbindu-se despre război, Stalin, Antonescu, Hitler etc. În acea carte, *SS în acțiune*, cu foarte multe fotografii, am întâlnit chipul senin al lui Eichmann, despre care aflasem că a pus la cale uciderea multor oameni. Evrei. Cartea prezenta multe interogatorii ale unor ucigași germani, declarații ale deținuților și nume de locuri ce sunau ciudat în mintea mea de copil: Maidanek, Bergen-Belsen, Mauthausen, Bückhenwald, Birkenau etc. Fotografii-document cu mormane de cadavre din lagărele de concentrare germane, crematorii, ființe umane dezbrăcate mergând spre locul execuției, schelete umane în spatele sârmei ghimpate, toate mi-au rămas întipărite pe veci în memorie. Nu înțelegeam deloc de ce au fost uciși evreii de germani. Ce au avut cu bieții oameni? Chiar acum, când notez pe foaie, revăd în memorie, o fotografie (pe care, după ani, am înțeles că a fost realizată în ghetoul din Varșovia) cu foarte mulți oameni înghesuți pe o stradă, iar dintre ei se desprindea un copilăș de vreo trei-patru ani, către care un soldat german a îndreptat arma. A tras, ucigându-l, am înțeles. Pe atunci, în ignoranța mea, credeam că singurii care au suferit/au fost uciși au fost doar evreii... De la citirea acestei cărți, copilăria mea a fost alta decât a colegilor mei. Eu știam ceea ce ei nu știau, iar cu timpul, știutul aflat de mine s-a adâncit, deschizând o prăpastie de neumplut între mine și ceilalți. Aceasta a fost prima carte citită de mine despre crimele Germaniei lui Hitler, comise împotriva evreilor și nu numai. Au urmat altele, toate convingându-mă, în neștiința mea copilărească, că nici un popor nu a suferit persecuții, atrocități, crime, câte au suportat evreii europeni. Și-i detestam pe ucigași, iar ființa mea mică răsufla ușurată când afla că a fost capturat, nu știu pe unde, vreun nazist ucigaș.

Tot pe la acea vreme am citit *Asasinii printre noi*, scrisă de Simon Wiesenthal, căutătorul/vânătorul de naziști. Rețin că Wiesenthal

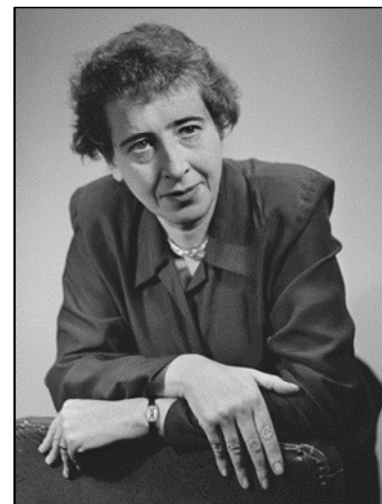
avea un sediu la Viena și îi căuta, neobosit, pe Martin Borman, Joseph Mengele și Klaus Barbie etc. Desigur, puținul cât îl știam, îl aflasem din cărți, și nu de la școală. „Profesorii” aceștia nu știau absolut nimic, în afara unei așa-zise științe de carte pospăită, ridicolă. De la ei n-aveam ce să aflăm și n-am aflat în școală absolut nimic. Dar le plăcea să se creadă că sunt buricul pământului, îndeosebi când luau sub braț catalogul... Analfabetismul lor cultural era cronic, și așa a rămas în școala pe care am frecventat-o opt ani – dacă nu mai accentuat – până în zilele acestea. Singurul aspect pozitiv, după ce „marii intelectuali” ai școlii din Tătărași s-au hotărât (nu fără rețineri) să mă facă utecist (U.T.C.-ist: membru al organizației tineretului „comunist”, cum cu emfază se autointitula organizația de inspirație bolșevică, ce ființa – „în oglindă” cu Komsomolul sovietic – în România acelor ani, n.r.), a fost abonamentul forțat la „Scînteia tineretului”, publicație care mi-a lărgit orizontul. Rețin din ea fel de fel de materiale despre războiul din Vietnam, despre creșterea numărului de avioane americane doborâte de nord-vietnamezi, despre capturarea și uciderea lui Che Guevara, despre Vietcong, despre asasinarea lui John F. Kennedy etc. Anii treceau, iar numărul cărților citite de mine devenea impresionant. Rezultatul îl confirmă, peste veac, pe Miron Costin: răbdarea și curiozitatea mi-au fost răsplătite mult peste așteptări.

Un aspect mă nedumerea, dar la care acum zămbesc cu înțelegere. Anume, copil fiind, îmi ziceam în sinea mea: „Dacă am să mai citesc cărțile astea și acelea, sigur o să aflăm marile secrete ale lumii”! Adică voi ști totul! Iar dacă, după aceea, constatam că, în fapt, nu aflam nici un secret și că lumea nu-mi dezvăluia tainele sale, nu eram deloc dezamăgit. Tot aflasem eu câte ceva. Iarși, deși era la vedere ignoranța celor din jur, neștiința lor cronică cu privire la vreun eveniment, epocă, timp, eu credeam că ceea ce este de domeniul evidenței sunt, dacă nu cunoscute, oricum, acceptate.

Așa, pe la 23 de ani, la câteva luni după terminarea facultății, am stat de vorbă ceva mai mult cu un coleg (învățător) mult mai în vârstă și al cărui nume nu vreau să-l notez (a murit, sărmanul). Mirat am fost, indignat de-a binelea, după ce constatam că acel coleg punea pe seama propagandei evreiești genocidul nazist. I-am oferit multe amănunte, zeci de cazuri, cifre, titluri de cărți, nume de vinovați, cu privire la marea crimă înfăptuită de Al III-lea Reich împotriva civilizației umane. Deși discuția noastră a durat câteva ore, acel coleg nu a fost convins de mine. Rețin că, spre a-l convinge de adevărul meu, după acea discuție memorabilă, i-am împrumutat cărți despre genocidul evreiesc: *Flagelul zvasticii*, *Istoria Gestapo-ului*, *Am fost medic la Auschwitz*, *Reportaj cu ștreangul de gât*, de atâtea mi-aduc aminte. Fostul coleg le-a citit, iar după aceea, a fost întru totul convins că genocidul nazist a fost o realitate cumplită și nicidecum efectul propagandei evreiești.

II. Hannah Arendt a scris o carte document

Hannah Arendt a fost și rămâne o personalitate notorie a lumii culturale după ultimul război mondial. Celebritatea a dobândit-o prin publicarea *Originilor totalitarismului* (1951), la New York și traducerea acesteia în majoritatea limbilor de circulație. A scris apoi alte studii, cărți, cu caracter de exegeză: cu privire la *Condiția umană* (1958), *Despre violența lumii noastre* (1970), *ca și despre Revoluție, în istorie* (1962). La fel de mult cât și *Originile totalitarismului*, a contribuit la răspândirea numelui său în Lume și cartea sa, despre

Hannah Arendt

procesul lui Adolf Eichmann, de la Ierusalim (1961), carte publicată în 1963 și tradusă în limba română târziu, foarte târziu (Humanitas, 2007). La fel de cunoscută a fost Hannah Arendt și pentru neobișnuita, strania poveste de dragoste cu autorul lui *Ființă și timp* (M. Heidegger), știute fiind simpatiile naziste ale acestuia din tinerețe.

Eichmann la Ierusalim este o carte document strălucitoare și impecabilă în exegeza aspectelor ce au compus, în Germania nazistă, tragedia soluției finale: este prezentată personalitatea lui Eichmann, poziția sa în administrația nazistă, lagărele de concentrare, Conferința de la Wansee (ianuarie 1942), deportările evreilor din Europa în centrele de exterminare din Est, sentința și execuția lui Eichmann, la care se adaugă două consistente poziționări ale autoarei, spre final, printr-un post scriptum și un epilog.

III. Când scrie despre soarta evreilor sub guvernarea Ion Antonescu, Hannah Arendt minte cu nerușinare și dezinformează

Evreilor din România lui Antonescu, Hannah Arendt, în cartea sa, le-a rezervat patru pagini și ceva (pp. 230-234). Rar poți întâlni în atât de puține pagini, atâtea inexactități istorice, exagerări, minciuni deliberate, fraze ilogice, absconse sub aspect istoric, judecăți istorice de un subiectivism cras, câte se găesc în cartea lui Hannah Arendt, *Eichmann la Ierusalim*. Desigur, toate acestea au fost scrise nu pentru că Hannah Arendt nu ar fi cunoscut situația reală a evreilor din România lui Ion Antonescu, ci sunt expresia unui antiromânism visceral al autoarei.

Moscova, 23 august, 1939: Ministrul sovietic de externe Viaceslav Molotov semnând Pactul Molotov-Ribbentrop. În spatele său, în picioare, la stânga, se află ministrul german de externe Joachim von Ribbentrop și, în dreapta, Iosif Vissarionovici Stalin.

Deși în anii '60 ai secolului XX încă nu apăruseră sutele de „titluri” la comandă, ce vor apărea în ultimul deceniu al secolului, cu privire la „Holocaustul” românesc, am întâlnit la Hannah Arendt afirmații incredibile, total în afara oricărei realități istorice. Astfel, în capitolul XI al cărții, intitulat „Deportări în Balcani: Iugoslavia, Bulgaria, Grecia, România” este abordată, după cum se vede, și cazul evreilor din România. Hannah Arendt începe cu câteva considerații istorice, pe cât de generale, pe atât de false și pline de minciuni.

Așa, autoarea (prof. univ. la Princeton) notează, la pagina 219, de existența, în perioada interbelică, între Marea Baltică și Marea Adriatică, a unor „populații amestecate” și unde ființau „așa-numitele State Succesoare, stabilite de către puterile victorioase după încheierea Primului Război Mondial”. Lesne se observă că Hannah Arendt judecă, din punct de vedere istoric, situația acestei zone geografice, unde trăiau de milenii vechi popoare, națiuni, dintr-o perspectivă voit eronată, americanocentrică. Hannah Arendt, unde crede că ființau „populații amestecate”, existau popoare, națiuni cu un trecut istoric străvechi și care (unele) își croiseră, în pofida unor condiții istorice vitrege, state naționale. Popoarele baltice, albanezii, românii, cehii, polonezii, bulgarii, ca să nu mai vorbim de greci, toate la un loc, în secolul XX, reprezentau vechi națiuni, unele (românii, sârbii, grecii),

reușind să-și construiască, cu mari sacrificii, state naționale. De altfel, aceste popoare au creat state cu caracter etnic încă de la începuturile Evului Mediu. Acestea preced imperiile ce le-au anexat mai târziu, parțial sau total. Așa, sârbii, cehii, polonezii, și-au format state încă din secolul X, bulgarii, în secolul IX, croații, de asemenea, iar românii, după ce au întemeiat primul stat românesc din istorie, stat cu caracter imperial (Asăneștii, sfârșitul secolului XII), de o parte și de alta a Dunării, și-au întemeiat două puternice state medievale (sec. XIV), a căror existență politică, în timp, o depășește pe a celorlalte state luate la un loc.

28 iunie 1940: Populația românească se refugiază, în grabă, părăsind Basarabia, urmare a Ultimatumurilor Uniunii Sovietice din 26 și 28 iunie 1940

Dealtfel, a vorbi de „state stabilite” între Marea Baltică și Marea Neagră înseamnă o crasă ignoranță istorică sau o rea-credință deliberată, de neimaginat. Căci în această zonă a Europei, odată prăbușindu-se Imperiile multinaționale (Rus, Austro-Ungar, German), națiunile din zonă și-au eliberat vechi teritorii etnice, reconstituindu-și statul (cazurile Poloniei și Cehoslovaciei) sau desăvârșindu-și statalitatea prin eliberarea unor provincii istorice ce le aparțineau, etnic vorbind, încă de la începutul istoriei în Europa (cazul României și a Regatului Sârbo-Croato-Sloven, Iugoslavia din 1929). Prin ceea ce scrie, Hannah Arendt dovedește că are o viziune și o mentalitate tipic colonială, rasistă, dacă scrie că așa-zisele „state succesoare” stabilite au fost create de Marile Puteri după primul război mondial și nu sunt rezultatul autodeterminării popoarelor respective. Mirarea mea, observând totala rea-credință la Hannah Arendt, este că vorbește de „populații amestecate” într-o zonă atât de bine conturată etnic și că nu scrie că, în această regiune, în perioada interbelică, trăiau triburi sau clanuri tribale... La aceeași pagină, 219, „savanta” de la Princeton continuă să-și probeze „știința” de carte istorică scriind cu privire la „state succesoare”: „În niciunul nu exista ceva care să semene cu omogenitatea etnică a vechilor națiuni europene”. Cu excepția Cehoslovaciei interbelice, toate statele din Estul și Sud-Estul Europei, tot în acea perioadă, au fost state naționale, cu majorități etnice zdrobitoare. Apoi, „celebra autoare”, continuă cu afirmații lipsite de logică, și de aceeași rea-credință deliberată:

Ocupația sovietică a Basarabiei - dezarmarea unor soldați români, capturați ca urmare a nerespectării (devansării) de către sovietici a etapelor de ocupare a teritoriului cedat.

„În statele succesoare, trăiau mari grupuri etnice ale căror aspirații naționale fuseseră frustrate în favoarea vecinilor lor ceva mai numeroși” (p.219 sic!).

Populația alogenă a Basarabiei întâmpină cu bucurie sosirea ocupanților bolșevici aduși de Armata Roșie: „Bună ziua Basarabie sovietică!” este scris pe o lozincă...

De asemenea, după Hannah Arendt, în Estul Europei au existat „fluctuații de populație” (p.220), iar din acest motiv, „nu existau granițe istorice sau etnice” (*ibidem*). Se observă folosirea cu obstinație a termenului de „populații”. Nu popoare, nu națiuni, *populații*, în plin secol XX, în Europa! Așa că, dacă Hannah Arendt scrie doar despre populații, desigur că granițele stabilite prin „Tratatele de la Trianon și Saint-Germain, erau practic arbitrare” (*ibidem*). Incredibilă afirmație pentru anii '60 ai secolului XX. Ca și cum aceste enormități n-ar fi suficiente, „savanta” continuă cu o propoziție la citirea căreia orice român ar trebui să sară în sus ca ars cu fierul roșu: „**Ungaria, România și Bulgaria au putut fi câștigate ca parteneri ai Axei prin extinderi generoase ale teritoriilor lor...**” (p. 220). Și uite așa, din victimă majoră a Axei Berlin-Moscova-Roma-Budapesta, România, după Hannah Arendt, a devenit beneficiară...! Într-adevăr, România a fost „beneficiară” Pactului Hitler-Stalin (semnat la 23 august 1939) în baza căruia URSS, după ce o amenință cu războiul în iunie 1940, i-a anexat partea de Est, Basarabia, Nordul Bucovinei, Herța (peste 51.000 km²) pentru ca, pe 30 august 1940, la Viena, printr-un dictat, Germania și Italia, amenințând-o, la rândul-le, cu agresiunea, să cedeze Ungariei lui M. Horthy, jumătatea de nord-vest a provinciei sale istorice străvechi, Transilvania. Tot Axa forțează România să cedeze județele Durostor și Caliacra, așa-numitul Cadrilater, Bulgariei. Așadar, România, în opinia „savantei de la Princeton”, a fost o mare „beneficiară” de „teritorii străine în urma alianței cu Axa” !!! Da, România a „beneficiat” de alianța cu Axa Berlin-Moscova-Roma în sensul că, sub amenințarea războiului, cedează peste 100.000 km² din teritoriul național, unde trăiau de secole, 7 milioane de etnici români. Ce poate fi mai descalificat, ca om de știință, fie și pentru o „savantă de la Princeton”, de a nota asemenea aberații istorice, de a amesteca victima cu călăii, de a acuza victima inocentă, agresată, martirizată (cazul României, în 1940) cu Ungaria, Bulgaria și URSS (state agresoare). Etnicii români intrați sub ferocea ocupație sovietică și maghiară au „beneficiat”, din partea ocupanților, de un tratament „privilegiat”, devenind obiectul unui sistematic regim de exterminare fizică, a unui genocid românesc, adică. Despre toate acestea, Hannah Arendt nu face nicio mențiune. Nu se sfiște, însă ca, în cele patru pagini rezervate de domnia sa situației evreilor români în timpul guvernării generalului Antonescu, să susțină enormități, să exagereze premeditat, să mintă cu nerușinare, să catalogheze poporul român drept autorul principal al genocidului evreiesc, mult peste Germania nazistă. În cele patru pagini, Hannah Arendt amestecă cu premeditare mici adevăruri cu mari minciuni, exagerări generalizatoare cu caracter antiromânesc fățiș. Aproape că nu e frază să nu conțină minciuni de joasă speță, iar citirea în totalitate a celor patru pagini, dacă așa face-o, m-ar scuti de orice comentariu cu privire la problema evreilor sub regimul Antonescu.

Câteva exemple:

Pagina 230: „**În România, chiar și SS-iștii erau luați prin surprindere, și uneori îngroziți de ororile pogromurilor la scară largă...**” (sic!) Așa, blânzii de SS-iști, îngroziți, bieții de ei, mielușei, de „pogromurile” românești! Care „pogromuri”? Unde? Când? Nici un cuvânt. „Mielușei”, SS-iști, în opinia mincinoasei de la Princeton, „deseori interveneau să-i salveze pe evrei de la măcel” (p. 230, sic!). Iarăși: unde, când? Ce măcel? Niciun cuvânt. În continuare, Hannah Arendt, marșează grosier, în nota tuturor scribilor evrei ce au glosat, pe această temă, cu seninătate dar sentențios: „**Nu este o exagerare să spunem că România era cea mai antisemită țară a Europei**

antebelice”. Mai mult chiar, „antisemitismul românesc era un fapt bine stabilit încă din secolul al XIX-lea”. (p. 230). Și tot așa mai departe. Nu exemple de „pogromuri” românești, nu cazuri de „măceluri” românești cu caracter antiudaic, nu exemplificări, nimic concret, ci doar fraze goale, urât construite, fără logică, mincinoase, sub aspect istoric, în totalitatea lor.

Despre Ion Antonescu, Hannah Arendt scrie că a fost „șeful noii dictaturi a Gărzii de Fier” (p. 231) și că „a instituit o legislație anti-evreiască ce era cea mai severă din Europa (luând în considerare și Germania)” (*ibidem*). Vai, săraca Germania nazistă, depășită de România lui Antonescu!!! Continuă, apoi, „savanta” de renume mondial, scriind o frază ilocică : „**Curios este faptul că, de la început și până la sfârșit, Antonescu nu a fost mai radical decât naștii (după cum gândea Hitler) ci numai permanent cu un pas înaintea progreselor Germaniei**” (p. 233). Sic!. Tot Antonescu, notează Arendt, „a început masacrele pe scară largă (împotriva evreilor n. n.) în mod fățiș și fără rușine” (p. 233). Despre ce masacre ne vorbește această mincinoasă fără pereche? Doar vorbe goale. Așa-i moda de vreo două decenii. Împroașcă România cu noroi, pune pe seama sa crime istorice fără număr, acuz-o de orice blestemăție... România va face, sau dacă nu va face, va accepta toate câte i se pun în cărcă. Iar vreun oarecare scrib autohton va pune mâna pe condei, îi va pupa undeva pe scribii mincinoși evrei și va scrie nu în numele său, ci a României, se înțelege : „**Da, românii au fost niște ucigași, da, au înfăptuit atrocități unice în istorie împotriva poporului lui David etc**”. Împotriva URSS, începând cu 22 iunie 1941, în viziune lui Hannah Arendt, nu a luptat Armata Română, ci „Legiunea Română... o forță militară demnă de luat în seamă...” (p. 231). După care, notează imediat, fără vreo legătură cu cele din context: „La Odessa, soldații români au fost răspunzători de masacrul a 60.000 de oameni” (evrei, adică). Cifra dată de Arendt este inimaginabilă. Datele statistice, documentele timpului, inclusiv unii autori evrei, ca Radu Ioanid (în *Evreii sub regimul Antonescu*), vorbesc de represalii militare ale armatei române, în octombrie 1941 – după atentatul terorist din 22 octombrie, același an, organizat și executat de evreii comuniști din Odessa, în urma căruia a fost aruncat în aer comandamentul armatei române (174 morți) – de 5.000 de victime. Vă las să apreciați singuri „obiectivitatea” Hannei Arendt și cu ale ei 60.000 de victime!

La pagina 232, autoarea, fără să-i tremure condeii, scrie că doar într-o lună și jumătate (1 iulie 1941-15 august 1941) „**românii ucisese aproape 300.000 dintre evreii lor**”. Incredibil! Aproape zece mii de evrei, pe zi, uciși de Armata Română, în condițiile în care, după război, nu a fost descoperită nicio urmă a așa-ziselor masacre. Nicio groapă comună, nicio mărmurie, fie ea și orală. Absolut nimic.

Pe asemenea „mărturii” s-a clădit una din marile minciuni ale secolului XX,uciderea a 400.000 de evrei de către statul român în anii ultimului război mondial, cifră trecută, spre rușinea noastră veșnică, pe monumental comemorativ de la *Coral* (București). Rușinos! De neiertat indiferența noastră!

Absența reacției în a demonta făcătura, neputința de a ne apăra nu nevinovăția, cât adevărul nostru, al comunității noastre naționale „legendar de tolerantă” (Paul Goma, *Săptămâna Roșie. Basarabia și evreii*). Toate aceste orori puse pe seama României lui Antonescu, într-o proporție zdrobitoare inventate – cu excepția unor accidente istorice justificate de genocidul practicat de evreii din Basarabia și Nordul Bucovinei într-un an de zile (iunie 1940-iunie 1941), în urma căruia au fost uciși peste 300.000 de români –, nu sunt acoperite de documente, iar opiniile autoarei în cauză poartă pecetea unei rele credințe inimaginabile.

Chișinău, 4 iulie 1940: cu același entuziasm, alogenii primesc cu ovații și tancurile rusești

Deinformarea, falsul istoric grosolan, amestecate cu mici adevăruri, tot istorice, calomniile, minciuna premeditată, sunt folosite spre a dovedi o mare gogoasă propagandistică: „holocaustul românesc”.

Nu încapе îndoială că absența oricărei reacții în spațiul cultural-științific românesc, la josnicele invenții și minciuni ale Hannei Arendt, la adresa României, sunt explicabile printr-o rușinoasă lașitate generală, cât și prin complicitatea slugarnică a tuturor structurilor statale românești, stat care a acceptat impunerea de către străini (evreii din SUA), ca obiect de studiu în programa școlară, a unui așa-zis ”holocaust românesc”. Rușinea aceasta are urmări grave, iar în timp efectele vor fi devastatoare: **îndoctrinarea generațiilor de elevi și studenți cu un fals istoric grosolan, culpabilizarea întregii națiuni române, ca autoare a unei crime, chipurile, fără egal în istorie...**

Vorba unei canalii feminine cu diplomă de profesoară (S. S.), „mare expertă” în problema evreiască, și care, în fața multitudinilor de probe documentare ce atestă crimele evreilor din Basarabia și nordul Bucovinei împotriva românilor (iunie 1940-iunie 1941) mi-a declarat, între două fumuri de țigară: **”Dacă românii au fost uciși și ei, de evrei, de ce nu țipă la fel de tare ca jidanii?”**. Sic!

Invit, îi rog pe colegii mei, profesorii de istorie, de oriunde, să aibă curajul în a boicota „studierea” în școli a acestei rușinoase și ticăloase făcături privind așa-zisul „holocaust românesc”. Să aibă o

minimă demnitate profesională și să abandoneze „echilibrul” cu privire la tragedia anilor '40 atât a românilor, cât și a evreilor basarabeni. Îi rog pe colegii mei, profesorii de istorie, să citească *Apelul* din 2004, semnat de 444 de istorici, numit „**Libertate pentru Istorie**”, dintre care menționez pe Alain Decaux, Pierre Milza, Marc Ferro, apel prin care comunitatea istorică științifică mondială este invitată să nu accepte intruziunea factorului politic (guverne, parlamente) în a da verdicte privind unele evenimente istorice ale secolului XX.

Dacă nu au acest curaj și acceptă amestecul Politicului și Justiției în istorie, îndeosebi pentru anii ultimei conflagrații mondiale, o vor face ignorând suferința, moartea a peste un milion de români, victime nevinovate ale urii de rasă practică sistematically de cei care, vorba generalului Nicolae Rădescu (februarie 1945), au fost și vor rămâne mereu oameni fără niciun Dumnezeu (sovieticii și evreii).

Conform enciclopediilor Webster, Larousse, Oxford etc. definiția holocaustului este următoarea:

„Prin Holocaust se înțelege exterminarea în masă a populației evreiești din Europa, organizată de către autoritățile naziste, în timpul celui de-a doilea război mondial” (apud Gh. Buzatu, *Holocaust și holocaust*, în *Trecutul la judecata istoriei*, Editura Mica Valahie, București, 2006, p. 216).

Ocuparea Basarabiei, 28 iunie, 1940 – cetățeni prosovietici salută intrarea Armatei Roșii în Basarabia.

Ion Antonescu, la întâlnirea cu Adolf Hitler din iunie 1941 de la München

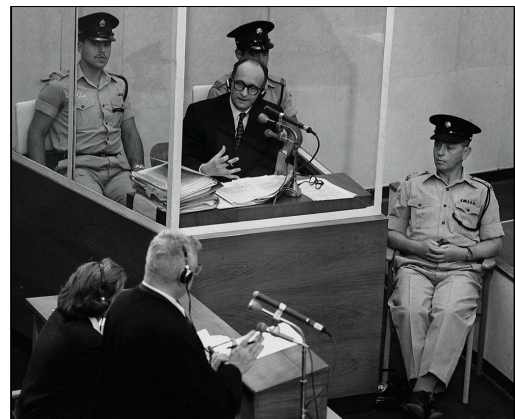
Lagărul Majdanek, de lângă orașul polonez Lublin. Se observă gardul electric dublu, care făcea imposibilă evadarea

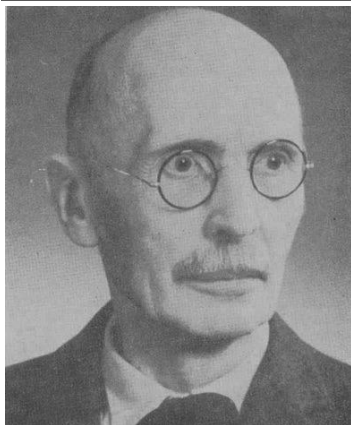
Aproximativ 1100 de execuții prin spânzurare a avut loc la Buchenwald. La intrarea în lagăr, pe poartă, este inscripționat proverbul german "Jedem dar Seine", adică "pentru fiecare, ceea ce merită."

Adolf Eichmann este autorul planului nazist de executare a genocidului sistematic împotriva evreilor europeni în timpul celui de-al doilea război mondial. În 1950, Eichmann a fost ajutat să fugă în Argentina, unde, sub nume fals, a lucrat timp de 15 ani.

Adolf Eichmann, în cabina din sticlă incasabilă, în timpul unei ședințe a procesului desfășurat la Ierusalim – descoperit de agenții Mosad, Eichmann a fost capturat de un comando și adus în Israel, în 1960; a fost judecat și condamnat la moarte; a fost executat, prin spânzurare, la data de 31 mai/1 iunie 1962.

Acad. Mihai Ciucă

Savantul Mihai CIUCĂ (II)

Nota redacției: articolul continuă materialul cu această referință din nr. precedent al revistei.

ilustrul savant, domeniu de cercetare căruia i-a dediact aproape întreaga sa activitate.

Pe lângă studiile aprofundate asupra malariei – pe care o considera “o gravă plagă socială” – Dr. Mihai Ciucă s-a aplecat cu tenacitate și asupra studiilor privind etiologia multor alte boli ce bântuiau lumea, a bolilor infecțioase cu largă răspândire în masă – cele mai multe fiind boli ale sărăciei și ignoranței, care făceau ravagii în întreaga lume: holera, tuberculoza, difteria, poliomielita, scarlatina, febra tifoidă, tifosul exantematic, leptospiroza etc. etc. Studiile savantului se axau, în special, pe latura mijloacelor de prevenire și combatere, cum ar fi aplicarea riguroasă a imunizărilor. Marile succese obținute în domeniile cărora și-a consacrat activitatea sa sunt justificate și de deosebitele calități umane ale celebrului cercetător. Trebuie subliniat că autorul acestor cercetări era înzestrat, înainte de toate, cu multe dinte înaltele virtuți umane, precum grija față de semenii săi, spiritul de sacrificiu și altruismul, demnitatea și patriotismul – virtuți ce l-au însoțit de-a lungul întregii sale cariere.

Dr. Mihai Ciucă vorbea cursiv patru limbi de circulație mondială: franceza, italiana, germana și engleza (pe atunci, limba engleză nu era dominantă). În 1925, părăsind teritoriul Statelor Unite și intrând în Canada, provincia Quebec, a exclamat: “Am scăpat de chinul de a vorbi limba lui Cromwell și am regăsit dulcea limbă franceză. Aici, limba lui Voltaire are porțile deschise”.

După o sumară trecere în revistă a unor importante aspecte din viața și activitatea dr. Mihai Ciucă, evidențierea unor secvențe din realizările academicianului poate întregi tabloul vieții omului de știință Ciucă, cu o activitate laborioasă, de peste șase decenii.

Cu nemăsurate eforturi și multe sacrificii, cercetătorul în știința medicinei Mihai Ciucă s-a făcut cunoscut în întreaga lume și a dus faima țării noastre pe toate meridianele planetei. În acest sens, savantul poate fi un model demn de urmat, pentru tineretul nostru studios, de astăzi și de mâine; un reper veritabil pentru abnegația și devotamentul în slujba națiunii române și a oamenilor, în general. La 30 de ani, dr. Mihai Ciucă era implicat activ în campania de combatere a mării epidemii de holeră – care evolua în țara noastră și în zona Balcanilor, în timpul “războaielor balcanice”, din anii 1911-1913. În echipa condusă de prof. Dr. Ion Cantacuzino, dr. Mihai Ciucă, împreună cu fratele său, Alexandru Ciucă, și-au adus o contribuție decisivă la stingerea epidemiei de holeră, prin acel act cunoscut în istoria mondială a medicinei drept: “Marea experiență românească”, ce a constat în aplicarea “vaccinării antiholerice în focarul de boală”, tehnică medicală de pionierat pe plan mondial. Această practică a salvat mii de vieți de militari și civili. După succesul acestei campanii, dr. Mihai Ciucă, cu modestia-i cunoscută, a spus: “Am fost și noi acolo... niște soldați la datorie”.

La un moment dat, Dr. Mihai Ciucă a fost întrebat dacă a fost invitat și tentat, vreodată, ca să rămână în străinătate, la care savantul a răspuns: “S-au făcut chiar și presiuni diplomatice, prin Nicolae Titulescu, de a mă sili să rămân. Am refuzat, nu am putut să accept acest lucru vreodată. Eram român și voiam să mor român. Aveam destule de făcut pentru țara noastră”.

Încă din primii ani de studii, tânărul Mihai Ciucă s-a dedicat cu multă pasiune, pricepere, perseverență și abnegație activității din domeniul științelor medicale, profilându-se pe ramura microbiologiei și parazitologiei umane. Celebritatea și-a dobândit-o, însă, consacându-se unei prodigioase activități de cercetare a paludismului (malariei). Această boală parazitată – un adevărat flagel, care evolua endemic pe toate continentele, implicit în România – făcea milioane de victime și consuma imense costuri sociale. Tocmai aceasta a fost motivația abordării cu predilecție a acestui domeniu de cercetare de către

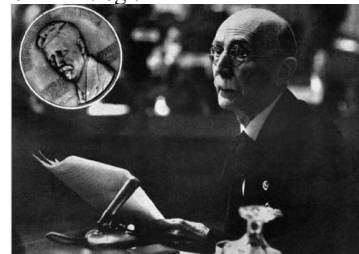
întreaga Moldovă – atât cât mai rămăsese din România. În anul 1920, la vârsta de de 37 de ani, dr. Mihai Ciucă a făcut parte din delegația României la finalizarea și semnarea Tratatului de pace de la Trianon (prin care s-au fixat granițele cu Ungaria), unde a semnat, alături de prof. dr. Ion Cantacuzino – ministru-secretar de stat.

Bucurându-se de o largă notorietate, în anul 1929 dr. Mihai Ciucă a fost ales “în unanimitate” în funcția de Secretar general al Comisiei Internaționale de malarie, de pe lângă Societatea Națiunilor de la Geneva – unde și până atunci deținea funcția de Expert O.M.S. în combaterea paludismului, pe plan mondial.

În această nouă calitate, a descins în capitalele a peste 100 de state – din întreaga Europă; continentele Americii de Nord și Americii de Sud; nordul Africii, precum și cea mai mare parte a continentului asiatic. Cu ocazia vizitelor efectuate, savantul a reușit să lege și să dezvolte un întreg complex de relații, cu cele mai mari somități ale lumii medicale de pretutindeni, atât în sfera profesională, dar, nu mai puțin, în domeniul legislativ-administrativ și în relațiile inter-personale. În cadrul acestor relații, omul de știință a fost primit și a avut întrevederi cu șefi de stat, miniștri, guvernatori, cu mari persona-lități ale lumii medicale, cu ofițeri superiori, cu oameni de cultură etc. Sunt de remarcat: primirea la Casa Albă, în 1925, de Președintele american Calvi Coolidge; întâlnirile cu Mahatma Gandhi și Rabindranath Tagore, în India; cu înalți demnitari din China, din Franța și Italia, din Turcia și Egipt etc. etc.

Dacă în activitatea profesională dr. Mihai Ciucă a avut răsunătoare succese și satisfacții pe măsură, în viața personală, Divinitatea nu a fost la fel de generoasă. La vârsta de 11 ani, adolescentul Mihai Ciucă își pierde tatăl, suferință ce l-a urmărit de-a lungul anilor. Dar cel mai mare sacrificiu din viața sa, făcut pe altarul științei, a fost neînchegarea propriei familii – sacrificiu necompensat, niciodată, indiferent de strălucitele împliniri ale omului de știință. În anul 1925, aflat într-o vizită în Polonia, a fost invitat la masă în familia unui reputat medic polonez, familie care avea patru copii. Impresionat de ambianța familială a gazdelor, dr. Mihai Ciucă avea să exprime: “Ce mare bucurie e să ai familie, copii!” Revenit la hotel, a fost încercat de un simțământ amar: “Eu, oare de ce trăiesc?”...

Am răspunde noi, peste timp: savantul român Nicolae Ciucă a trăit, dăruindu-și întreaga sa viață țării sale, sănătății românilor și a omenirii întregi!

Savantul Mihai Ciucă la ceremonia primirii premiului Darling – Geneva, 1966

Nicolae-Virgil SANDU,
Publicist

Bibliografie:

- 1) – Petre Tăutu: *Ion Cantacuzino* – Ed. Tineretului, București, 1965;
- 2) – C. J. Bercuș: *Pagini din trecutul medicinei* – Ed. Medicală, București, 1970;
- 3) – Valeriu Bologa și col.: *Istoria medicinei românești* – Ed. Medicală, București, 1992;
- 4) – Radu Ifimovici: *Frații Ciucă*, – Ed. Junimea, Iași, 1975;
- 5) – Radu Ifimovici: *Istoria medicinei* – Ed. ALL, București, 1994;
- 6) – Alex. Manoliu și col.: *Mari naturaliști și medici botoșăneni* – Ed. Corsau, Iași, 1997
- 7) – Constantin Chirițescu: *Istoria războiului pentru întregirea României* – Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989;

MIHAIL SADOVEANU – vocație de etnograf

Prof. Dr. Angela Paveliuc-Olariu oferind autografe la lansarea volumului "Mihail Sadoveanu – vocație de etnograf"

Întreaga operă sadoveniană ne oferă o amplă frescă a satului tradițional românesc, prezentându-ne, fragmentar, aspecte ale civilizației, materială și spirituală, surprinse de scriitor în decursul timpului. În mod special, referințele sunt făcute la realitățile Moldovei, ținuturi cunoscute și îndrăgite de autor, fiind vorba de locurile natale (satul Verșeni, județul Iași).

Oamenii acestor locuri – „umiliți și obidiți” – sunt eroii preferați în scrierile sale, după cum mărturisește adeseori scriitorul. Oamenii lui Sadoveanu sunt elemente constitutive ale naturii în mijlocul căreia trăiesc. Identitatea om-natură stăpânește nu numai planul fizic, ci și pe cel psihic al eroilor lui Sadoveanu. În această interdependență, om-natură, au apărut așezările omenești (cătune, sate) răspândite la câmpie, pe dealuri și la munte, riguros descrise de Mihail Sadoveanu în opera sa. Descrierea este în așa fel făcută, încât etnograful poate realiza o adevărată tipologie a satului românesc, ce ar cuprinde: sate adunate la șes, sate răsfirate la munte, sate așezate de-a lungul apei etc.

Omenii satelor sunt „umiliții mei prieteni”, cum îi numește cu căldură scriitorul, depozitari ai tradițiilor străvechi, în așa fel încât, pentru Mihail Sadoveanu „șara este satul văzut ca o entitate etnografică, etică, psihologică” (Constantin Ciopraga).

Numeroase referiri la satele Moldovei le aflăm în scrierile sadoveniene, referiri care pot ajuta etnograful să alcătuiască imaginea satului din Moldova, într-o monografie care să cuprindă realități diferite – case, anexe gospodărești, hanuri (ratoșe), arhitectură religioasă (biserici), datini, credințe și obiceiuri tradiționale – toate prezentate într-o relație firească cu sărbătorile de peste an și alte evenimente familiale (în: *Cocostârcul albastru*, *Bordeienii*, *Paștele blajinilor*, *Zodia Cancerului*, *Neamul Șoimăreștilor*, *Baltagul*, *Șoimii*, *Divanul persian* ș.a.). Mihail Sadoveanu reușește să transmită cititorului atmosfera specifică acestor așezări în diferite anotimpuri, în diferite ocazii/ceremonii sau zile obișnuite, îmbinând în mod ideal natura existentă cu viața locuitorilor, observându-se lesne acea „conlucrare a românului cu firea”, după cum o definea filozoful Mircea Voiculescu și după cum însuși autorul preciza: „Aș îndrăzni să-ți repet acest

Mihail Sadoveanu

învățământ: că e bine să te integrezi peisajului și să armonizezi în toate, ca să-ți cânte ființa de puterea acestui pământ și să simți că te adaugi neamului tău; Fiindcă suntem un produs al acestui pământ și al acestei clime și ne aliniem lângă flora și fauna ce ne împresoară” (*Drumuri în Istorisiri din Ardeal*).

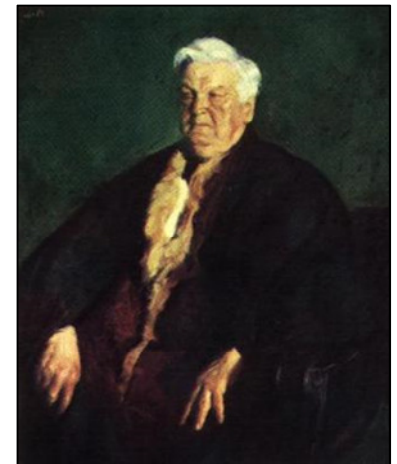
O monografie etnografică cuprinde în mod obișnuit și capitolul: ocupații tradiționale ale unui popor. Opera sadoveniană oferă suficiente argumente și comentarii ce pot sta la baza redactării acestui capitol de civilizație tradițională a satului

românesc – înțelegând prin aceasta cultivarea pământului (agricultura) și creșterea animalelor (păstoritul), ca fiind ocupații principale, iar albinăritul, pescuitul și vânătoarea, ca fiind considerate ocupații secundare. Aspecte propriu-zise referitoare la cultivarea pământului, prin care să ilustreze concret diferite faze ale prelucrării pământului în Moldova, apar sporadic în opera scriitorului, dar numeroasele secvențe referitoare la mulțimea morilor de apă – amintite în opera sa – oferă argumente convingătoare pentru înțelegerea faptului că agricultura – ce furniza materia primă pentru mori – a fost ocupația de bază a locuitorilor de aici (*Zâna lacului*, *Șoimii*, *Petrea Străinul*, *Ion Rusu*, *Crășma lui Moș Precu*, *Fații Jderi*, *Vremuri de bejenie* ș.a.).

Creșterea animalelor s-a dezvoltat în strânsă legătură cu agricultura. Pretutindeni, alături de ogoarele cultivate, au existat terenuri bune pentru pășunatul animalelor în timpul verii. Între animalele crescute în gospodăria românească din Moldova, oile ocupau un loc important. De aceea, Mihail Sadoveanu va descrie în operele sale alcătuirea unei stâni, cât și activitatea ce se desfășoară acolo, în mod amănunțit – dovedindu-se, și de astă dată, un bun cunoscător al acestei ocupații tradiționale. (*Demonul tinereții*, *Județ al sârmanilor*, *Baltagul*, *Petrea Străinul* ș.a.).

Vânător și pescar pasionat, Mihail Sadoveanu a scris pagini memorabile despre aceste două ocupații secundare ale românilor. Astfel, un volum întreg a fost consacrat celor mai interesante, frumoase și emoționante povestiri din lumea, atât de îndrăgită, a vânătorilor și pescarilor. Este vorba, în acest caz, de *Valea Frumoasei*, ce cuprinde scurte povestiri pline de poezie, închinată frumuseților naturii – descrie, cum numai Mihail Sadoveanu o poate face: natura care se contopește armonios cu oamenii, într-o conlucrare desăvârșită. Vânătorul pasionat de mai târziu își amintește cu nostalgie, în povestirea *Ucenicie într-o breaslă veche*, de începutul „uceniciei sale” în breasla vânătorilor.

În Moldova, ca de altfel în toată țara, s-a practicat un albinărit primitiv, până către începutul secolului al XX-lea, folosindu-se, în acest scop, știubeie – care nu erau altceva decât scorburile copacilor din pădure, trunchiurile de copaci fiind sectionate și aduse în grădinile de pe lângă casă. Prisăcile erau formate din mai multe știubeie. În opera sa, Mihail Sadoveanu se referă și la această ocupație a românilor, descriind-o pe larg, cu deplină competență și cu talentul său recunoscut. În *Prisaca de altădată* cunoaștem povestea acestei minunate îndeletniciri, descrisă fascinant de către autor.

Mihail Sadoveanu, portret de Corneliu Baba, 1952, Muzeul de Artă din Timișoara

Un capitol al unei monografii etnografice ar putea fi consacrat meșteșugurilor tradiționale, fiind vorba, în acest caz, de meșteșugurile practicate din cele mai vechi timpuri, atestate documentar: țesut, olărit, prelucrarea metalelor ș.a. În multe din scrierile sale, Mihail Sadoveanu acordă o atenție deosebită prezentării unor meșteșuguri tradiționale, practicate de locuitorii Moldovei, expri-mându-și, de fiecare dată, prețuirea față de meșterii țărani, care dovedesc pricepere și talent în tot ceea ce fac, deși unii dintre ei nici nu știau carte (*Baltagul*, *Petrea Străinul*, *Un meșter și oamenii lui*, *Anii de ucenicie*, *Câncecul amintirii*, *Munții Pet* ș.a.).

Prezentând satele Moldovei, Mihail Sadoveanu va descrie amănunțit casele ce alcătuiau aceste așezări. Vom întâlni, în paginile sale, prezentate atât locuințele modeste ale oamenilor săraci (bordeie), cât și cele ale oamenilor mai înstăriți, totul culminând cu descrierea unor curți boierești. Ca de fiecare dată, autorul manifestă o preocupare specială pentru redarea elementelor specifice – pornind de la materia primă, tehnici de construcție, plan, elevație etc. – în așa fel încât, etnograful ar putea realiza tipologia locuinței tradiționale din Moldova, bazându-se și pe informațiile oferite în opera sadoveniană (*Bordeienii*, *Crășma lui Moș Precu*, *Câncecul de dragoste*, *Câncecul amintirii*, *Hanul Ancuței*, *Zodia Cancerului sau vremea Ducăi Vodă* ș.a.).

La o cercetare atentă a operei lui Mihail Sadoveanu, se constată că ratoșul (hanul) constituie un subiect preferat pentru scriitor și, din acest motiv, multe pagini din opera sadoveniană au fost închinare acestor locuri de popas. În felul acesta, s-ar putea redacta un studiu despre ratoșuri (hanuri), documentându-ne din opera marelui prozator, cunoscător al istoriei neamului românesc, în toată complexitatea acestei discipline. Se pot afla factorii care au determinat apariția acestor hanuri sau ratoșe, amintindu-se drumurile anevoioase de altădată, amenințarea hoților, capriciile vremii etc. dar și relațiile despre viața economică a Moldovei, bazată pe schimburi comerciale, în care un rol important îl aveau cărăușii – despre care întâlnim, în opera sadoveniană, atât de multe istorisiri – și care poposeau în aceste ratoșe (*Hanul Ancuței, Șoimii, Nicoară Potcoavă, Hanul boului, Cocostârcul albastru* ș.a.). Constituind una din temele majore ale operei sale, Mihail Sadoveanu acordă hanului o valoare de simbol – loc de atmosferă cu tradiții străvechi.

În scrierile sale: *Demonul tinereții, Vremuri de bejenie, Cocostârcul albastru, Anii de ucenicie* ș.a., Mihail Sadoveanu s-a oprit și asupra bisericilor existente în diferitele așezări ce au constituit subiectul unor povestiri, menționând, în trecut, aceste lăcașuri de cult – clădiri modeste, construite din lemn, de cele mai multe ori. Această precizare făcută de autor dovedește cunoașterea întocmai a unei realități, referitoare la arhitectura bisericăscă tradițională din Moldova și anume, faptul că, în această parte a României, bisericile aveau dimensiuni reduse, fiind construite din lemn – asemănătoare cu casele țărănești din jur.

Mihail Sadoveanu – pescarul

Mihail Sadoveanu reușește să contureze în scrierile sale și interiorul tradițional din Moldova, cu multă fidelitate, reliefând de fiecare dată aspectele specifice acestuia. Mobilierul tradițional, paturi, lavițe este amintit de scriitor, dar acesta insistă, de fiecare dată, asupra mesei rotunde cu trei picioare, având în jur scăunașele mici – care serveau pentru șezut dar, întoarse cu picioarele în sus, constituiau un suport pentru ceaulul luat de pe vatră, atunci când se mesteca mămăliga. Interiorul țărănesc tradițional, cu mobilier atât de simplu, capătă culoare, căldură și frumusețe, prin împodobirea lui cu scoarțe, lăicere, păretare, ștergere etc. Textilele de interior amintite erau țesute de stăpâna casei, de cele mai multe ori, realizându-se în final piese de o valoare remarcabilă, atât prin ornamentică, cât și prin coloritul vegetal – specific în mod deosebit Moldovei, pentru o anumită perioadă de timp.

În opera sa, Mihail Sadoveanu reușește să ne prezinte interioarele unor hanuri (ratoșe), care cuprind toate aspectele menționate până acum: textile de interior, mobilier tradițional, ustensile casnice și, bineînțeles, este amintit întotdeauna și colțul cu icoanele (*Șoimii, Dureri înăbușite, Baltagul, Cântecul amintirii, Bordeienii, Crășma lui Moș Precu, Petrea Străinul* ș.a.). Cu talentul său remarcabil, în cuvinte meșteșugite, dovedind în același timp o cunoaștere temeinică a realității satului moldovenesc, Mihail Sadoveanu prezintă interiorul popular tradițional, cu particularitățile specifice care îl definesc.

Numeroasele referiri la portul popular tradițional din Moldova, aflate în opera sadoveniană, permit redactarea unui capitol destinat acestui compartiment al culturii populare, aparținând satului moldovenesc de altădată. Meritul scriitorului Mihail Sadoveanu constă în modul în care a reușit să ilustreze, minuțios și corect, costumele populare tradiționale femeiești și bărbătești din Moldova, prezentându-le pe categorii de vârstă, în funcție de îndeletnicirile celor care-l purtau

(agricultori, pădurari, ciobani etc.), de fiecare dată, scoțând în evidență elementele specifice (*Baltagul, Șoimii, Paștele blajinilor, Vremuri de bejenie, Năluca, Hanul Ancuței* ș.a.). Prin talentul său, prin frumusețea stilului, paginile în care apare descris, cu atâta prețuire, portul popular din Moldova constituie o reală pledoarie în favoarea valorii de necontestat al acestui compartiment de artă populară românească tradițională.

Sărbătorile pot fi considerate repere ale satului tradițional românesc – românii structurându-și existența în jurul acestora, manifestând o grijă, cu totul aparte, în așteptarea și pregătirea lor, prin reglementarea raporturilor cu Divinitatea, ordonarea relațiilor cu semenii etc. Mihail Sadoveanu prezintă în opera sa tocmai această realitate. Modul în care oamenii de altădată se raportau la sărbătorile care aveau o conotație specială în satul tradițional românesc: Crăciunul, Anul Nou, Boboteaza, Paștele, Sfântul Gheorghe, Sânzienele, Sfântul Andrei ș.a. vor fi tratate amplu în paginile cărților sale, scriitorul fiind preocupat de înțelegerea „tâlcului” acestor sărbători, a vechimii lor, aparținând unei îndelungate tradiții, la care Mihail Sadoveanu face trimitere adeseori. Această cunoaștere se va reflecta în operele sale în care apar pagini întregi consacrate redării atmosferei de sărbătoare din satul românesc, prilejuită de înnoirea timpului calendaristic: Anul Nou – Sfântul Vasile (*Anii de ucenicie, Crășma lui Moș Precu, Baltagul* ș.a.). În povestirea *Crășma lui Moș Precu* autorul face o prezentare completă a obiceiurilor de iarnă, însemnând de fapt perioada: 24 decembrie – 7 ianuarie, o adevărată frescă ce cuprinde elemente care țin de tradiția respectată cu sfințenie

Mihail Sadoveanu – vânătorul

în satul românesc tradițional. Referirile autorului la sărbătorile românilor dovedesc o serioasă preocupare pentru cunoașterea tradițiilor existente în legătură cu specificul acestor sărbători în Moldova și constituie, în același timp, o dovadă a înțelegerii particularităților folclorice și etnografice zonale.

Mihail Sadoveanu dovedește, în vasta sa operă, cunoașterea și înțelegerea profundă a psihologiei eroilor cărților sale, modul acestora de a percepe viața, cu tot ce înseamnă ea: credințe, obiceiuri, respect față de Dumnezeu și față de semenii, dragoste, înțelegere și armonie în familie etc. Această cunoaștere are la bază o cercetare atentă a lumii satelor, din Moldova în special – începând cu satul Verșeni, de unde-i provin cele mai dragi amintiri, referitoare la familia mamei sale. Toate aceste amintiri, ce țin de universul sufletesc al personajelor din opera sa, cuprind și referiri interesante la credințele și practicile mitico-magice ce însoțeau marile sărbători din calendarul ortodox sau din cel popular (*Baltagul, Crășma lui Moș Precu, Frații Jderi, Șoimii, Anii de ucenicie, Noptile de Sânziene* ș.a.).

Momentele cruciale ale existenței omului – riturile de trecere: nașterea, căsătoria, moartea – apar amintite parțial în creația sadoveniană (*Baltagul, Crășma lui Moș Precu* etc.), toate aceste „trepte” importante din viața fiecărui om au o simbolistică aparte, pe care Mihail Sadoveanu o sugerează, punând accentul, de fiecare dată, pe respectarea tradițiilor referitoare la evenimentele respective.

Întâlniri de suflet, la muncă și la veselie, clăcile și șezătorile, erau manifestări de într-ajutorare a oamenilor, dovadă a solidarității locuitorilor – existentă cu adevărat în satul tradițional românesc. Așa s-au născut clăcile și șezătorile, farmecul acestora constituind subiectul unor scrieri sadoveniene (*Crășma lui Moș Precu, Noptile de Sânziene* ș.a.). Întâlniri de suflet, prilej de glume, în care umorul sănătos al

omului de la țară se prezintă în toată bogăția sa, prin cimiliturile și povestirile participanților, dornici să-și dovedească istețimea în fața celor prezenți. Nelipsiți erau cobzarul sau scripcarul satului și astfel claca se transforma într-o petrecere plină de veselie și voie bună. Mihail Sadoveanu redă, cu talentul său, atmosfera adevărată a acestor întâlniri ale oamenilor din satele Moldovei de altădată.

Manifestarea unei într-ajutorări, la nevoie, a semenului, claca a constituit dovada unei solidarități umane în satul românesc de altădată, idee pusă în evidență în scrierile sadoveniene.

Hora, joc cu adevărat majestuos, este considerată a fi simbol al perfecțiunii, cu funcție rituală în ciclul vieții: hora intrării fetelor la joc, hora mireșii, nuneasca, hora dată de pomană, hora ieșirii din doliu, hora festivă – Hora Unirii. Hora este dansul considerat și ca un simbol de atitudine: dans domol al liniștii și solidarității sufletești. Acestui joc îi consacră Mihail Sadoveanu frumoase pagini, în care, cu măiestrie, reușește să sugereze atmosfera de sărbătoare și veselie în care se desfășurau horele de altădată (*Valea Frumoasei, Cănecul amintirii, Cocosârcul albastru, Șoimii* ș.a.)

Mihail Sadoveanu închină locuitorilor Moldovei, de la munte la șes, pagini întregi în care sintetizează trăsăturile specifice ale acestor oameni dragi sufletului său, cunoscuți și înțeleși de către scriitor, oferindu-ne o adevărată „tipologie” a românilor din această parte a țării. Autorul subliniază, de fiecare dată, trăsăturile specifice ale celor de la munte, care-i diferențiază față de cei de la șes, atât în cazul bărbaților, cât și al femeilor – eroii scrierilor sale (*Baltagul, Drumuri, Valea Frumoasei* ș.a.).

Prezentarea de către Mihail Sadoveanu a acestor „tipologii” dovedește o cunoaștere profundă a psihologiei oamenilor de la munte și șes, locuitori ai Moldovei, cunoaștere rezultată dintr-o cercetare

temeinică făcută în satele Moldovei, după cum mărturisește însuși autorul: „ca să te poți pătrunde de o asemenea cunoaștere e nevoie să umbli încet și să poposești, să stai la sfat cu gospodarii, să te simtă că le ești prieten, să nu apari suspect prin noutățile școlii, nici prin politici patriotice. Daco-romanul, cum îi spunea Alecu Russo, e o făptură inteligentă, dăruit de pronie cu puțin scepticism, care te prețuiește dacă te simte curat și dezinteresat” (*Drumuri în Istorisiri din Ardeal*).

„Monumentala operă a lui Mihail Sadoveanu este pe bună dreptate considerată monografia completă a poporului românesc. Credințele și datinile, cântecele și jocurile, concepții de viață și limbă, totul se încadrează organic în această operă. Mihail Sadoveanu este un adevărat rapsod popular, pentru că opera sa se leagă intim și în sensul cel mai propriu de arta „umiliților și obidiților” vieții, al căror vrednic urmaș și reprezentant este” (Ion Manole, *Marele rapsod popular*).

Interesante considerații, pe aceeași temă, aparțin criticului literar Ov. S. Crohmăniceanu, referitoare la întreaga operă a scriitorului Mihail Sadoveanu: „Sadoveanu este un apărător al valorilor trecutului, fie că e vorba de formele de civilizație arhaică, fie că e vorba de produsele genului anonim popular... opera lui Mihail Sadoveanu este o expresie cuprinzătoare a specificului național, o vastă rapsodie în care răsună fluierul doinei, buciumul baladei și cornul legendei. Etnografia și folcloristica ne pot informa poate amănunțit despre datini, obiceiuri, ne pot furniza chiar piese de artă, dar toate acestea trăiesc aievea numai în creația lui Mihail Sadoveanu”

Angela Paveliuc-Olariu
Doctor în istoria artei populare, Iași

Mihail Sadoveanu –
 drumeț pe plaiurile și în istoria românilor

Mihail Sadoveanu –
 adâncit în gânduri, la masa de lucru

Mihail Sadoveanu la schitul Pocrov – Neamț,
 împreună cu părintele Vasile Vasilache
 (viitorul Arhimandrit Mitrofor Dr. la Arhiepiscopia Ortodoxă
 Română din S.U.A. și Canada,
 cel care avea să scrie despre Sadoveanu:

*Cu Sadoveanu putem spune, pe drept, că „intrăm întru împărăția
 amintirilor” – cum spune Lucian Blaga.
 De altfel, toată opera lui Mihail Sadoveanu o constituie
 o povestire de amintiri din trecutul veacurilor și a celor
 întâmplare până în zilele noastre).*

Paul-Mircea IORDACHE

Interviu cu Vasile TĂRĂȚEANU

NOTĂ: Interviu acordat revistei „Vatra Noastră Românească” a fost înregistrat la Cernăuți, în sediul Centrului Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi”, la data de 1 septembrie 2015 – a doua zi după ceremoniile ocazionate de sărbătorirea „Zilei Limbii Române” și în acest istoric oraș nord-bucovinean. Interlocutorul nostru, poetul, publicistul și cunoscutul om de cultură Vasile Tărățeanu este directorul simbolice instituții culturale susamintite și, deasemenea, unul din fondatorii Societății pentru Cultură Românească „Mihai Eminescu”. Poetul Vasile Tărățeanu manifestă un constant atașament pentru valorile cultural-istorice românești, opera lui fiind pătrunsă de tema înstrăinării de țara mamă, prin talazurile istoriei, cât și de dorința de renaștere identitară românească (*Teama de înstrăinare, Pământ în retragere, Crucificat pe harta țării* etc.). În calitatea sa de publicist, Vasile Tărățeanu a fost redactor, redactor-șef sau director-fondator la publicații românești din spațiul cernăuțean (*Zorile Bucovinei, Plai românesc, Arcașul, Curierul de Cernăuți* etc.). Vasile Tărățeanu este născut la 27 septembrie 1945, în Sinauți de Jos, raionul Adâncata – azi, Hliboca – regiunea Cernăuți.

Prima parte a interviului acordat a fost publicată în precedentul nr. (20/41) al revistei noastre. În continuare, publicăm partea a II-a a interviului.

P.M.I.: *Mai era acolo, în program, ceva legat de restituirea proprietăților publice care au aparținut patrimoniului statului român...*

V.T.: Eu, de mult, promovez această idee. Am făcut felurite demersuri: și la Președinția Ucrainei, dar și a României. România nu poate influența hotărâtor, deoarece chestiunea depinde de puterea de stat din Ucraina; România, stat european, promovează legislația europeană, în care drepturile de retrocedare a imobilelor care au aparținut persoanelor private sunt de prim rang; România conformându-se cu asupra de măsură. Aș face, însă, o remarcă: sunt clădiri în situații speciale – cum a fost cea din București, în care era sediul Uniunii Scriitorilor, sau unde a fost, până nu de mult, Muzeul Literaturii Române, pe-acolo trecând, într-o perioadă de peste cincizeci de ani, aproape toți scriitorii români ș.a. – clădiri, în cazul cărora statul român ar fi trebuit să restituie doar contravaloarea acestora, la cât se aprecia valoarea acelei case. Deasemenea, n-ar fi trebuit să fie retrocedată, în natură, Biblioteca din Oradea ș.a.

P.M.I.: *Ăsta este și punctul meu de vedere. În Transilvania s-au comis niște abuzuri, cred eu, care trebuie revizuite: s-au retrocedat proprietăți, preluate de statul român după Marea Unire – în conformitate cu o legislație specială, vizată pe plan internațional, proprietăți pentru care statul român a plătit grele despăgubiri în perioada interbelică – și care, în perioada horthystă, au fost preluate din nou, fără drept, anulându-se legislația românească. Deși, după al doilea război mondial, legislația horthystă a fost declarată caducă, proprietățile revenind la statul român, totuși, după anul 1990 – aplicându-se abuziv legislația retrocedărilor, prin hotărâri judecătorești emise cu ignorarea precedentului istoric în speță –, s-au comis numeroase sfidări ale dreptului patrimonial al statului român. Sunt acțiuni, de-a dreptul antistatale, față de care rămâi uluit! Să sperăm că, în curând, aceste abuzuri vor fi înlăturate, prin anularea actelor injuste.*

V.T.: Dragul meu, am fost prin Covasna și Harghita, aflând, din cele spuse de interlocutori, că sunt aduse în fața instanțelor și luate în considerare documente de proprietate ale

pădurilor și domeniilor unor conți de prin sec. XIV, XV ș.a.m.d. Se pare că, statul român nu a fost suficient de vigilent când a adoptat această legislație a retrocedărilor. Tot așa, cum a adoptat cu ușurință legea prin care etnia țigănească (pentru că așa e numele lor adevărat) a fost denumită „romă”, etnonimul „țigan” fiind modificat, în documentele oficiale, drept „rom”. Numele de țigan nu are nimic peiorativ, cum se justifică: așa cum ne numim noi români sau moldoveni, basarabeni, ardeleni, munteni, bănățeni etc. tot așa sunt numiți ei țigani sau gitani sau gipsi, funcție de zona lingvistică respectivă. Introducerea acestei denumiri – „rom” – crează, pentru străini, o firească confuzie în percepția etnonimului „român”, astfel încât, România devine o presupusă țară a romilor etc. etc. S-a mai acceptat în România și regele țiganilor și împăratul țiganilor, totul părand a fi făcut pentru a acredita regretabila confuzie de termeni lingvistici. Implicațiile asupra percepției românilor în occident, din cauza acestei confuzii, nu sunt deloc neglijabile. Uite, am vrut să-ți împărtășesc această durere a mea.

P.M.I.: *Vă împărtășesc punctul de vedere! Particula „rom” face parte din patrimoniul identitar românesc (fiind componentă a rădăcinii cuvântului „român” și a familiei de cuvinte derivate din acesta) și asta e o chestiune fundamentală pentru noi, românii. Dovadă sunt sufixele și prefixele din denumirile devenite arhicunoscute: TAROM; NAVROM; PETROM, ROMTELECOM, ROMPETROL, ROMAVIA, ROMBAC etc. Ce să creadă străinii?... Că aceste celebre firme aparțin unor clanuri țigănești?... Pare hilar, dacă n-ar fi trist pentru demnitatea noastră de români. Grecia, nici acum, nu a permis fostei republici iugoslave a Macedoniei să se numească Macedonia, susținând în forurile internaționale paternitatea asupra identității macedonene. Dar, românii ce-au făcut?!... au emis o H.G. (semnată de prim-ministrul... ROMAN) cu admiterea acestei mutații lingvistice – aș comenta apelând la vorba românului: e ușor să dai, când nu dai de la tine! Opinia mea e că numeroase demersuri care s-au făcut în Parlament, pentru eliminarea acestei supra-punerii etnonimice – cu implicații majore în percepția publică – vor avea, până la urmă, succes și particula „rom” – fundamental identitar-românească – va fi „retrocedată” și, pe viitor, mai bine ocrotită de români.*

V.T.: Revenind la problema învățământului: în acel document s-a prevăzut lichidarea acelei cenzuri, care se practica atunci când dorim să primim cărți pentru completarea fondului de carte românească la bibliotecile școlare (la puținele școli românești, pe care le

mai avem), cât și la cele comunale. Ideea este că statul ucrainean ar trebui să finanțeze și să opereze completarea fondului de carte românească în bibliotecile școlare și publice, românii de aici fiind cetățenii acestui stat. Statul ucrainean, prin măsuri adecvate, are obligația să sprijine păstrarea identității naționale a minorităților etnice, fie că acești minoritari sunt: români, polonezi, unguri, ruși, slovaci etc. Statul român a alocat peste un milion de euro pentru asigurarea necesităților cultural-educative și de învățământ ale ucrainenilor din România – s-a făcut ieri precizarea, în alocuțiunea din partea Consulatului Român; nouă, nici pe departe, nu ni se asigură acest sprijin din partea statului ucrainean – nu ni s-a dat o copeică!. Nouă ar trebui să ni se acorde fonduri bugetare pentru completarea fondului de carte, pentru finanțarea publicațiilor de limbă română, de aici...

P.M.I.: *Pentru un post de televiziune în limba română...*

V.T.: Există un post TV de stat, care difuzează, în limba română, doar o jumătate de oră pe zi!

P.M.I.: *Asta nu-i prezență românească TV, nici măcar simbolică, e o formalitate...*

V.T.: O formalitate, un praf aruncat în ochii noștri și ai Europei: „Dacă vrei?... Na-vă!”... Noi ar trebui să avem, aici la Cernăuți, un post TV cu, cel puțin, 12 ore de emisie pe zi, numai în limba română! Post TV, unde să avem posibilitatea să dialogăm asupra problemelor noastre specifice, a vieții noastre; asupra educației și culturii; a școlii românești de aici; a tradițiilor cultural-istorice din nordul Bucovinei;

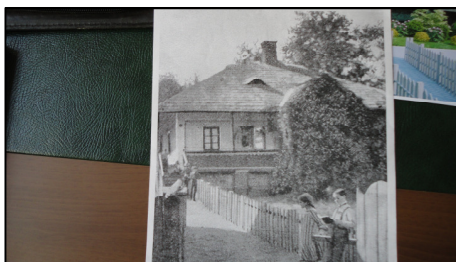
P.M.I.: *Dezbateri asupra vieții social-economice și culturale a românilor de aici.*

V.T.: O altă solicitare a noastră, înscrisă în program, este tipărirea manualelor școlare pentru limba și literatura română. Anul acesta, aceste manuale nu s-au tipărit. Copiii nu au aceste manuale în clasă!

P.M.I.: *Am înțeles că sunt niște aberații teribile, cu manualele în limba română: trebuie traduse, din ucraineană în română, de profesori, iar aceștia, pe alocuri, din lipsă de timp, se lasă păgubași și predau tot în ucraineană, până la urmă...*

V.T.: Apoi, o altă măsură: scriitorii să fie invitați în școli, ca să participe la educația național-patriotică și culturală a copiilor – măsură susținută și promovată intens (și bine face!) de scriitorul Ilie Tudor Zegrea, președintele Societății Scriitorilor Români din Ucraina. Este vorba de educarea copiilor români în spiritul dragostei față de limba română, de cunoașterea istoriei noastre, a culturii române, a păstrării obiceiurilor strămoșești. Deci, scriitorii, în calitate de focare de cultură, să fie în contact direct cu tânăra generație din școlile românești. În prezent, scriitorii sunt mereu evitați la includerea în activitățile culturale-educative din școli.

Cernăuți: Casa Aron Pumnul – fotografie din anul 1914, document ce va fundamenta detaliile arhitecturale ale proiectului de restaurare

P.M.I.: *Această practică, a excluderii scriitorilor din programele școlare, este parte a genocidului etnico-cultural!*

V.T.: Acestea sunt punctele principale din scrisoarea adresată forurilor superioare ucrainene. Noi am avut întâlniri cu domnul Guvernator, în această problemă...

P.M.I.: *Și, în această petiție, ați atras în regul florilegiu de societăți culturale românești de aici? Au semnat toți liderii românilor nord-bucovineni?...*

V.T.: Acest memoriu este pregătit de Centrul Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi”, departamentul școlii și învățământ (condus de un român, profesor emerit al învățământului din Ucraina). Scrisoarea este redactată și în limba ucraineană, pentru a fi cât mai exactă, și o vom înmâna săptămâna viitoare (7-13 sept. 2015, n.r.), la proxima întâlnire cu Guvernatorul regiunii Cernăuți. Noi am avut trei întâlniri.

P.M.I.: *Guvernatorul este reprezentantul Președintelui Ucrainei, în teritoriu.*

V.T.: Da. Scrisoarea a fost pusă la dispoziție tuturor liderilor societăților românești, care vor semna în calitate de coautori ai documentului. Societățile: „Mihai Eminescu”, „Golgota”, Liga Tineretului „Junimea”, Societatea Scriitorilor Români și toate celelalte. Chiar și pe Asociația Științifică-Pedagogică „Aron Pumnul”, a cadrelor didactice române din Ucraina, am s-o scot din anonim. Eu, personal, am fost la fiecare președinte, pentru a solicita aderarea de principiu la textul scrisorii, prin co-semnătură. Mai mult: suntem 15 organizații care au trimis o scrisoare Președintelui Poroșenko, precum și Guvernatorului regiunii Odessa și Ministrului Învățământului din Ucraina, prin care ne-am exprimat adevărată încredere înaintea de Societatea „Dor basarabean” – societatea românilor din sudul Basarabiei, ce fuzionează în Ismail, condusă de D-l Anatolie Popescu, un tânăr român curajos, energic (solicitările vizează integrarea românilor din sudul Basarabiei – Bugeacul, teritoriu inclus în

Ucraina, în prezent – în masa cultural-etnică a românilor din Ucraina, sprijin pentru păstrarea identității etnico-culturale a acestora și eliminarea divizării etnicilor români, din toate regiunile Ucrainei, în români și moldoveni, fapt ce împieteză asupra ponderii statistice a acestora, la nivel statal, cu consecința diminuării drepturilor identitare etnico-culturale, conform cerințelor europene, n.r.).

P.M.I.: *Dar, ce noutăți mai aveți în legătură cu casa lui Aron Pumnul? Români sunt interesați de soarta acestei case, care era cândva în paragină. Și acolo aveți atribuțiuni deosebite...*

V.T.: Acolo este durerea mea cea mai mare! Una din primele cerințe pe care au înaintat-o românii din regiunea Cernăuți, încă de la înființarea Societății „Mihai Eminescu”, a fost aceea de a se deschide un muzeu „Mihai Eminescu” în clădirea fostei case a lui Aron Pumnul.

P.M.I.: *Da! Era ceva normal.*

V.T.: În casă locuiau trei familii, sau chiar patru. Două dintre ele erau de foști ostași sovietici „eliberatori ai Bucovinei de sub jugul cotoripitorilor români”: un colonel și un maior. În 1990, la prima noastră ședință, Primăria orașului Cernăuți, regretatul primar Pavel Caspruc – mort de foarte tânăr, ca și primarul Chișinăului, Costin – acest primar, deci, a adoptat Hotărârea de a deschide muzeul lui Mihai Eminescu în casa lui Aron Pumnul și a găsit patru apartamente, care să fie puse la dispoziția chiriașilor și în timp de trei luni să fie deschis muzeul. Ei bine, au trebuit să treacă 25 de ani, pentru a se elibera de locatari, casa...

P.M.I.: *Dar, apartamentele le-ar fi oferit un confort sporit, față de casa aceea – din câte am văzut eu...*

V.T.: Vă spun: eu fiind consilier regional, trei legislaturi la rând, nu pierdeam nici o ocazie pentru a face interpelări pe această temă. Întocmeam diverse adrese, scrisori către Primărie, către Consiliul regional, către Ministerul Culturii – soția mea fiind directoarea acestui muzeu, numită de Direcția regională pentru Cultură, eram co-interesat, din toate punctele de vedere; era o cauză aparte, o cauză a familiei mele și așa a rămas: nu numai a mea, ca om de cultură și cetățean, ca militant pentru identitatea culturală românească, ci și a familiei mele (iată, m-am destăinuit)... Până la urmă, la o sesiune a Consiliului regional, fostul primar – a fost vreo 15 ani, primar – cea făcut?... a venit cu Hotărârea Primăriei și mi-a spus: „Mi-a ajuns până peste cap” (pentru că eu îl interpelam peste tot, în orice ocazie: „D-le primar, când se eliberează casa Aron Pumnul?”). „Uite D-le Tărățeanu, Hotărârea!” Și, mi-a adus Hotărârea prin care și ultimul locatar a acceptat să se mute din imobil. Reticența lor se justifică prin aceea că-și amenajaseră, fiecare, în acea casă, toate utilitățile; aveau grădina și livadă; aveau casă la sol și nu prea le convenea să urce etajele blocului de locuințe.

P.M.I.: *Dar, prin acele amenajări, ei au modificat casa originală?*

V.T.: Absolut! De aceea acum sunt probleme: au modificat-o în 1964...

P.M.I.: *Probabil, fără autorizație, fără nimic.*

V.T.: Cu autorizație; Casa, atunci, nu era intrată în patrimoniu, era o casă țărănească

oarecare, la periferia Cernăuților... După ce au plecat locatarii și mi s-a înmânat Hotărârea, primarul m-a interpellat: „D-le Tărățeanu, noi nu mai avem bani, descurcă-te! Să te ajute România ta, cu bani pentru reparații și restaurare!”

P.M.I.: *Trebuie o restaurare complexă și competentă, asistată de specialiști în proiectarea restaurărilor clădirilor de patrimoniu.*

V.T.: Acolo trebuie demontate toate structurile adăugate: sunt trei bucătării, trei băi – care nu existau; s-a prelungit veranda – care exista, dar s-a prelungit pentru ca să poată încăpea o mașină sub ea, s-a făcut un garaj. Cele mai multe modificări s-au făcut în 1964 – eu am ridicat toată documentația. Deci, casa nu mai este așa cum arăta pe timpul lui Aron Pumnul.

P.M.I.: *Bun, trebuie adusă la forma și starea inițială!*

V.T.: Din păcate, documente nu există și nici descrieri ale ei nu sunt. Nimeni dintre scriitorii epocii nu a descris înfățișarea acestei case.

P.M.I.: *Dar, poze nu există?*

V.T.: Există o poză, prima fotografie a ei, așa cum arăta în anul 1914. E interesantă, am publicat-o.

P.M.I.: *Acea poză ar putea fi un document fundamental.*

V.T.: Există și un film în care, timp de vreo cinci minute, este filmată această casă, cam tot în acea perioadă... Iată, am aici toate actele de la Primărie: prima Hotărâre, din 16 ianuarie 1990, unde se menționează că, în primul trimestru al anului 1990, să fie strămutați locatarii a trei apartamente de pe strada Sedov, nr. 19 – este vechea denumire sovietică a străzii, astăzi, după multe demersuri, strada poartă numele de Aron Pumnul. După obținerea oficială a clădirii, de patru ani, tot am făcut proiecte. Muzeul aparținea, juridic, de Primărie iar această instituție nu putea primi, legal, donații de fonduri. Datorită acestei incompatibilități, s-a apelat la o stratagemă: să iau eu, prin fundația Aron Pumnul, în comodat, pentru o perioadă de 5 ani, casa-muzeu Aron Pumnul – obligându-mă, prin contractul de comodat, să refac și să restaurez această casă, să reamenajez integral interiorul și s-o redau, la finele intervalului, comunității locale (Primăriei), ca instituție muzeală a statului ucrainean. Muzeul va fi dotat cu personal, salarizat de statul ucrainean. După toată această teavatură juridică, așteptam ca statul român, prin resorturile aferente, să asigure finanțarea proiectului de restaurare a casei-muzeu. Dar aceasta nu s-a întâmplat...

P.M.I.: *Statul român nu a alocat fondurile necesare?!..*

Cernăuți azi: Casa Aron Pumnul, după 100 ani (imagine datată: 10.04.2014; 6:53 p.m.) – se remarcă adăugirile degradante aduse imobilului

V.T.: Abia anul trecut (2014, n.r.), cu o întârziere de peste doi ani și în urma unor intervenții speciale, uzând „de tot armamentul din dotare”: intervenții intermediare de Președintele Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, Emil Radu Moldovan, cunoscut de mine prin poetul bistrițean Ioan Pinte, directorul

Strada poartă, în prezent, numele de Aron Pumnul (casa A.P. este la nr. 19); plăcuța indicatoare având inscripție bilingvă (ucraineană/română)

Bibliotecii Județene Bistrița-Năsăud, un bun prieten de-al meu. În fine, se anunță o vizită oficială a Prim-ministrului Ponta, la Cernăuți, la începutul lui noiembrie, anul trecut. Era primul șef de guvern român, de după '44 încoace, sosit la Cernăuți. Ne-am întâlnit cu dânsul și cu D-na Consul general, apoi ne-am dus la Casa lui Aron Pumnul. S-a vizitat imobilul, s-au făcut aprecieri asupra stării de degradare, era și presă, interviuri etc. Atunci, mă întrebă (primul ministru, n.r.) dacă am făcut un proiect evaluator. Îi confirm că există o estimare, la cca. 200.000 euro pentru întregul deviz al lucrărilor, deviz făcut de specialiștii restauratori. Întrebă apoi, dacă terenul aparține tot viitorului muzeu și-i confirm. Atunci, a exclamat: „Bine, marți facem ședință extraordinară de guvern și vom solicita alocarea unei sume de 250.000 euro!”. Marți, s-a emis Ordonanța de Guvern cu alocarea banilor, am aici documentul! Nu s-au putut obține banii, până anul trecut, datorită formalităților financiare. Am făcut și o scrisoare pentru decalarea termenului de alocare, pentru 2015. Dar, în anul acesta, în loc să se aloce la timp banii, pentru a putea începe lucrările în mai, nici până la această dată (1 sept. 2015, n.r.) nu s-a primit un leu!

P.M.I.: Cauza?!

V.T.: Încă nu a început stagiunea de finanțare – până semnează toți contabilii etc. Între timp, ce-am făcut?... Am făcut contract de comodat cu Primăria – cheltuielile fiind suportate de mine, pentru contractele de comodat, pentru evaluatori, notari etc. M-am gândit să merg în România și să-mi fac acolo proiectul de restaurare; Am ajuns la arhitecții care au restaurat casa Mihai Eminescu, de la Ipotești; Nu se poate: trebuie să fie numai specialiști din Ucraina!

P.M.I.: Asta-i legislația ucraineană?

V.T.: Da. Dar, în Ucraina, dreptul de proiectare a restaurării imobilelor de patrimoniu îl au doar câteva instituții. A trebuit să mă adresez la Institutul de Proiectare din Lvov, să facă măsurătorile; la un institut din Kiev, să facă studiile geodezice, de stabilitate a terenului; studiul de fezabilitate etc.

P.M.I.: Dar, foarte important era și studiul arhitectural al restaurării!

V.T.: Bine, asta se face după fotografie. Casa trebuie restaurată exact așa cum arăta în fotografia aceea. Am primit azi protocolul cu finalizarea proiectului – păcat că nu l-am avut ieri, în cadrul discuțiilor de la Consulat. Ni se solicită achitarea integrală a proiectării, în valoare de 270.000 de grivne (moneda ucraineană, n.r.), asta însemnând cca. 25-35.000 euro. Deci, această sumă s-ar putea achita. Eu nu doresc să mă intersectez cu traseul banilor (vedeți câte suspiciuni nasc finanțările!) și banii vor fi transferați de statul român, direct furnizorilor de servicii din Ucraina – în acest caz, Institutul de proiectare, prin factură.

P.M.I.: Corect! Așa se și procedează, normal.

V.T.: Pentru execuție, vom anunța licitație, cu cel puțin trei firme de construcții – câștigătoare trebuind să execute lucrările prevăzute în proiectul tehnic de restaurare. Eu voi fi un fel de manager de supraveghere a lucrărilor, dar prin contul fundației nu va circula niciun ban.

P.M.I.: Veți fi un fel de diriginte de șantier. Bucureștiul, prin resorturile de specialitate, va derula proiectul, conform legislației. Nu văd impedimente.

V.T.: Sper ca totul să decurgă normal și să ne întâlnim cu bine și în județul Botoșani, unde aș putea să fiu și proprietar de pământ, la Mihăileni, de unde-i bunicul meu.

P.M.I.: Tot Tărățeanu îl chema?

V.T.: Nu, eu sunt din familia Puiu, după mamă. Puiu, familie foarte mare, rudă cu Visarion Puiu, mitropolitul Bucovinei. Fratele mamei, numit tot Visarion Puiu, preot – am găsit memoriile lui: „Slujitor sub trei patriarhi”; descrie toată perioada și cum a fost deținut politic; el a fost în campania electorală a lui Goga, în Ardeal; era vicepreședinte, pe întreaga Românie, a studenților ortodocși de la facultățile de teologie – a fost deținut politic 12 ani, la Gherla și Aiud, în anii stalinismului din România.

P.M.I.: Era atunci, prin anii '30-'40, o mișcare pro-ortodoxă în România.

V.T.: A avut relații prietenești cu toți patriarhii României din vremea lui – Iustin Moisescu și toți ceilalți. A fondat un ziar la Mănăstirea Bistrița; a colaborat la zeci de publicații. A fost șef al Legației Culturale a României la Paris. Teza lui de doctorat în teologie a fost „Creștinismul și învățătura marxist-leninistă”. A fost și directorul Teatrului din Tătărași-Iași. După reabilitare, în urma detenției, s-a întors la preoție și a fost preot în comuna Gârcina-Neamț, unde este și înmormântat. Am găsit manuscrisele lui – trei manuscrise – două volume cu amintiri din pușcărie și o carte de povestiri – „Solul lui Decebal” – și o alta „Vedeniile sihastrului Vichentie”. Un roman, publicat în timpul vieții, până la venirea rușilor: „Litania Gabrielei”. Are și o piesă de teatru, în 5 acte, „Dochița” sau „Căderea Sarmizegetusei”.

P.M.I.: Văd că avea înclinații către subiectele istorice și cu tematică religioasă.

V.T.: Da, a fost un om extraordinar! Bunicii mei au fost din generația lui Maniu, Coposu, Rațiu și au fost în relații cu toți aceștia.

P.M.I.: Da, personalități care au făcut parte din stâlpii culturii și intelectualității românești și care, din păcate, au fost decimate la venirea regimului bolșevic în România.

V.T.: V-am povestit de toate, câte ceva.

P.M.I.: Dar, ce ne puteți spune referitor la divizarea românilor de aici în multe societăți culturale, aparent fără coerență de acțiune? Ce întreprind liderii românilor pentru unificarea mișcării de salvagardare identitară?

Vedere de ansamblu a curții casei Aron Pumnul – în plan apropiat: prof. dr. Ilie Popescu, președintele societății „Golgota”, alături de autorul acestor rânduri

V.T.: La apelul: „Uniți-vă!”, făcut de diverse personalități, noi răspundem că, la momentul oportun, noi ne dăm mâna, ne unim. Suntem cu toții uniți în cerințele noastre fundamentale, referitoare la: limbă, nație și încă multe altele. Că, există divergențe și ambiții personale, fiecare având statutul său de activitate și bătându-se pentru înfăptuirea lui, este un lucru firesc. Asta nu înseamnă vrajbă între noi, ci o anumită concurență, transformată în diviziune. E ca la partidele politice.

P.M.I.: Bine, aici e o diferență: într-o țară, partidele, prin definiție, sunt într-o opoziție; dar când noi, românii, suntem în condiții de minoritate etnică, într-o altă țară, rolul nostru, al activității noastre, indiferent din ce poziție acționăm, trebuie să fie în sincronism, în coerență cu toți ceilalți, pentru că avem același obiectiv final, major!

V.T.: Dragă frate, în această privință nu există disensiuni! Au semnat toți!

P.M.I.: Atunci, înseamnă că apar divergențe numai în ceea ce privește repartitia fondurilor alocate activității fiecărei organizații – mărul discordiei...

V.T.: Aici e mărul discordiei: repartizarea fondurilor, ambițiile personale și mai există și diverse infiltrații...

P.M.I.: Păi, aici e problema: s-ar putea să fie victimele unor regizări oculte...

V.T.: Cu siguranță, dar când e vorba de o cauză comună, fundamentală, nu există disensiuni. Fiecare trage pe turta lui, pentru activitățile prevăzute, mai mult sau mai puțin importante.

P.M.I.: Da, de aceea eu agreez ideea care s-a avansat ieri, în adunare: ca să existe, în prealabil, un conclave al liderilor de organizații, un for de dezbateri, pentru a stabili oportunitățile de repartizare a fondurilor disponibile, prin proiecte, și apoi să fie promovate proiectele către București. O asemenea practică, cred că ar fi salutară, din toate punctele de vedere.

V.T.: Asta am susținut și eu, ieri, dacă ați remarcat, acolo la Consulat, idee lansată, mai întâi, de D-l Zegrea. Susțin o asemenea practică și chiar există o asemenea practică și ea generează o anumită coeziune. Argumentez cu mențiunea: în anul 2005 s-a înființat

„Uniunea Interregională – Comunitatea Românească din Ucraina”, al cărei președinte ales, încă în funcție, este D-I Ion Popescu (atunci, era și deputat în Rada de la Kiev). Eu am fost ales președintele Senatului Uniunii, iar D-na Aurica Bojescu, secretar responsabil; La constituirea Uniunii au participat români din reg. Cernăuți, reg. Transcarpatia și din sudul Basarabiei – reg. Odessa.

P.M.I.: *Deci, români din toate teritoriile foste românești din Ucraina!*

V.T.: Da. Au aderat la Uniune, până în momentul de față, 28 de organizații românești – O.N.G.-uri – din Ucraina; n-au intrat toate, din cele existente, dar întreținem relații cu ele, colaborăm, le invităm la activități.

P.M.I.: *Scopul acestei Uniuni este?...*

V.T.: De a coordona acțiunile noastre, mai ales cele politice; Uniunea este înscrisă la Kiev, la nivel central.

P.M.I.: *Această Uniune poate fi germenul a ceea ce discutăm mai înainte despre coerența în acțiunile societăților românești din Ucraina.*

V.T.: Da. Pe cei care încă n-au aderat, încercăm să-i reunim, de facto, în întrunirile de la Centrul Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi”. Sunt un om al unirii, nu al dezbinării – acționez în spiritul preceptelor creștine! Prin acea Uniune am elaborat diverse documente, menite să statueze drepturile etnicilor români. Chiar acum, prin intermediul Uniunii, am trimis o formație de 24 copii dansatori, din satul Pătrăuți, care au participat la două festivaluri în România. Manifestările s-au desfășurat la Izvorul Mureșului și la Ploiești, susținând acolo vreo 5-6 concerte, a câte jumătate de oră, cu cântece și dansuri populare. Aceste activități sunt distincte de cele organizate de D-I Levcic, cu organizațiile de tineri – a cărei energie tinerească o apreciem și-i susținem inițiativele, cu toate micile controverse care, până la urmă, sunt firești.

P.M.I.: *Asta-i bine, înseamnă că ei se regăsesc pe-același drum cu ceilalți frunțași români de aici. Dar, controversale sunt firești până la un punct!*

V.T.: Iartă-mă, dragă frate: ce a spus Herodot despre neamul nostru?... „Dacii, dacă ar fi uniți ar fi cea mai mare putere”...

P.M.I.: *Tocmai de aceea ar trebui să conștientizăm necesitatea eliminării discordiei!*

V.T.: Dar și partidele din România, în cauze ce privesc românii de pretutindeni, ar trebui să fie unite... De aceea, eu am vrut ca alegerea conducerii Departamentului pentru românii de pretutindeni să se facă prin votul celor...

P.M.I.: *Din diaspora?...*

V.T.: Nu diaspora; diaspora-i una, iar românii din vecinătatea României sunt altceva; sunt două situații diferite: aceia au plecat din țară, voluntar, dar noi am fost ruși de țară, cu forța!

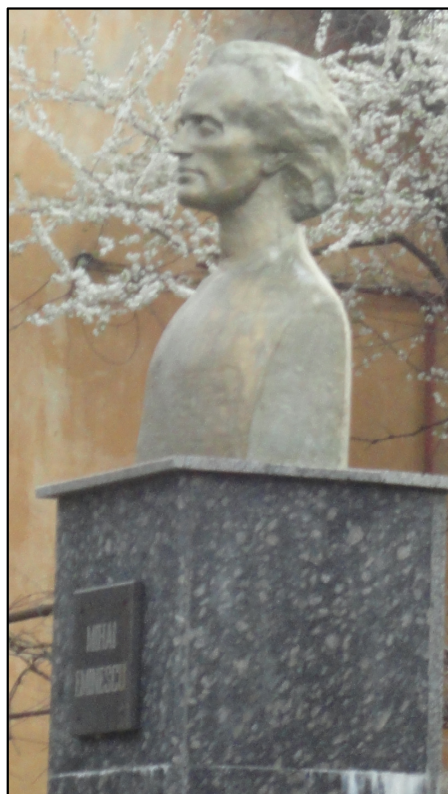
P.M.I.: *Categoric! Aici se leagă de teritoriul național, care a fost răpit.*

V.T.: Unii din diasporă, poate au plecat din cauza persecuțiilor politice, ca refugiați, dar cei mai mulți au emigrat din motive economice și, de ce nu, pentru confortul economico-social oferit de acele țări străine.

P.M.I.: *Noi avem o pierdere enormă, pe multiple direcții, prin plecarea lor – de regulă, fiind specialiști cu calificare înaltă, formați de statul român, cu cheltuielile sociale aferente, iar profitul social care ar trebui să revină, apoi, României (prin integrarea lor în economia și viața socială românească) este absorbit de țările-gazdă. Asta, în timp ce economia și societatea românească percepe tot mai acut lipsa acestor cadre specializate.*

V.T.: Aceasta este migrația de muncă care, după opinia mea, n-ar trebui susținută de Departamentul pentru românii de pretutindeni. Școlile de acolo, ar trebui să și le susțină, după modelul din Occident.

P.M.I.: *Da, oarecum. Dacă ar dori să revină în România, ar fi altceva: ar trebui încurajați și susținuți.*

Bustul poetului Mihai Eminescu, străjuie de florile unui cais, înobilează curtea casei.

V.T.: Revenind la problematica de aici, privind unitatea de acțiune a românilor, prin Uniunea Interregională: Președintele Uniunii, D-I Ion Popescu a fost unul dintre cei care – în calitate de deputat care reprezenta comunitatea românească – a propus în Constituția Ucrainei articole, ale căror spirit și literă ne servesc nouă foarte mult, acum: conf. art. 21, nu se permite îngustarea drepturilor pe care le-am dobândit noi, ca minoritate etnică, iar în cazul

când o lege propusă încălcă această prevedere, noi o contestăm. Și, aici, ne referim la drepturile dobândite, în special, imediat după 1990: deschiderea Școlii Medii nr. 29 din Cernăuți, cu predare în limba română (devenită apoi Gimnaziul 6), a fost o mare realizare a acelor ani! O școală românească, în centrul orașului Cernăuți, deschisă în 1991!

P.M.I.: *Gimnaziu sau liceu?*

V.T.: Gimnaziu! La Herța este liceul „Gh. Asachi”, la Carapciu (rm. Hliboca) este liceul „Mihai Eminescu”. Deci, acea prevedere este de mare importanță pentru noi. Ne pare rău, însă, de altceva: a scăzut numărul copiilor! La început aveam 300-400 elevi, acum avem abia 170-180 copii.

P.M.I.: *Păi, de ce? Nu are orașul Cernăuți populație românească?*

V.T.: Dar, nu credeți c-avem și-n Cernăuți familii de români care-și dau copiii la școală ucraineană?...

P.M.I.: *Da, da: spunea d-I prof. Ilie Popescu ca să se lucreze cu părinții, pentru educația acestora; cred că-i dificilă și puțin eficientă o asemenea acțiune.*

V.T.: Adevărul e, că nu există pădure fără uscături! Sunt părinți care nu știu a citi în grafia latină. Aceștia au contestat trecerea la grafia latină, atunci când s-a statuat această nouă normă lingvistică: „Ce-i cu latinia asta?”... Aceștia sunt cei născuți, crescuți și educați în perioada sovietică și care n-au avut contact cu alfabetul latin; la școală ei au învățat să citească în limba română, dar cu caractere chirilice, rusești.

P.M.I.: *Și le era așa de greu să facă un efort elementar și să învețe alfabetul latin?!... Bunăoară, așa cum am învățat noi, în școală, alfabetul rusesc și limba rusă – mă rog, cât s-a prins de noi această limbă.*

V.T.: Pentru ei e foarte greu. Uite, astea sunt greutatea noastră.

P.M.I.: *Domnule Vasile Târâțeanu, noi vă mulțumim foarte mult pentru acest interviu și, din partea Filialei Județene Botoșani a Uniunii Vatra Românească, vă dorim dumneavoastră, dorim Centrului Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi”, cât și tuturor românilor din nordul Bucovinei, dar și din întreaga Ucraină, sănătate și succes în îndeplinirea acestor obiective, vitale pentru menținerea spiritualității românești pe aceste plaiuri străbune!*

V.T.: Și eu vă mulțumesc! Pentru noi, această denumire, pe care o poartă organizația dumneavoastră, ne este foarte scumpă. Am avut relații foarte strânse cu Vatra Românească și cu conducătorii acestei Uniuni și păstrez foarte frumoase amintiri din întâlnirile avute. Suntem cu toții în aceeași vatră românească strămoșească!

P.M.I.: *Exact! Vatra românească este pretutindeni acolo unde dacii lui Decebal au trăit și au lăsat urmași care-au înfruntat istoria!*

Cooperarea transfrontalieră Botoșani-Cernăuți

Începutul convorbirilor dintre cele două delegații

În ziua de 15 ianuarie 2016, o delegație din Botoșani a făcut deplasarea la Cernăuți și Hliboca, pentru a participa la întâlnirea cu autoritățile de stat și locale din Hliboca – reg. Cernăuți, Ucraina –, în vederea promovării programului de cooperare transfrontalieră, cât și pentru a participa la evenimentele prilejuite de sărbătorirea a 166 de ani de la nașterea poetului Mihai Eminescu.

Din Botoșani au participat: Florin Simion Egner, reprezentant al A.D.I. “Zona Metropolitană Botoșani” – asociație care a încheiat acorduri de cooperare și culturale cu autoritățile locale din Hliboca și cu Societatea culturală “Mihai Eminescu” din Cernăuți; Gheorghe Ciobanu, manager programe de cooperare transfrontalieră; Paul-Mircea Iordache, directorul revistei “Vatra Noastră Românească” – editată printr-un proiect finanțat de Primăria municipiului Botoșani; reprezentanți ai mass media.

Cernăuți - Statuia lui Mihai Eminescu – ora 10,00

Delegația din Botoșani a *depus buchete de flori* la monument.

Au vorbit: Eleonora Moldovan, Consulul General al României la Cernăuți; Vasile Băcu, președintele Societății culturale “Mihai Eminescu” – care a semnat un parteneriat cultural cu Zona Metropolitană Botoșani; Florin Simion Egner, din partea delegației din Botoșani. În cursul dimineții, la ora 9.00, s-a desfășurat un pelerinaj la Casa memorială “Aron Pumnul”, unde s-au evocat Poetul Național precum și profesorul lui de la Cernăuți, Aron Pumnul.

Cernăuți - Societatea culturală “Mihai Eminescu” – ora 11,00

Manifestările culturale de la sediul Societății culturale “Mihai Eminescu”, din centrul orașului Cernăuți, au fost organizate de Institutul Cultural Român.

Au vorbit Eleonora Moldovan, Consulul General al României la Cernăuți; scriitorul Dumitru Covalciuc – cel care a primit în anul 2015, în România, “Premiul Rebreanu” pentru cartea sa biografică despre marele romancier român; Lora Bostan, profesor universitar – catedra de limba română a Universității din Cernăuți.

Florin Simion Egner a transmis un salut din partea primarului municipiului Botoșani și a Asociației de Dezvoltare Intercomunitară “Zona Metropolitană Botoșani” și a oferit mai multe cărți, o mapă cu programul manifestărilor de la Botoșani prilejuite de acordarea Premiului Național de Poezie “Mihai Eminescu” și două reviste Societății culturale “Mihai Eminescu”, care a semnat un parteneriat cultural cu Zona Metropolitană Botoșani. Egner a subliniat faptul că cei doi parteneri intenționează să promoveze un proiect cultural, finanțat prin Programul de cooperare transfrontalieră România-Ucraina. Cărțile au fost aduse de Gheorghe Ciobanu. Președintele Societății culturale „Mihai Eminescu”, Vasile Băcu este și directorul ziarului românesc „Gazeta de Herța”, care apare neîntrerupt în acest raion, de aproape două decenii.

Paul-Mircea Iordache, președintele organizației Uniunea Vatra Românească – Filiala Județeană Botoșani, a oferit gazdelor mai multe exemplare din recentul număr al revistei “Vatra Noastră Românească”, editată cu sprijinul Primăriei municipiului Botoșani.

Hliboca – Sediul Consiliului Raional – ora 13,30

La sediul Consiliului raional Hliboca a avut loc o întâlnire tehnică între “Zona Metropolitană Botoșani” și partenerii din Hliboca, cu care au fost semnate acorduri de cooperare, respectiv: Consiliul Raional Hliboca, reprezentat de președintele Petru Panciuc, de vicepreședintele Consiliului raional, de șeful compartimentului de programe și proiecte Nicolae Schmidt, de consilierii pe probleme de comunicare Nicolae Șapcă – redactor-șef al revistei bilingve româno-ucrainiene “Monitorul de Hliboca”, care se distribuie în raionul Hliboca; Primăria Hliboca, reprezentată de primarul orașului, Grigori Vanzureac.

La întâlnire a participat și deputatul Grigore Timiș, reprezentantul comunităților românești din Ucraina, cel care a lucrat (înainte de a fi ales în Radă) în administrația de stat Hliboca.

Din partea delegației din Botoșani, Gheorghe Ciobanu, manager de programe transfrontaliere a prezentat Programul de cooperare transfrontalieră România-Ucraina, aprobat în 18 decembrie 2015. A fost subliniat faptul că trei capitole din program: dezvoltarea economică și sprijinul IMM-urilor, programul de mediu și parte din cel de administrație publică sunt, la această dată, amânate. Părțile au identificat posibilitatea realizării unor proiecte în domeniul sănătății, al învățământului, al infrastructurii de drumuri și în domeniul cultural. A fost înregistrată agenda discuțiilor, pentru a rămâne pe viitor în atenția celor două părți. Partea ucraineană a desemnat persoanele de legătură pentru rezolvarea operativă a problemelor tehnice și de comunicare.

Deputatul Grigore Timiș face parte din Consiliul de Integritate Europeană al Radei din Ucraina. În această calitate, el a promis un sprijin concret în realizarea de proiecte transfrontaliere.

Au fost date declarații de presă, în fața unor reprezentanți ai mass media din cele două țări, de către Grigore Timiș, Petru Panciuc și Florin Simion Egner.

Hliboca - Statuia lui Mihai Eminescu – ora 17,00

Delegația din Botoșani a *depus buchete de flori* la monumentul poetului, inaugurat în anul 2013.

A fost evocat Poetul Național și efortul comunităților românești din întreaga regiune Cernăuți pentru păstrarea valorilor noastre culturale și spirituale.

Au vorbit: Gheorghe Ciobanu – *cel care a contribuit, printr-o donație personală, în anul 2013, la realizarea monumentului*; deputatul Grigore Timiș – reprezentantul comunităților românești din Ucraina; Aurica Bojescu – secretar responsabil al Uniunii Interregionale “Comunitatea Românească din Ucraina”; Nicolae Șapcă – redactorul șef al revistei bilingve “Monitorul de Hliboca”.

Florin-Simion Egner Directorul A. D. I. “Zona Metropolitană Botoșani”

În plenul dezbaterilor, D-nii Gheorghe Ciobanu și Florin Simion Egner (dr. foto) stăruind asupra detaliilor proiectului de colaborare transfrontalieră.

Primarul oraşului Hliboca, D-I Grigori Vanzureac, răsfoind recentul număr al revistei "Vatra Noastră Românească"

Târnosirea noii biserici a mănăstirii Zosin suscită interes din partea membrilor delegaţiei nord-bucovinene (în cadrul dezbaterilor, s-a propus şi un proiect pentru o cale rutieră directă între mănăstirile Putna şi Bănceni-Herţa, propunere făcută de preşedintele Consiliului raional Hliboca, D-I Petru Panciuc)

Deputatul Grigore Timiş (în dr. foto), membru al Consiliului de Integrare Europeană al Radei Supreme a Ucrainei, s-a angajat să sprijine realizarea proiectelor transfrontaliere

În zi aniversară, reprezentanţii ai Uniunii Interregionale "Comunitatea Românească din Ucraina" depunând o coroană de flori la monumentul lui Mihai Eminescu, din Hliboca

D-nii Gheorghe Ciobanu şi Nicolae Şapcă adresându-se celor prezenţi la solemnitatea momentului omagial Eminescu

Dascălii, alături de tinerele vlăstare ale bucovinenilor hlibocenii, aducând omagiul lor poetului tutelar al românilor.

Aurica Bojescu, alături de Nicolae Şapcă, lideri ai comunităţii românilor nord-bucovineni, rostind alocuţiunile prilejuite de Ziua Culturii Naţionale (monumentul lui Eminescu din Hliboca este amplasat în faţa clădirii bibliotecii raionale)

Comemorare la 75 ani:

Masacrele de la Lunca, pe Prut, din ianuarie-februarie 1941

Placheta de pe o cruce comemorativă, din lunca Prutului, amintind de masacrul de la Lunca

În noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1941 – dorind să scape de odiosul regim stalinist, instaurat prin ocuparea Basarabiei și Bucovinei de Nord la 28 iunie 1940 –, peste 150 de locuitori din regiunea Cernăuți, conduși de către profesorul școlar Vasile MORAREAN, din Ostrița Herței, au hotărât să treacă noua graniță impusă spre România. Lângă localitatea Lunca, din raionul Herța, oamenii au fost întâmpinați de gloanțele grănicerilor sovietici. Zăpada puhavă, prospăt căzută, a fost stropită cu sângele celor mai buni fii și fiice ale Bucovinei. Drept mărturie a acestei atrocități servește documentul descoperit în fondurile, din regiunea Cernăuți, a Arhivei Direcției Ministerului Afacerilor Interne al Ucrainei, care ne comunică faptul că, în ziua de 29 ianuarie 1941 comisia alcătuită din locotenentul Lubinenko, comandantul pichetului de grăniceri nr. 25, felcerul militar Subotin și sublocotenentul Stronenko, au întocmit un act referitor la moartea unor persoane, care au „încercat să violeze frontiera de stat”. Au fost împușcați martirii: Andrei al lui Ion MOSARIUC, în vârstă de 41 ani, Ion BURLĂ – 35 ani, Osa... al lui Ion TEUREAN – 32 ani, Gheorghe al lui Simion VORONCA – 21 ani, Eugenia FLOREA – 28 ani, Andrei MOSARIUC – 25 ani, Vasile IAREMEI – 17 ani, Veronica ANTONOVICI – 17 ani, Nistor FLOREA – 32 ani, Ion RODICI – 45 ani, Toader FLOREA – 49 ani. Ei au închis ochii pentru totdeauna în dimineața zilei de 28 ianuarie 1941, la ora 6 și 15 minute. Morții au rămas în zăpadă până la venirea nopții, la ora 19 coborând în groapa comună, săpata de ocupații stalinisti în pământul istoricului plai românesc al Ținutului Herța, înghețat de iarnă și însângerat de cerberii sovietici. Conform informațiilor păstrate în documentele Arhivei de Stat a regiunii Cernăuți, tot la Lunca au căzut, atunci: Dumitru ANTONOVICI – 32 ani, Toader DOROȘ – 26 ani, Toader CUTE – 46 ani.

În urma cercetărilor întreprinse de membrii Centrului de Cercetări Istorice și Culturale, s-a constatat că românul Gheorghe VORONCA, ucis la Lunca, s-a născut în Horecea Urbană, o suburbie a orașului Cernăuți. Părinții săi, Simion și Eugenia VORONCA, împreună cu copiii: Florea, Eleonora, Grigore, Ștefania, conform deciziei Ședinței Speciale de pe lângă Comisarul Poporului pentru Afaceri Interne al URSS, din 26 aprilie 1941, au fost deportați în Siberia, fiind acuzați de faptul că „erau rude cu un trădător al patriei”.

În Horecea Urbană au venit pe lume și martirii Veronica (Viorica) ANTONOVICI și Nistor FLOREA.

În mâinile călăilor comuniști nimeresc 50 de persoane, dintre care 47 de bărbați și trei femei. Dintre aceștia, în localitatea Mahala (azi, raionul Noua Suliță) erau născuți 20 de oameni; 14, în localitatea Ostrița (actualul raion Herța); 10, în orașul Cernăuți; câte doi, în localitățile Voloca și Ceahor (astăzi, raionul Hliboca); un martir a venit pe lume în localitatea Plaiul Cosminului (Molodia), același raion Hliboca, iar altul a văzut lumina soarelui în orașul Drobeta-Turnu Severin, din România. În numărul celor arestați intrau 48 de români și doi ucraineni. Oamenii aceștia, în majoritatea lor, aveau studii primare (44 dintre ei); unul, Vasile MORAREAN, poseda studii medii, iar cinci dintre ei nu știau carte. Lista arestaților era compusă din 38 de țărani, 11 muncitori și un profesor de școală.

Încep interogatoriile. Timp de două luni, întemnițații sunt supuși diverselor metode de tortură. În zilele de 28-31 martie 1941, Tribunalul Militar al Armatei a 12-a a Districtului Militar Special Kiev, în ședința de judecată ținută în localul închisorii cernăuțene, declară sentința în privința participanților la evenimentul sângeros din luna ianuarie. Doisprezece martiri sunt condamnați la moarte: Ion al lui Mihai BOICIUC, născut în 1910, în localitatea Mahala, român; Florea al lui Simion BUJENIȚA, născut în 1907, în localitatea Mahala, român; Ion al lui Andrei CUDLA, născut în 1907, în localitatea Mahala, român; Toader al lui Simion EREMEI, născut în 1910, în localitatea Mahala, român; Ștefan al lui Gavrilă GURELIUC, născut în 1915, în localitatea Ostrița, român; Petru al lui Nicolae GUZMA, născut în 1922, în orașul Cernăuți, ucrainean; Gheorghe al lui Ion MEDVIGHI, născut în 1910, în localitatea Ostrița, român; Vasile al lui Gheorghe MORAREAN, născut în 1913, în localitatea Ostrița, român; Vasile al lui Ion MORARU, născut în 1918, în localitatea Ceahor, român; Vasile al lui Maftei TIHON, născut în 1911, în orașul Cernăuți, român; Ion al lui Constantin TODEREAN, născut în 1908, în localitatea

Ostrița, român; Ilie al lui Ion VORONCA, născut în 1911, în orașul Cernăuți, român.

Alți 38 de „foști membri ai organizațiilor contrarevoluționare din România”, au primit câte zece ani de pușcărie. Ei vor fi închiși în lagărele comuniste, unde îi așteptau cerberii lui Stalin. Martirii neamului devin „trădători ai patriei socialiste”, fiindcă la 8 martie 1941, Prezidiul Sovietului Suprem al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste a adoptat decretul, conform căruia, toți locuitorii care s-au aflat până la 28 iunie 1940 pe teritoriul actualei regiuni Cernăuți au fost declarați cetățeni sovietici. În lagărele staliniste de muncă corecțională au murit: Grigore al lui Mihai BEZERGHEANU, născut în 1897, în orașul Drobeta-Turnu Severin, român; Nicolae al lui Dumitru CHIFICEAC, născut în 1900, în localitatea Mahala, român; Gheorghe al lui Zaharie CRĂIUȚĂ, născut în 1898, în localitatea Mahala, român; Iacob al lui Vasile DOROȘ, născut în 1906, în localitatea Mahala, român; Vasile al lui Toader GORDA, născut în 1920, în localitatea Voloca, român; Ilie al lui Gheorghe HORENCIUC, născut în 1910, în localitatea Ostrița, român; Nistor al lui Gheorghe HORENCIUC, născut în 1919, în localitatea Ostrița, român; Radu al lui Constantin, născut în 1922, în orașul Cernăuți, român; Zaharie al lui Simion IONEȚ, născut în 1913, în localitatea Ostrița, român; Dumitru al lui Condrat MOMOLEA, născut în 1900, în localitatea Mahala, român; Ion al lui Vasile MOMOLEA, născut în 1910, în localitatea Mahala, român; Nicolae al lui Flor PAVLOVICI, născut în 1914, în orașul Cernăuți, ucrainean; Nicolae al lui Nichita POLIȘCIUC, născut în 1900, în localitatea Mahala, român; Iacob al lui Simion RAȚĂ, născut în 1898, în localitatea Ostrița, român; Ion al lui Ilie SANDULEAC, născut în 1903, în localitatea Mahala, român; Ștefan al lui Gheorghe SARAFINCEAN, născut în 1924, în localitatea Plaiul Cosminului (Molodia), român; Ilie al lui Toader TCACIUC, născut în 1924, în orașul Cernăuți, român; Dumitru al lui Procopie ZAHARCIUC, născut în 1923, în localitatea Voloca, român.

Ceremonie comemorativă în lunca Prutului: strănepoții, din localitatea Mahala, Lunca și din celelalte așezări însângerate, nu-și uită martirii: „nu te va uita, frate sau soră română, poporul tău, biserica ta, Dumnezeuul tău, niciodată!”

Valea Prutului, locul unde s-a petrecut, acum 75 de ani, sângerosul masacru de la Lunca

Ecoul măcelului de la Lunca din ianuarie 1941 s-a răspândit repede în ținut. Cei rămași acasă au aflat despre marea tragedie, de la țărani din localitățile herțene, mobilizați pentru a săpa gropile în care au fost aruncați morții.

Dar ce proporții trebuie să fi atins teroarea dezlănțuită de regimul totalitar sovietic pentru ca, după zece zile, în toiu nopții de 7 spre 8 februarie, către noua frontieră sovieto-română să se îndrepte al doilea grup de oameni?... Îndrumați de Vasile MOLDOVAN, secretarul Consiliului Sătesc Mahala, grupul număra peste 400 de persoane!... Înseamnă că locuitorii meleagurilor voievodale au băut paharul suferințelor până la fund și povara era atât de grea, încât răbdarea devenea insuportabilă. Persecuțiile nu mai aveau sfârșit. Dorința de libertate (eliberare) era atât de mare, încât nu-i mai putea opri nici amenințarea cu moartea!...

Noapte de iarnă. Fulgii cădeau ca niște stele luminând calea pământurilor mioritice. Mânați de cruzimea evenimentelor petrecute în primul an de dictatură bolșevică, grupul de bărbați și femei, majoritatea tineri, pășesc în tăcere în lunca Prutului!...

Deodată, noaptea s-a transformat într-un infern: „Țăcănit de mitraliere, explozii de grenade, lătrat de câini, gemetele celor răniți și... petele de sânge care se transformau în bălți pe zăpada dintre gardurile de sârmă ghimpată ce aduseseră înstrăinarea și tragedia”. Au murit sute de oameni! Au fost frânte sute de destine! Bolșevicii sovietici doreau să îngroape sub sălciile din lunca Prutului pe cei mai acerbii purtători de conștiință națională românească. Era semnalul începerii genocidului etnic ce va urma!...

În acea noapte infernală de februarie 1941, lângă satul Lunca, va fi secerat de gloanțele grănicerilor sovietici și tânărul român Florea al lui Ilie HOSTIUC, născut în 1922, în localitatea Mahala, fostul județ Cernăuți al României.

Cei căzuți sunt aruncați în patru gropi comune, rămânând să-și doarmă somnul veșnic în Lunca Prutului și Valea Plângerii, unde se nasc legendele și răsună doinele, unde plâng izvoarele și se întâlnesc anotimpurile, unde se adună dorurile și se eternizează clipele. Aici visează părinții și freamătă glia strămoșească.

În anul 1942, când în ținutul mioritic activau organele administrative românești (urmare a eliberării, după 22 iunie 1941, de către armata română a teritoriului ocupat al Bucovinei, prin ofensiva pornită la istoricul

Bucovina despicată-n două, de satărul lui Stalin, la 28 iunie 1940

Ordin: “Ostași, vă ordon: Treceți Prutul!” al generalului Ion Antonescu, n.r.), au fost întreprinse acțiuni de deshumare a martirilor.

Sunt scoase la lumina zilei rămășițele pământești doar dintr-o groapă comună, fiindcă celelalte trei erau înmormolite. Osemintele celor deshumați vor fi aduse în satul Mahala din actualul raion Noua Suliță și înmormântați creștinește, în localitățile unde s-au născut și de unde au trecut în nemurire.

În ziua de 8 februarie 1941, vor fi arestate 42 de persoane de origine română și un ucrainean. În mâinile grănicerilor sovietici nimeresc 42 de bărbați și o femeie. În numărul întemnițaților au intrat 41 de țărani, un muncitor și un funcționar; 35 de oameni aveau studii primare, doi – studii medii, patru – studii medii incomplete, iar doi martiri nu știau carte. În temnițele bolșevice au fost închiși 42 de condamnați, născuți în localitatea Mahala, un altul, Gheorghe GĂINĂ, a văzut lumina zilei în orașul Cernăuți.

Pe data de 14 aprilie 1941, Tribunalul Militar al Armatei a 12-a a Districtului Militar Special Kiev dă sentința în privința participanților la tentativa de evadare din imperiul bolșevic, soldată cu evenimentul sângeros din noaptea de 7/8 februarie.

Sunt condamnați la moarte: Dumitru al lui Nicolae BALAN, născut în 1912; Ion al

Imagine de la deshumarea, în 1942, – urmare a revenirii administrației române, după 22 iunie 1941 – a cadavrelor victimilor masacrului din iarna 1941, dintr-o groapă comună din lunca Prutului (107 cadavre, celelalte trei gropi comune fiind luate – rase – de viiturile apei Prutului)

Românii nord-bucovineni au inaugurat la 7 februarie 2016, în valea satului Lunca, din lunca Prutului, un monument în memoria martirilor măcelăriți de sovietici în noaptea de 6-7 februarie 1941.

Inițiativa aparține Elenei Nandriș, primarul comunei Mahala, localitate-martir, în care populația românească este majoritară – în proporție de 98%

lui Toader **BUJENIȚA**, născut în 1912; **Dumitru** al lui Ion **COSTAN**, născut în 1907; **Vasile** al lui Ion **DOROȘ**, născut în 1897; **Vasile** al lui Mihai **IREMIE**, născut în 1923; **Martin** al lui Constantin **MAGDALIN**, născut în 1914; **Mihai** al lui Onufrie **MAIORSCHI**, născut în 1900; **Vasile** al lui Ion **MOLDOVAN**, născut în 1913; **Dumitru** al lui Ilie **NANDRIȘ**, născut în 1920; **Toader** al lui Ion **PETRIUC**, născut în 1899; **Nicolae** al lui Constantin **PURICI**, născut în 1897 – toți aceștia fiind din localitatea Mahala. Tot la moarte a fost condamnat și cernăuțeanul **Gheorghe** al lui Ion **GĂINĂ**, născut în 1920.

E posibil ca osemintele acelor martiri să se afle în Cimitirul Vechi din orașul Cernăuți, unde își dorm somnul de veci alți 400 de martiri ai neamului, executați de către organele sovietice prin represaliile din iunie 1941.

Alți întemnițați au primit câte zece ani de detenție, fiind trimiși în lagărele staliniste de muncă corecțională (**gulagurile**) ale fostei Uniuni Sovietice, unde au fost exterminați:

Vasile al lui Simion **BUJENIȚA**, născut în 1920; **Constantin** al lui Ion **BURCOVSCHI**, născut în 1919; **Vasile** al lui Ion **CERNĂUȚAN**, născut în 1924; **Nicolae** al lui Condrat **COVA**, născut în 1909; **Ștefan** al lui Florea **DASCALIUC**, născut în 1901; **Victor** al lui Ștefan **GRIGORCIUC**, născut în 1921; **Gheorghe** al lui Alexandru **LENCOSTE**, născut în 1920; **Ilie** al lui Constantin **MAGDALIN**, născut în 1904; **Constantin** al lui Ion **MOSORIUCĂ**, născut în 1920; **Ion** al lui Ilie **VASILINIUC**, născut în 1922; **Ion** al lui Dumitru **ZAPOTINSCHI**, născut în 1920 – sunt cei care au împărțit această soartă: **exterminarea în gulag.**

Masacrele sângeroase de la Lunca, din lunile ianuarie-februarie 1941, au intrat în istoria actualei regiuni Cernăuți, ca unele dintre crimele odioase din prelungul șir de fărâdelegi săvârșite de puterea sovietică împotriva bucovinenilor, bășinașii acestui plai.

Petru GRIOR,
directorul Centrului de
Cercetări Istorice și Culturale din Cernăuți

ZIUA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI, 2015, LA BOTOȘANI ȘI CĂUȘENI

Botoșani, 28 noiembrie 2015, Muzeul Județean de Istorie: Simpozionul destinat aniversării Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918

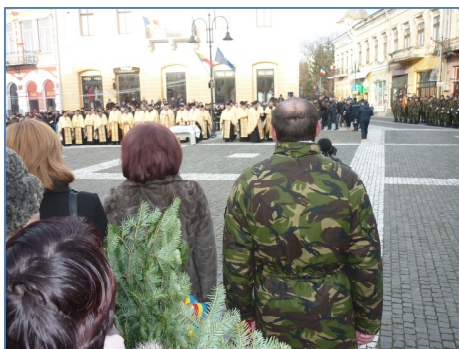
Căușeni (R. Moldova), 1 Decembrie 2015, Liceul "Mihai Eminescu": profesorii basarabeni cinstesc Marea Unire din 1918 – remarcăm pe prof. Valeriu Ostaș, directorul Casei Limbii Române (centru-stg.), alături de prof. Tatiana Midoni (stg.) și un numeros grup de dascălițe basarabence, desfășurând, simbolic, un tricolor românesc

Botoșani, 1 Decembrie 2015, Centrul Istoric: oficialitățile județene și municipale se îndreaptă spre Piața 1 Decembrie 1918, locul de desfășurare a ceremoniilor dedicate Zilei Naționale a României

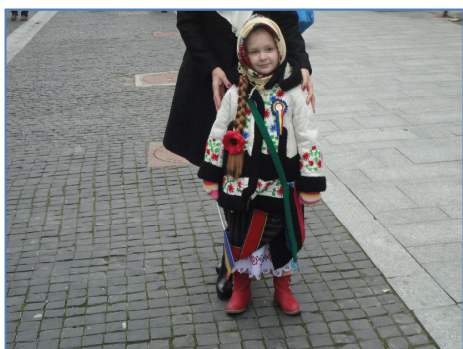
Botoșani, 1 Decembrie 2015, Piața 1 Decembrie 1918: Garda de onoare a Garnizoanei Militare Botoșani aliniată pentru prezentarea onorurilor militare, în cadrul ceremoniilor

Botoșani, 1 Decembrie 2015, Piața 1 Decembrie 1918: un sobor de preoți ai Bisericii Ortodoxe Române – Protopopiatul Botoșani oficiind ceremonia religioasă dedicată Zilei Naționale a României

De la mic la mare, sărbătorim Ziua Națională a României – Botoșani, 1 Decembrie 2015, Centrul Istoric, după încheierea manifestărilor dedicate sărbătorii Marii Uniri.

Iată-mă: sunt româncuță! – Botoșani, 1 Decembrie 2015, Centrul Istoric, după încheierea manifestărilor dedicate sărbătorii Marii Uniri.

Noi vom ști să păstrăm vatra României de mâine! – Botoșani, 1 Decembrie 2015, Centrul Istoric, după încheierea manifestărilor dedicate sărbătorii Marii Uniri.

Botoșani, 1 Decembrie 2015, Cercul Militar: subunitatea de jandarmi pregătită pentru începerea defilării nocturne – retragerea cu torțe – spre fascinația publicului botoșănean

Această publicație este realizată în cadrul proiectului «Revista „Vatra Noastră Românească” – punte culturală între municipiul Botoșani și comunitate» derulat de către Filiala Județeană Botoșani a Uniunii Vatra Românească, cu sprijinul financiar al Municipiului Botoșani și al Consiliului Local Botoșani;

Editor: Filiala Județeană Botoșani a Uniunii Vatra Românească;

Data publicării: februarie 2016;

Conținutul acestei publicații nu reflectă neapărat poziția Municipiului Botoșani și nu implică nici o responsabilitate din partea acestuia.

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef: Paul-Mircea Iordache;

Redactor-șef-adj.: Ion Negrei (R. Moldova);

Redactor-șef-adj.: Dumitru Covalciuc (Reg. Cernăuți, Uk.);

Redactori: Gică Manole, Dan Prodan, Elena Chirilă, Ortansa Albu;

Secretar de redacție: Florea Macovei

Tipărit în România

lași

Str. Holboca, nr. 9-11

www.editurataida.ro

Produs în România

Editura Taida
Succesul tău începe cu noi!